

LIMBA SHI CULTURA A ARMĂNJLOR

TI CLASA VII

nau anj educatsii primară

Scopia, anlu 2021

Numã shi paranumã a autorlor:

Zoitsa Mitreva

Veritsa Costova

m-r Iana Mihailova

Numã shi paranumã a retsenzentsãlor:

d-r Marian Marcovich

m-r Maia Shteriova

Lena Nicolovsca

Numã shi paranumã a ilustratorlui:

Maia Tsvetcova

Numã shi paranumã a lectorlui:

Daniela Ghiorghieva

Editor: Ministeriat ti educatsii shi shtiintsã ali Republica Machidunia di Nord

Tipãrii: Poliesterdej DOOEL, Scopia

Tiraj: 122

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.135.1(075.2)

MITREVA, Zoitsa

Limba shi cultura a armãnjlor ti clasa VII : nau anj educatsii primarã / Zoitsa Mitreva, Veritsa Costova, Iana Mihailova. - [2. izd.].

- Scopia : Министерство за образование и наука на Република Северна Македонија, 2021. - 170 стр. : илустр. ; 30 см

Vocabular: стр. 113-119

ISBN 978-608-226-970-2

1. Costova, Veritsa [автор] 2. Mihailova, Iana [автор]

COBISS.MK-ID 54313221

ПРЕДГОВОР

Овој учебник, изготвен врз основа на Наставниот план за деветгодишното основно образование, Концепцијата за учебници за основно и средно образование и Наставните програми за изборниот предмет Јазик и култура на Власите, е наменет за учениците од VII одделение кои избрале да го изучуваат овој предмет.

Учебникот, согласно целите и содржините на Наставната програма по предметот Јазик и култура на Власите за VII одделение, е организиран во десет тематски целини, а секоја целина е составена од шест страни на кои покрај дијалози, текстови и кратки ситуации во врска со темата, има и прашања за писмено и усмено разбирање, прашања за поттикнување на конверзацијата на дадената тема помеѓу наставникот и ученикот и помеѓу самите ученици. Секоја целина има страна „Да зборуваме за јазикот“ на која има кратки објаснувања за одредени јазични функции со што постепено, следејќи спирална прогресија во усвојувањето на граматичките содржини, се започнува со кратко повторување на одредени граматички содржини, се продлабочуваат истите и се воведуваат нови содржини кои се усвојуваат на ниво на препознавање, знаење или примена, секако, сè во согласност со возраста и развојот на учениците.

Шестата страна од целината е посветена на културата на Власите и овде најдоа место: песни од народното творештво, нови авторски песни, информација за минатото на Власите, за влашки видни субјекти кои се значајни на полето на образованието, литературата, хуманизмот и др.

После петтата и десетата целина се дадени тестови за формативна проверка, кои многу лесно можат да се изменат и да се изготват инструменти за сумативно оценување, што во голема мера ќе им помогнат на наставниците во секојдневната работа.

По вториот тест за проверка следи еден тест за самооценување со кој учениците ќе можат сами да си го проверат напредувањето.

Следи краток преглед на граматичките содржини во учебникот со превод на македонски јазик, како и листа на изменети глаголи во повеќе времиња.

На крајот на учебникот има и страни за фотокопирање, кои содржат најразлични вежби во врска со секоја тема, а во функција на повторување и проширување на веќе стекнати знаења, стекнување на нови знаења, како и развивање на вештините кои се во основа на изучувањето на еден јазик, односно, слушање, говорење, читање и пишување. Има и клуч за одговорите на вежбите од овој дел на учебникот, а следи и речник на нови зборови и изрази.

Учебникот изобилува со разновидна иконографија која е во функција на темата која се обработува, но и во согласност со возраста и интересите на учениците и има за цел да ја поттикне љубопитноста кај ученикот за стекнување на нови знаења и развивање на вештини потребни во секојдневието.

Се надеваме дека овој учебник ќе им помогне на наставниците по Јазик и култура на Власите да ја реализираат наставата по овој предмет и да ја поттикнат мотивацијата кај своите ученици за изучување на влашкиот јазик, за спознавање на културните вредности на оваа заедница.

Сепак, сметаме дека неопходно е да се предвиди и изготвување на Прирачник за наставниците каде подетално ќе им се образложи како да се обработи секоја целина со цел подобра реализација на целите на Наставната програма.

Од авторите

UNITĂ 1

Scularlu:

- achicâseashti shi zburashti pi tema sutsami, nau cunushmai shi importantsa a sutsamiljei tu bana a cafi unui om;
- câftă informatsii personali, cãliseashti pi vãrnu evenmentu, ljea apofasi ti adunari,
- li cãnoashti shi li ufiliseashti adjectivili shi pronomili posesivi, shi u shtii diferentsa anamisa di eali;

- Vrearea a mea –
Frãndzã 7-12

UNITĂ 2

Scularlu:

- achicâseashti shi zburashti pi tema: muzica, stiluri di muzicã, instrumenti di muzicã;
- zburashti tsi muzicã va icã nu va, da propuniri ti vãrnu lucru;
- li cãnoashti shi li ufiliseashti adjectivili shi pronomili demonstrativi, shi u shtii diferentsa anamisa di eali;

- Standardizari a limbãljei armãneascã -
Frãndzã 13-8

UNITĂ 3

Scularlu:

- achicâseashti texturi ti rejimi di mãcari, problemili cu grusimea, lãngori shi zburashti pi tema;
- shtii s-da urnimii ligati cu mãcarea, cãftari agiutor di yiatur/farmatseftu/achicãseari ti unã andamasi;
- li cãnoashti shi li ufiliseashti formili a adverbului di mod;

- Un cântic di Constantin Belemace -

Frãndzã 9-24

UNITĂ 4

Scularlu:

- achicâseashti texturi shi zburashti ti interesili a tinirlor shi sporturli: anotarea, tenislu, acva parc... tiniri sportishtsã;
- exprimeadzã interesi ti sporturi, vreati shi practicari sporturi;
- li distengheadzã cazuri di declinari la substantivili shi li ufiliseashti;

- Costa Guli - poet armãnescu -

Frãndzã 25-30

UNITĂ 5

Scularlu:

- achicâseashti shi zburashti pi tema ti alãxerli anvãrliga shi tu comportamentu, curtuazii ca formã tu relatsiili interpersonalni;
- exprimari mindueri ti alãxeri di ânvãrliga icã di comportamentul, mindueri personali;
- lu cãnoashti conjunctivlu, conjunctivlu prezentu shi cum s-formeadzã shi s-ufiliseashti;

- Persoani armãneshtsã - Maria Nicolova -
Frãndzã 31-38

REVIZII I 39-41

UNITĂ 6

Scularlu:

- achicãseashti texturi shi zburashti ti moda, ancupãrãri tu tsentru comertsial;
  - caftã shi da informatsii ti mãrimi, coloari, modeli di stranji;
  - lu achicãseashti partitsiplu ca parti di gramaticã, formili a lui shi ufiliseari ca parti di chiro compus icã ca adjectiv;
- SINGURĂ - poezii -
Frãndzã 43-48

UNITĂ 7

Scularlu:

- achicãseashti vocabularl ti tehnologia modernã, ufilisearea a ljei;
  - poati s-achicãseascã shi s-exprimã urnimii shi s-insisteadzã;
  - lu distengheadzã imperfectul di alanti timpuri, shtii s-lu formeadzã shi s-lu ufiliseascã
- Manifestul di Crushuva- documentu -
Frãndzã 49-54

UNITĂ 8

Scularlu:

- dghivãseashti, achicãseashti texturi pi tema di veara, Cãmpu di veara shi alti activitãts di veara shi zburashti pi tema;
  - shtii s-exprimã impresii, admirari,
  - spuni lucruri tricuti cu perfectul simplu, formarea shi ufilisearea a lui shi adarã negatsii cu perfectul simplu;
- Nicolae Batsaria - scriitor armãnescu
Frãndzã 55-60

UNITĂ 9

Scularlu:

- achicãseashti texturi ti alãxer anvãrliga, istoria a cãsãbãlui Scopia, arhitectura, poati sã spunã ti monumentili tu cãsãbãlu a lui;
  - shtii s-cãliseascã, s-aproachi icã refuzã unã calezmatã, s-exprimã impresii pozitivi icã negativi ti vãrã lucru;
  - li distengheadzã formili di perfectul compus, tu frazili afirmativi shi negativi;
- Adets ti martsul -
Frãndzã 61-66

UNITĂ 10

Scularlu:

- zburashti ti evenmenti ligati di sculia, anlu scular, spectacol, revii di modã, noti, univertzitati shi planuri ti vacantsã;
  - spuni âncurajari, da sustsãniri a vãrnui, zburashti ti rezultatili shi ti actãvitãtsli dit sculii;
  - li distengheadzã shi li ufiliseashti formili a gherundivlu tu comunicatsia di cafi dzuã
- Cãntits di Nushi Tulju -
Frãndzã 67-72

REVIZII II 73-75

Aa	Ãã	Bb
Cc	Dd	Ee
Ff	Gg	Hh
Ii	Jj	Kk
Ll	Mm	Nn
Oo	Pp	Qq
Rr	Ss	Tt
Uu	Vv	Ww
Xx	Yy	Zz

ci = чи

ce = че

chi = ки

che = ке

gi = ги

ge = ге

ghi = ги

ghe = ге

lj = љ

nj = њ

ts = ц

sh = ш

y+i/e = j

i+a,o,u+vocal = j

dz = s

c = к

j = ж

UNITA 1

SUTSATA TI BANA TUTÀ!

TEMA-VOCABULAR

Sots/soatsã, nau cãnushmai shi importantsa
a sutsamiljei ca un fenomen sotsial
VREAREA A MEA - poezii

GRAMATICĂ

Adjectivili posesivi
defturseari shi aprofundari
Pronumili posesivi

COMUNICATSIA

Cãftari informatsii
personali
Cãliseari pi vãrnu
evenmentu
Loari apofasi ti
adunari

UNITA 1 SUTSATA TI BANA TUTĂ !

NĂI SOTS TU SCULII

Protlu cias scular tu clasa shapti. Tuts li spun impresiili di vacantsa tricută, mash năilji sculari shed nanăparti.

Santa: Bună dzuă, io escu Santa, a tini?

Mita: Numă a mea easti Mita.

Santa: Mita, tini eshtsă nău aoa?! Nu ti cānoscu. Di iu yinj?

Mita: Io escu di Shtip, ma tora, taifa tută nă purtām Scopia.

Santa: Mi hārsescu cā yinj tu sculia a mea cari tora va-s hibā shi a ta. A, feata cari easti?

Mita: Nu shtiu sh-mini, ma putem s-u āntribām, tsi dzāts? Tuts va s-him ună sutsatā...

Santa: Numa a mea easti Santa, a lui easti Mita. Cari easti numa a ta?

Agapi: Io escu Agapi shi escu di cāsābālu armānescu, Crushuva. Dupu dadā escu Armānă, a dupu tatā escu Machidonă.

Mita: A mei doi suntu Armānj.

Agapi: Cari suntu sotslji a tăi dit aestā clasā?

Santa: Aoa nu ari a mei, a tăi, tuts, deadun nă agiucām, ānvitsām, inshim...

Agapi: Dealieha?! Mi hārsescu cā tu clasā tuts, un cu alantu vā bānats, nu vā āncāciats...

Mita: Santa, sh-io minduescu ashitsi. Sutsata easti mari aveari. Cari nu u ari, nu shtii tsi cheari.

I. Tsi ānseamnā aestā expresii?

Sutsata easti mari aveari: eshtsā avut spiritual / eshtsā avut material.

II. Apāndāsea-li āntribārli di ma-nghios!

1. Iu suntu persoanili tsi zburāscu?
2. Cāti persoanei ljea zbor tu textul di ma-nsus?
3. Tsi zburāscu?
4. Di iu suntu năilji sculari?
5. Cari easti Agapi?

III. Completeadzā-li frazili cu zborāli: nā-ncācem, numa, aveari, cānāscum, Crushuva, Armānj!

1. Cum tsā easti _____?
2. Mi hārsescu cā nă _____.
3. Io escu di cāsābālu armānescu _____.
4. A mei doi pārintsā suntu _____.
5. Sutsata easti mari _____.
6. Canā oarā nu _____.

IV. Completeadzā-l rezimelu ti aestu dialog!

1. Scularlji anchisirā la _____.
2. Vinirā shi doi năi _____.
3. Numa a ficiorlui easti _____ shi yini di _____.
4. Numa a featiljei easti _____ shi yini di _____.
5. Tuts sculari dit aestā clasā suntu bunj _____.

S-NĂ ADUTSEM AMINTI!

CUM TSĂ-I NUMA?

CUM TSĂ-I PARANUMA?

DI IU ESHTSĂ?

IU BĂNEDZ?

IU NERDZĂ DUPU CIASURI? TSI NATSIONALITATI ESHTSĂ?

I. Cu un sots ică soatsă adară listă di ântribări ti un interviu cu un nău scular shi dupu atsea agiucats-u situatsia!

- Bună dzuă Costa!
- Eeee, sotslu a mel, di cându nu nă avem vidzută?!
- Da, him sots di njits, ma nu aflăm oară s-nă videm.
- Dealieha easti, shi nu nă âncăcem pute.
- Nu ari tisi s-nă âncăcem Costa, că bunlu sots nu s-află lishor.
- A fără sots, omlu easti ca pom fără zărtsinj.
- Io dzăc s-nă videm ază-măni, cara s-pots, shi să-zburăm ti nalili, tsi dzăts?!
- Bună idei, s-nă aflăm măni la săhatea 18, la cafinelu «La Toma».

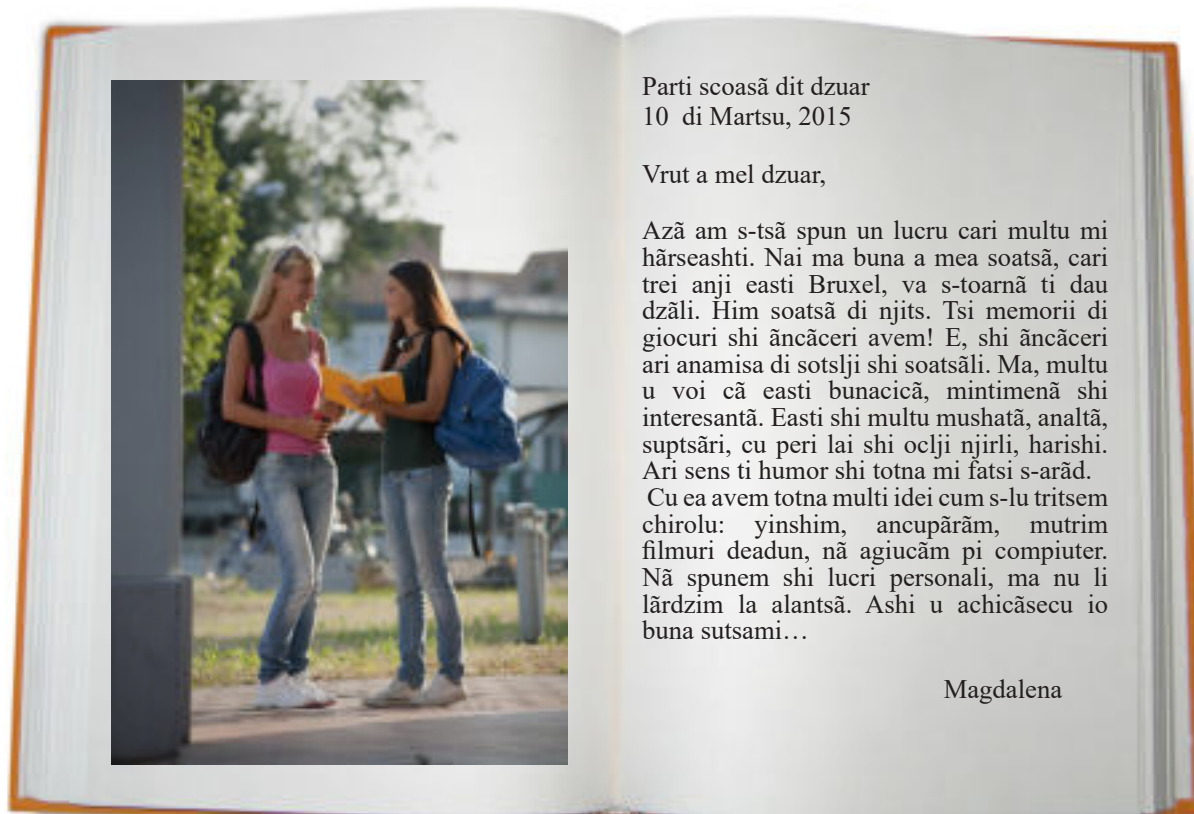
II. Desi tini eshtsă sinfun cu frazili di ma-nghios?

1. Bunlu sots easti aveari fără mardzină.
2. Bun sots nu s-află lishor.
3. Cu păradz nu s-ancupără sutsamea.
4. Om fără sots nu easti avut!
5. Shi om fără sots easti ca pom fără zărtsinj.

III. Completeadză-li frazili aesti cu zboarâli: cunushmai, sutsami, pute, vidzui, soatsă, sotslji!

1. Cata easti a mea nai ma bună _____.
2. Aseara mi _____ cu vitsinlu a nostru.
3. Adar, daima, nau _____ ma, _____ nu s-adară lishor.
4. Mama nu nă âncaci _____ ama nă prăxeashti daima.
5. _____ nu să-ancupără cu păradz.

UNITA 1 SUTSATA TI BANA TUTĂ !

I. Pi ningã cafi frazã ângrãpsea C (corectã) icã A (alutusitã)!

1. Magdalena ângrãpseashti unã carti a fratili a ljei.
2. Soatsa a ljei va s-ducã tu Bruxel dupu trei anji.
3. Ti dau dzãli, acasã s-toarnã soatsa ali Magdaleni!
4. Lucãrli personali nu li spun alãntor.
5. Soatsa ali Magdaleni easti harishi.

II. Apãndãsea!

1. A curi lji ângrãpseashti Magdalena?
2. Cum adarã Magdalena descriptsii a soatsãljei a ljei?
3. Di cãndu soatãsa ali Magdalena bãneadzã Bruxel?
4. Di iu va s-toarnã soatsa ali Magdaleni?

III. Leagã-li zboarãli cu sensul opozit!

Bunã	-	urutã
Analtã	-	arau
Suptsãri	-	apusã
Harishi	-	groasã

IV. Ângrãpsea tsiva ti sotslu icã soatsa a ta! Uflisea vãrã di aesti expresii: bun/a, mushatã, nã tinjisim multu, di njits, nu nã-ncãcem...

Sã – zburãm ti limba

ADJECTIVI POSESIVI / PRONUMI POSESIVI

Ti defturseari shi adãvgari

Adjectivili posesivi sta piningã substantivlu shi exprimã pricãdeari, icã a curi easti obiectul, icã cari easti relatsia anamisa di persoanili.

Pronumili posesivi suntu zboarã cari alãxescu un substantiv shi adjectivlu posesiv.

Formili a pronomilor posesivi suntu idghi cu formili a adjectivilor posesivi ma, cu atsea diferentsã tsi protili s-ufiliscu fãrã substantivi, a alanti s-ufiliscu di ninti a substantivilor.

Formili poati s-hibã cu:

UN POSESOR

MA MULTSÃ POSESORI

m.sg.:	f. sg.:	m. pl.:	f. pl.:	m.sg.:	f. sg.:	m. pl.:	f. pl.:
a meu	a mea	a mei	a meali	a nostru	a noastrã	a noshtsrã	a noastri
a tãu	a ta	a tãi	a tali	a vostru	a voastrã	a voshtsrã	a voastri
a lui	a lui	a lui	a lui	a lor	a lor	a lor	a lor
a ljei	a ljei	a ljei	a ljei				

Ex. Cari easti **cartea a mea**? A cari easti **a ta**?
Pãrintsãlji a voshtsrã nu suntu aoa, **a lor** vinirã la chiro.

I. Aflã-li adjectivili shi pronomili posesivi tu dialoglu “Nãi sots tu sculii”!

Adjectivi posesivi: _____

Pronumi posesivi _____

II. Cu cari adjectivi posesivi pots s-li alãxeshtsã zboarãli actsentuati?

- Sotslu **al Toma** easti dascal. _____
- Ficiorlji **ali Anã** suntu tu gãrdinã. _____
- Cãnticlu **a scularlor** easti multu mushat. _____
- Cusurina **a mea shi al Dina** easti Roma. _____
- Stranjili **al papu** suntu nali. _____

III. Sulineadzã-li formili di pronomi posesivi tu frazili di ma-nghios!

- A tali picturi suntu multu mushati. Cum suntu a meali?
- Oaspitslji a noshtsrã vinirã, ma a voshtsrã nu puturã s-yinã.
- Ficiorlji ali Leni nu ânveatsã ma, a tãi suntu nai bunj tu clasã.
- A mea babã easti bunã soatsã cu a voastrã.
- A curi easti casa aestã? A noastrã.

Di cultura a Armănjlor

I. Dghivăsea-l cantclu shi spuni cari easti tema!

II. Spuni lji a sotslui a tăl ti protili a tali emotsii di vreari!

III. Tsi spuni expresia: cu oclji a tăi, yinima nju beai?

IV. Ăngrăpsea-u rima di cafi strofă dit aestu cântic!

UNITA 2

TSI MUZICĂ MUSHATĂ

TEMA-VOCABULAR

Muzica shi importantsa a ljei, stiluri di muzică, instrumenti di muzică
Standardizari a limbăljei armănească

GRAMATICĂ

Adjectivi demonstrativi
Defturseari shi adăvgari
Pronumi demonstrativi

COMUNICATSIA

Zburari ti gustu ti muzică, cari tsi muzică va, dari propuniri

UNITA 2 TSI MUZICĂ MUSHATĂ

MUZICA SHI TINIRLJI

Lena: Tană, lu avdzâsh năulu cântic al Costa Mina?

Tana: Da, lu vidzui shi video cliplu. Muzica populară nu easti a mea muzică preferită ma, aestu cântic easti mushat!

Lena: Oh, io shi fratili a mel, Teo, criscum cu cântitsli al Costa.

Tana: Shi Teo?

Lena: Da, di njic asuna pi tut tsi află, deapoa, ahurhi s-shuiră pi clarinetă, a tora shuiră pi ghitară ma, ahurhi shi s-cântă! Tu taifa a noastră Teo shi a mel tată suntu muzicantsă. A nostru tată ca tinir cânta tu ună rock grupă, a di vără chiro easti tu ună grupă cari cântă cântits armăneshtsă. Mama ângrăpseashti texturi ti cântits.

Costica: Ascultats, aidi s-neam la contsertul al Costa Mina, sămbăta yinitoară!?

Tana: Sămbătă? Nu-nj acătsats ti căsuri, ma io nu va-s pot s-yin cu voi, escu acătsată.

Teo: Nitsi mini nu pot, am repetitsii cu grupa a noastră.

Costica: Eee, tora nji asparsit chefea. Ma, shtits tsi?! Costa ari contsertu shi pi prot di mai, sămbătă, ashi că nu loats cană obligatsii ti atumtsea tă-s putem s-nirdzem tuts deadun.

Lena: Super, aflăm bună solutsii!

I. Spuni cari di aesti informatsii suntu Corecti (E) ică Alutusiti (A)!

	C	A
1) Ali Tană nu-i ljea hari multu muzica populară.	☐	☐
2) Lena di njică lu ascultă Costa Mina.	☐	☐
3) Teo di njic cânta.	☐	☐
4) Teo tora shuiră ghitară.	☐	☐
5) Tată-su al Teo shuira tu rock grupă.	☐	☐
6) Tată-su ali Leni cântă cântits armăneshtsă.	☐	☐
7) Mamă-sa al Teo shi ali Leni cântă.	☐	☐
8) Sămbătă, Costa Mina ari contsertu.	☐	☐
9) Teo ari ti ânvitsari shi nu poati s-ducă la contsertu.	☐	☐
10) Tana nu li va contsertili.	☐	☐

Io nu-l preferedz aestu stil di muzică ma... Ti mini aestă muzică easti multu mushată. Spuni tsi mindueshtsă ti aestu cântic/ cântător?

Aidi s-neam la contsertu!
Tsi dzăts s-mutrim un filmu!
Nu easti slab s-videm ună piesă di teatru!

II. Spuni cari di apandăsea easti corectă!

1. Costa Mina cântă cântits:	a) populari	b) pop cântits	c) cântits clasitsi
2. Teo prota ahurhi s-shuiră pi:	a) ghitară	b) clarinetă	c) tămpănă
3. Ca tinir, tată-su al Teo cânta tu:	a) pop grupă	b) rock grupă	c) sutsată di folclor
4. Costa lipseashti s-aibă contsertu:	a) sămbătă	b) vinirea	c) dumănică
5. Costa Mina ari contsertu pi:	a) prot di mai	b) shapti di shcurtu	c) tsintsi di aprir

III. Desi ti ai dusă la vără contsertu a cânăscutlui cântător Costa Mina?

IV. Zbura cu sotslu pi ninga tini ti atsea desi tini shuiri pi vără instrumentu, desi căntsă tu vără grupă ică eshtsă membru tu vără sutsată di folclor!

Tsi vocabular putem s-ligăm cu muzica

MUZICA MA NINTI SHI TORA

Bircheavits a Internetului, a computerului shi a telefonilor mobili, ază cari u va muzica ari posibilitati s-u ascultă ică s-veadă video-clipuri, s-âmpartă ică s-posteadză comentari pi saiturli ică pi mreji sotsiali, ti ândau secundi. Cu vizitarea a web frândzâlor shi un simplu “nji ljea hari”, ascultătorlji pot s-priaducă ti suxeslu ică nisuxeslu a unui cântic. Ază tut s-fatsi aghonja, practic shi tu migdani. Avdu ună melodii cari nji ari hari? Cu ună aplicatsii adecvată di pi a mea telefoni mobilă aflu titlul shi autorlu cari lu cântă cânticlu. Cu ună altă aplicatsii lu discarcu shi lu âmpartu cu sotlji a mei la Facebook. Shi tut aestă tu chiro di ândau secundi. Ma ninti, lipsea s-ashteptsă stămanj ică meshi s-avdză cântic di vărnu cântător la radio ică la televizii shi dupu atsea s-aladz la ducheani di muzică s-lu ancupri discul...

I. Apândăsea pi ântribârli!

1. Ti tsi ază easti lishor s-ascultsă muzică?
2. Cum ascultătorlji pot s-contribueadză la suxeslu a unui cântic?
3. Tsi adară ază un tinir cându va-s avdă melodii tsi lji ljea hari?
4. Ma ninti, cum s-asculta muzica?

II. Desi tini personal armânj lungu chiro pi Internet? Desi ascultsă muzică pi Internet ică pi radio?

III. Cari tip di muzică u vrei ma multu? Ti tsi? Cari tsă easti nai ma vrutlu a tâl cântător/ară?

IV. Shtii vărnu cântic ică cântător tsi cântă pi armâneashti?

V. Zbura cu sotslu a tâl ti frazili di ma-nghios! Desi hits sinfunj cu eali ică minduits altă turlii ?

UNITA 2 TSI MUZICĂ MUSHATĂ

CARI CĂNTĂ,
NIBUNILJI NU
MINDUEASHTI!

CĂNTICLU
ARMĂNESCU
EASTI ISIHIA
A MEA!

CU CĂNTICLU,
BANA NJI
EASTI CAMA
LUNGĂ!

CARI TSI MUZICĂ ASCULTĂ

Vecljul zbor dzătsi: Cari cântă, nibunilji nu mindueshti. Muzica, iholu, suntu parti di cultura a cafi unui popul dupu cari s-aleadzi di alantsă. Tu muzica ari janruri diferenti. Vără va s-ascultă pop muzica, altsă rock, altsă vor jazz muzică, populară, traditsională, clasică shi ashî ma ânclo. Ascultarea muzică easti cultură a banâljei. Pit muzica shi pit cânticlu putem s-ânvitsâm multu ti un popul, ti bana di ma ninti, ti istoria shi ti cultura a lui. Vecljili

cântits armăneshtsă s-cânta acapela, fără muzică. Tu chirolu dit soni, cu agiutor a grupilor di cântători Gramosteanj shi Armănj Pirifanj, tu Republica Machidunia ânlje vecljul iho armănescu. Instrumentu traditsional cari fără di altu easti prezentu tu muzica armănească easti chimanelu. Folclorlu armănescu idghea ashitsi easti spetsific shi ari exact coruri armăneshtsă cari s-aleg di alanti populi. Tuti aesti lipseashti s-aveagljă shi s-promoveadză cu fundari sutsăts folcloritsi.

I. Dă apandăsi pi ântribârli ligati cu textul di ma-nsus!

1. Dupu tsi s-aleadzi un popul di alantu?
2. Cari janruri di muzică li shtii?
3. Cu ascultarea muzică, tsi putem s-ânvitsâm?
4. Cum s-cântă vecljili cântits armăneshtsă?
5. Cari easti instrumentu traditsional tu muzica armănească?

II. Zbura cu sotslu a tâl ti sutsătsli di folclor di ma ninti shi tora, ti loclu shi roljea a sutsătslor folcloritsi ti tsăneari a vecljul iho armănescu, ti promovarea a portului armănescu!

III. Desi tini eshtsă membru tu vără sutsată di folclor, cara s-nu, desi vrei s-ti fats membru shi di cari ispeti?

Să – zburăm ti limba

ADJECTIVI/PRONUMI DEMONSTRATIVI

Adjectivlu easti zbor cari sta dininti ică dupu un substantiv shi ari ca scupo s-da vărñă calitati ligatã di substantivlu ică s-lu determineadzã.

Adjectivlu demonstrativ lu demonstreadzã substantivli. Formili di aesti adjectivi s-alăxescu dupu numir, ghen shi caz (nominativ shi acuzativ shi ghenitiv shi dativ) shi suntu idghi ca shi formili ti pronomi demonstrativi, cu atsea diferentsã cã, adjectivili demonstrativi s-ufilisescu totna cu substantivi, a pronomili demonstrativi totna fãrã substantivi. Eali lu alăxescu substantivlu, a adjectivili demonstrativi totna s-ufilisescu cu substantiv (dininti ică dupu el).

Ari formi ti:

a) APROAPEA: aestu		
	SINGULAR	PLURAL
m.nom.ac.	aestu	aeshtsã
g.d.	alãshtui	alãshstor
f.nom.ac	aestã	aesti
g.d	alishtei	alãshstor

b) DI PARTI:		
	SINGULAR	PLURAL
m.nom.ac.	atsel, alantu	atselji, alantsã
g.d.	atselui, alãntui	atsilor, alãntor
f.nom.ac	atsea, alantã	atseali, alanti
g.d	atsiljei, alintei	atsilor, alãntor

Ex.:

Aestu om, aestã featã, aeshtsã oaminj...

Atsel om, atsea featã, atsea casã...

Alantu frati, alantã featã, alãntui frati...

II. Tsi nu corespondeadzã tu aestu bairu:

- aestu pom, aeshtsã frats, a mel pap,
- aestu om, alãshtui, aesti cãrtsã, alanti ushi
- atseali doamni, a ta casã, atselji cusurinj

IV. Bagã li frazili tu plural!

- Aestu easti talentat, alantu nu.
- Atsiljei nu i spuni tsiva.
- Disfã-u atsea fridã, nu aestã!
- Atsel easti multu tinjisit tu sculii.
- Alushtui nu lji si ãnveatsã.

I. Completeadzã-li frazili!

- Geanta _____ easti pi masã.
- _____ feati suntu mintimeni.
- _____ dascal easti lãcrãtor.
- Veara _____ nu easti frig.
- Featili _____ suntu mushati.

III. Sulineadzã-li frazili iu ari pronomi demonstrativi:

- Noi yinim di la vacantsã, a aestu di iu vini?
- Anoshtsã sots suntu la discurmari cu voi.
- U ved aestã muljeari ma, alantã nu.
- Dã-lji carti atselui ficior ma, alushtui nu!

Di cultura a Armănjlor

STANDARDIZARI A LIMBĂLJEI ARMĂNEASCĂ

Limba armănească easti ună di ma vecljili limbi cari să-zburashti pit aesti locuri. Tu statlu a nostru ca examen facultativ, tu sculili primari, s-ânveatsă di la anlu 1995, a ca examen optsional di la anlu 2008. Regulili cari s-ufilisescu ti ângrăpseari shi ti dghivăseari suntu atseali cari eara apruceati la Simpoziu ti standardizari a limbăljei armănească, cari s-tsănu Bituli, la anlu 1997. Initsiator ti aestă adunari eara Editura Cartea Aromână. Simpoziu ml s-tsănu di 24 până 31 di augustu, la cari partitsipară reprezentantsă a Armănjlor, scriitori, jurnalistsă shi altsă. Oaspits eara vinitis dit: R.Machidunia, Vărgăria, Statili Uniti ali America, Albania, dit Sărbii shi dit Romăni.

La aestu Simpoziu s-discuta ti regulili ti ângrăpseari shi pronuntsari, cu scupo s-andreagă un Āndriptar Ortografic, Ortoepic shi di Punctuatsii. Avea multi discusii, multi propuniri shi tu soni eara apruceati regulili cari ază s-ufilisescu la ânvitsarea a limbăljei armănească tu sculili primari. Cu umuti că ună dzuă va s-agiungă până la un sistem unitar ti ângrăpseari pi limba armănească, partitsipantsălji di tuti statil ali apruceară regulili cu consensus shi ază scularlji dit Machidunii cari s-duc la ciasuri pi limba armănească, li ufilisescu aesti reguli.

I. Apândăsea pi aesti ântribări ligati cu limba armănească!

1. Di cându tu Machidunii s-ânveatsă limba armănească ca examen facultativ?
2. Cari an ahurhi s-ânveatsă limba armănească ca examen optsional?
3. Cându shi iu s-tsănu Simpoziu ml ti standardizari a limbăljei armănească?
4. Di iu tut avea oaspits la aestu Simpoziu?
5. Cum eara apruceati regulili ti ângrăpseari a limbăljei armănească?

II. Ângrăpsea-li regulili spetsifitsi a alfabetlui armănescu!

UNITA 3

MĂCAREA- YITRII ICĂ FĂRMAC

TEMA-VOCABULAR

Ligatã di rejimi di mǎcari, problem
cu grusimea, lǎngori
Un cǎntic di Constantin Belemace

GRAMATICĂ

Adverbu di mod, formili shi
ufilisearea

COMUNICATSIA

Urnimii ligati cu
mǎcarea, cǎftari
agiutor di yiator/
farmatsettu/
dutseari la yiator

MĂCAREA POATI S-HIBĂ SHI YITRII SHI FĂRMAC, DI VOI DIPENDĂ!

I. Tsi ânseamnă aestă frază? Desi eshtsă sinfun cu aestă frază?

II. Aleadzi-li frazili cu cari s-da buni urnimii ti sănătati!

- Ufilisea legumi shi fructi tu cafî măcari!
- Bea multi sucuri: coca-cola, pepsî, jus shi alti!
- Măcă tsintsi ori ân dzuă căti niheam, tu loc s-măts dau ori!
- Bună easti ideia s-măts poami, ma nu măcă multu zahari. Măcă niheam pâni, meari, niheam auă ică caroti.
- Cafî dzuă măcă 200 di gr. di ciocoladă, că da multu energhii!
- Nu măcă daima gril! Ufilisea ariz ică pastă!
- Nai ma multu măcă hamburgheri, pizză cu ună mari coca-cola!
- Bea multu apă, ma cara s-vrei sucuri, bea suc di fructi!
- Practicheadză sporturi diferenti. Sporturli li tuchescu caloriili shi pots să-slăgheshtsă!
- Tu soni, tsăni minti, nu lipseashti s-eshtsă dip slab/ă. Cu mirachi măcăts-u măcarea a ta.

III. Desi tini măts legumi shi fructi? Tsi va lji dimăndză a sotslui a tăl ân ligătiră cu sănătoasa măcari?

IV. Discuteadză cu sotslu a tăl ti măcarea shi ti sănătatea. Tu dialoglu ufilisea li aesti zboară: gros, slab, sănătos, măcari, legumi, fructi, gril, sucuri...

V. Continueadză-l textul di ma-nghios shi spunî argumenti pozitivî shi negativî ti sănătoasa măcari.

Fratili a mel totna măcă di tahina. La sculii măcă tsiva dultseami, cându s-toarnă, sheadi cu tuts noi pi prândzu, ti mirindi măcă imishi, dixeara mash bea sucuri shi pute nu ari problem cu grusimea. Contra di el, sora a mea pute nu gustă, măcă ună oară ân dzuă shi atsea dupu prândzu, ma dixeara easti agiună shi amănat noaptea, iara, măcă. Tora tsăni dietă, ma chiladzljî nu poati s-lji dipună. Mini minduescu că easti ma ghini s-măcăm sănătoasă măcari di ispeti că: _____

UNITA 3 MĂCAREA-YITRII ICĂ FĂRMAC

Situatii di cafi dzuă:

Farmatseftă: Bună dzua.

Cleanti: Bună dzuă. Nji lipseashti tsiva ti sora a mea. Arătsi ică u acătsă vără remă, nu-ari apetit shi tsiva nu măcă.

Farmatseftă: Tsiva? Di cându? Desi tusheadză, strimtä ică u duari gurmazlu?

Cleanti: Nu, nu u doari tsiva, ma, multu chiro nu măcă tsiva, a shi cara s-măcă dinăshună voami.

Farmatseftă: Minduescu că nai ma ghini va-s hibă s-ducă la yiatu, io nu pot s-lji dau yitrii.

- Alo, cabinetlu a yiatrului Babushcu, ursits!

- Bună dzua, voi s-rezervedz un termin la d-l yiatu.

- Ti cari problem?

- Nu shtu exact ma, hiljea a mea tsiva nu poati s-măcă, nu doarmi shi multu slăghi.

- Ghini, yinits măni la săhatea 9:00!

- Noapti bună!

I. Apăndăsea!

1. Iu s-fatsi converzatsia?
2. Tsi caftă Cleanti?
3. Tsi ari sora a ljei?
4. Cari easti urnumia tsi lju deadi farmatsefta ali Cleanti?
5. Tsi mindueshtsă că easti problemlu a sorăljei?

II. Completeadză-li frazili cu aesti zboară: yitrii, s-măcă, fructi, groshi, ân dzuă?

1. Agapi măcă multu ori _____ shi nu ari problem cu grusimea.
2. Noi vrem s-him sănătoshi, shi ti atsea măcăm multu _____.
3. Farmatseftsălji nu pot s-da _____ fără izini di la yiatsărli.
4. Ma ghini easti om _____ ma multi ori ân dzuă.
5. Tinirlji nu vor s-hibă _____ shi ti atsea tsăn dietă.

ANOREXII

Anorexia easti chireari a apetitului di ispeti emotsională, di frică că va s-ângroashi. Ma aestă lăngoari nu easti că persoana nu ari apetit, ma că ea nu măcă, s-alumtä daima cu foamea di mari frică di grusimi, frică cari nu cheri ni cându persoana easti multu slabă.

Persoanili cu aestă lăngoari au ună opsesii cu corpul a lor, cu ideia s-hibă slabi. Nu duchescu că au problem shi nu aproachi cană urnimii ică agitor.

Multi cercetări cari suntu adrati pi aestă problematică, spun că aestu problem s-fatsi la persoani tu vrăstă di 12-25 anji. Aproapea 1% di adolestsentsălji lu au aestu problem. Nai ma multu aestă lăngoari sâ-străvâseashti la persoanili di sfera di modă ică balet. Malju dză 90-95% di persoanili cu aestu problem suntu muljeri.

III. Cari easti minduearea a ta ti anorexia ca lăngoari?

IV. Zbura cu sotslu a täl ti atsea cari suntu simptomili ti anorexii, ti motivili persoana s-nu aibă apetit ti măcari, ti modusili ti năstritseari alushtui problem shi ti yitripseari di aestă lăngoari!

V. Tu preaclî ângrăpsits un dialog ti dutseari la yiatu/stomatolog. Shi dupu atsea spunets-lu dininti alăntor!

ADVERBU DI MOD

Adverbul easti un zbor nivariabil cari s-bagă pi ninga un verbu, un adjectiv ică un altu adverbu cu scupo s-lu determineadză sensul.

Dupu sensu, adverbili poati s-hibă: di loc, di timpu, di mod, di cantitati, di afirmatsii, di negatsii shi di interogatsii.

Adverbili di mod, nai ma lishor poati s-afă cu ăntribarea “**CUM**”?

Ex.: Marcu dghivăseashti multu **aghonja**.

Adverbi di mod: ashi (ashitsi), aljumutrea, ghini, dealihea, anapuda, peanarga, deadun, deanumirea, dipriună, diznău, mash, ninga (nica), niheam, dip, didip, iara, macar, maxus, ahănda, acumta, arihati, agonjea, cama, contra shi ashi ma anclo.

Ex.: Zburashti peanarga.

Exercitsii:

I. Află-li formi di adverbi di mod tu Unita 3 “Măcarea - yitrii ica fărmac” shi ăngrăpsea-li ma-nghios!

II. Sulineadză-li frazili tu cari ari formi di adverbu di mod!

1. Nu s-achicăseashti ghini reghistrarea di audio materialu.
2. Nă ahurhi lucurlu anapuda.
3. Viniră aseara di Parijlji.
4. Tuts suntu arihati dupu examenlu.
5. S-nirdzem deadun la vacantsă.

III. Completeadză-li frazili cu adverbili di mod: deadun, peanarga, mushat, ghini, aghonja!

1. El cântă multu _____.
2. Maria shi Toma lucreadză _____.
3. Tuts u spun _____ poezia, mash Mita alutuseashti.
4. El zburashti _____ ma, noi lu achicăsim.
5. Atsel lucru va lu adrăm _____ s-nu alutusim.

IV. ăngrăpsea tsintsi frazi cu aesti zboară di adverburi di mod!

1. (gioacă Mina, tenis, multu, ghini) _____
2. (ficiori, Horlu di, mushat, cântă) _____
3. (imnă, Scularlji, s-nu amănă, aghonja) _____
4. (călitura, Dan, singur, pănă Berlin) _____

Di cultura a Armănjlor

UN CĂNTIC

Un cântic ca di jale
cântam nă oară io,
shi dipuneam la vale
dit un lăi munte greu.

Shi valea nj-turna grailu
cu scljimuri, suschiros,
di arăsună tut plailu
shi muntile jilos.

Iu hits bre gionj cu aname,
fumelji di Fărshirots,
iu eshti armăname,
shi Gramosteanj, cu tots!

Armasiră cārârle
ca ponde făr di voi
shi s-dusiră fălcârle
cu turmile di oi.

Di la cāsheri flueară
ma nu s-avde prit munts
ni pravdă ca s-azgheară,
di jale him pitrumts.

Constantin Belemace

I. Cari easti dimândarea a poetlui Constantin Belemace pit aestă poezii?

II. Tsi mindueshtsă, di cari ispeti aestu cântic easti cânăscut ca cântic di jali?

III. Apândăsea pi āntribārli aesti ligati cu cânticlu di ma-nsus!

1. Tu valea, di iu dipunea autorlu a cânticului?
2. Tsi s-āntriba autorlu singur?
3. Desi shtii cari suntu Farshirots, a cari Gramosteanj?
4. Tu cari contextu suntu adusi aminti oili?
5. Tsi nu s-avdi cama pit muntsālji?

UNITA 4

INTERESILI A MEALI

TEMA-VOCABULAR

Interesili a tinirlor shi sporturli: anotarea, tenislu, acva parc... tinir sportishtsã

GRAMATICĂ

Cazuri di declinari la substantivili
Formi shi ufiliseari

COMUNICATSIIA

Exprimari interesu ti sporturi, vreaki shi practicari sporturi

UNITA 4 INTERESILI A MEALI

DUPU PRĂNDZU LA PISIN

La Nicola, njercurea tahinimă.

Nicola: Mita, va s-nirdzem ază dupu prăndzu la pisin?

Mita: Da, super! Va s-nirdzem! Mi hârsescu multu! Tini shtii că mini anotedz multu ghini.

Nicola: Maria shi sotslji a mei di la sculii va s-yină cu noi.

Mita: Desi easti mari shi ahândos pisinlu?

Nicola: Da, mari easti, shi putem s-ansărim di multu analtu.

Ma amănat, pi strada.

Mita: Piha, desi practichedz vărnu sportu?

Piha: Da, mini multu lji voi cailji, a mi agioc shi tenis. A tini?

Mita: Mini mi agioc fudbal, a veara voi multu s-anotedz.

Nicola: Scljeama idghea ca fratili a mel... Atseali sporturi suntu multu buni!

Dupu prăndzu, la pisin.

Nicola: Salut, Hrista, Vanghe! Noi him aoa! Ma iu easti Steryia?

Vanghea: El nu putu s-yină. Ca cafi njercuri, shi ază, va s-ducă s-agiocă tenis cu tată-su. El caftă ljirtari că nu poati s-yină cu noi.

Mita: Desi vrets s-adrām ună njică competitsii tu anotari?

Hrista: Protlu va s-amintă un suc aratsi. Hits sinfunj?

Nicola: Bună idei!

Hrista: Ghini maca. Ună, dau, trei...Anotats!

Bravo Mita, tini eshtsă prot, scljeama tini amintash shi eshtsă shampion. A Vanghea easti pi a doilu loc. Ah, atseali feati...

I. Spuni cari di frazili suntu corecti (C), a cari suntu alutusiti (A)!

1. Nicola da propuniri ti dutseari la pisin. _____
2. Maria easti soatsă al Nicola di la sculii. _____
3. Pisinlu easti njic shi nu easti ahândos. _____
4. Piha s-agiocă fudbal. _____
5. Mita agiocă tenis, a veara anoteadză. _____

II. Apândăsea pi aesti ântribări!

1. Cari eara oaspi la Nicola, njercurea tahinima?
2. Cari sportu lu va Piha?
3. Desi Nicola agioacă fudbal?
4. Di cari ispeti Steryia nu vini la pisin?
5. Cari amintă la competitsia cu anotari?

ACVA PARCUL TU METROPOLA MACHIDUNEASCĂ

Tinirlji cu mari harau u ashteaptă veara ta s-ducă la discurmari, ma shi ta s-ducă tu Acva parcul tu cāsăbălu Scopia. Tora veara tu Acva parcul s-dusiră Elena, cu soatsăli Anghela, Mihaela shi doilji sots Naco shi Santa.

Elena: Aidi s-nirdzem s-nă silighim pi nai ma analtul tobogan!

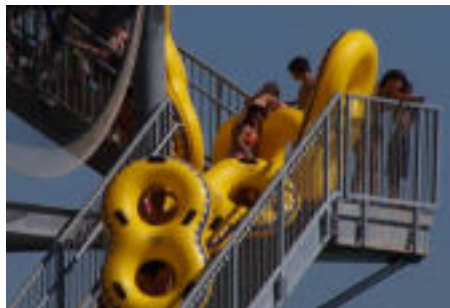
Naco: Noi va s-nirdzem, ama voi featili armănets aoa, că nji easti frică s-nu va aspărets cându va vă silighits!

Anghela: Nu, va s-yinim shi noi, ma prota va s-nirdzem la marli pisin s-nă agiucăm pi chimatli.

Mihaela: Yinits shi voi cu noi shi dupu atsea, tuts deadun va s-nirdzem la toboganili.

Santa: Ghini maca, ma, s-avets angătan s-nu vă agudits!

Elena: Tsi mushată dzuă va s-tritsem aoa, cu cocteli, cu muzică... Dealieha ună mushată razbunari!

I. Āntsercljeadză-u apandăsea cari easti corectă:

1. Tora veara Elena, cu sotslji a ljei s-dusiră:

a) La amari	b) la Acva parcu	c) la baltă
-------------	------------------	-------------
2. Elena da propuniri s-ducă shi s-silighească:

a) pi njiclu tobogan	b) pi marli tobogan	c) tu njiclu arău
----------------------	---------------------	-------------------
3. Naco da ropuniri featili:

a) s-yină cu elji	b) s-nu yină cu elji	c) featili s-adară ashii cum vor
-------------------	----------------------	----------------------------------
4. Tuts ficiori shi feati prota s-duc:

a) la pisin	b) la tobogan	c) la shancul s-bea căti un suc
-------------	---------------	---------------------------------
5. Ficiorlji tricură:

a) ună mushată dzuă	b) dzuă ti ciudii	c) dzuă cu multu frică
---------------------	-------------------	------------------------

II. Desi tini ti ai dusă la vără acva parc shi cari suntu impresiili a tali?**III. Zbura cu sotslu a tål ti partea pozitivă shi partea negativă di vizita a unui acva parcu!**

UNITA 4 INTERESILII A MEALI

TENISLU CA SPORTU ATRACTIV

Tenislu easti sportu cari dateadzã nica di chirolu antic, a ma intenziv ahurhi s-developeadzã tu eta 12 shi 13. Tu eta 16, 17 shi 18 agiucarea tenis eara privileghi a taifilor a vasiljeadzlor. Aestu sportu prota s-agiuca tu Anglii shi tu Frantsii, ma s-lãrdzi shi tu statili: Spania, Italia, Olanda, Elvetsia shi Ghermania. Terenili s-adra tu cãnãscuti shi mãri casteli, uboarã, anvãliti cu iarbã icã teracot.

Shampionatili al Vimblon, Rolan Garos icã American Open suntu nai ma importantili evenmenti tu istoria a tenislui.

Armãnjli au cu tsi s-hibã pirifanj, cã tu chirolu di azã, anamisa di nai ma cãnãscutslji tenismenj easti shi tinira Armãnã dit Constantsa - Romãnia, faptã anlu 1991 – Simona Halep, cari anlu 2012 eara anamisa di protslji 50 nai ma bunj tenismenj tu lumea tutã, anlu 2013 anamisa di protslji 20, a anlu 2014 Simona Halep s-aflã anamisa di protslji 10 tu lumea tutã.

Ma, sigura cã shi tu Machidunii aestu sportu easti atractiv shi vrut. Cari va ta s-agiungã buni rezultati, tenislu lipseashti s-lu agioacã nica di njic. Unã di atseali persoani easti shi tinira Armãnã Mihaela Shapca Nicolova, cari nica di njicã spusi interes ti aestu sportu shi ti shcurtu chiro amintã shi medali.

Dimãndari: Tenislu easti mushat, bun sportu, atractiv, ma shi scumpu sportu. Agiucats vã tenis icã cari tsi s-hibã altu sportu! Nu ari s-alutusits!

I. Dã apandãsi pi aesti ântribãri!

1. Di cari chiro dateadzã tenislu ca sportu?
2. Tu cari statil s-agiucã prota tenislu ca sportu?
3. Cari easti nai ma cãnãscut evenmentu tu istoria a tenislui?
4. Cum lji easti numa a nai ma cãnãscutãljei tenismenã Armãnã?
5. Desi tenislu easti atractiv tu statlu a nostru?

II. Ângrãpsea cu soata a ta un dialog ti sporturili icã ti vãrã alti interesi a voastri shi giucats-lu dininti alãntori!

III. Cafì un s-ângrãpseascã un raportu ti interesili a lui: tsi adarã tu chirolu liber, desi practiceadzã vãrnul sport, cãt daima ...!

CAZLU DECLINAREA

Substantivili au **5 cazuri**: nominativ (nom.), genitiv (g.), dativ(d.), acuzativ (ac.), vocativ (v.).

Declinarea niarticulatã – Substantivili niarticulati au unã formã di singular shi unã formã di plural la tuti cazurli (cu ândauã extseptsii la vocativ):

Sg. nom.g.d.ac.v.: ficior, pulj, vimtu, featã, muljeari, (ex. alantu ficior, alântui ficior, alantã muljeari, alãntei muljeari).

Pl. nom.g.d.ac.v.: ficiori, pulji, vimturi, feati, muljeri, (ex. alantsã ficiori, alãntori ficiori, alanti muljeri, alãntori muljeri).

Ari substantivi cari la singular au unã formã ahoryea, unã formã spetsialã di vocativ tsi bitiseashti cu: - **e** la substantiv di masculin shi di neutru : bãrbate, nune, nipoate, doamne:

- **o** la substantivi di feminini: dado, soro.

La numili propri forma di vocativ easti unã cu atsea di alanti cazuri: Lenã, Marie, Panci, Vasili.

Declinarea articulată - Declinarea articulată s-fatsi cu articol.

Sg. nom.ac.: ficiorlu, feata; g.d.: a ficiorlui, a featiljei

Pl. nom. ac.: ficiorlor, fetili; g.d. a ficiorlor, a featilor

I. Tu protlu dialog di UNITA 4 aflã-li substantivili tu forma niarticulatã!

II. Tu frazili di ma-nghios spuni cari exempli di declinatsii li ari?

1. Nji lipsescu adresili a scularlor di sculia a ta!
2. Marie, pots s-nji spunj numerlu di actori tu naua piesã?
3. Ianã, ia vedz pi Internet!
4. Lju ded cartea al Coli.

III. Formats plural di substantivili!

Declinarea niarticulatã		Declinarea articulată	
Sg. (nom.g.d.ac)	Pl (nom.g.d.ac)	Sg. (ac nom.- g.d.)	Pl (nom. ac - g.d.)
Scular	<u>sculari</u>	scularlu - a <u>scularlui</u>	<u>scularlji</u> – a <u>scularlor</u>
Ficior	_____	_____	_____
Steau	_____	_____	_____
Dascal	_____	_____	_____
Featã	_____	_____	_____

IV. Apãndãsea-li ântribãrli uflisindalui formili di substantiv cari convinã (film, cusurin, dascalã, feati, sots)

1. Cari vidzush la pisin? Vidzui trei _____ di la sculii.
2. A curi li didesh cãrtsãli? A _____ pi limba armãneascã.
3. Tsi mutrish la cinema? Nai ma nãulu _____ al Toma Eanache.
4. Cari tsã gri pi telefoni? _____ a mel di Crushuva.
5. A curi li spusesh nalili? _____ cu cari nergu la hip-hop.

Di cultura a Armănjlor

COSTA GULI
(1916-1985)

COSTA GULI easti nai ma bunlu reprezentantu di soneti pi limba armănească. Easti faptu pi 21 di shcurtu, anlu 1916. Sculia primară u dipisi tu hoara natală, Livădz, tu Gârtsii. La anlu 1926, deadun cu familia a lui s-dusi s-băneadză Silistra, tu Români iu u dipisi shi sculia di mesi, a dascal lji eara cânăscutlu Armăn Pericle Papahagi. S-ângrăpsi la Facultatea ti literi shi filozofii shi la Facultatea ti ândreptu di Bucureshti. Ca avocat lucra până nu inshi tu penzii, la anlu 1973. Costa Guli scadi tu pleada a nai ma cânăscutslor poets armăneshtsă tu a daua giunitati di eta tricută, anamisea di cari eara: Constantin Belemace, Nicolae Batsaria, Giorge Murnu, Marcu Beza shi altsă. Poeziili al Costa Guli s-aleg dupu chischina limba armănească shi dupu valoarea estetică a creatsiiljei a lui literară. Costa Guli easti nai ma mari poet Armăn sonetist, a curi poeziili s-characterizeadză cu formă rigoroasă gheometrică, cu tsi s-aleadzi di alantsă poets ca persoană cu mari talentu cari limba armănească u ufiliseashti până di perfectsionizmu. Ninti di el mash Leonida Boga, un di reprezentantsâlji di ma vecljili gheneratsii di poets, u cultivă aestă formă di poezii. Scadi tu aradă di atselji poets, cari poezia u sculă pi nivel di perfectsionizam. Poeziili al Costa Guli suntu expresia autentică a unui spirit clasic, limbid, lunjinos, cu mushuteatsă unică shi cu ună isihii tsi eara raritet tu chirolu di bana a lui. Versurli a lui suntu unitsi cu rima shi cu ritamlu characteristic. Cartea “Soneti” nu u vidzu lunjina a dzuâljei tu chirolu di bana a lui, tu chirolu cându li scria nai ma bunili zboară, nai ma mushatili shi nai ma ânghilicioasili poezii. Zboarâli di versurli a lui dit aestă carti suntu largu avdzăti, largu cânăscuti. Anamisea di eali suntu: “Fucurină”, “La livădz”, “Semnu”, “Icoana”, “Ideia” shi multi alti titluri di poezii adunati tu cartea “Soneti”.

Cafi sonet dit cartea Soneti easti perfectu, fără căsuri, tu dauli verzii. Ma niscănti ori, cafi un stih armănescu easti cama mushat di verzia pi limba romănească, lucru tsi spuni căt mari valoari ari grailu armănescu sum cundiljlu a unui mari scriitor.

Până iu băna, Costa Guli nu edită nitsi ună a lui carti ashi cum vrea el, tu verzii paralelă: armăneashti-romăneashti. Editura “Cartea Aromână” u tipusi cartea “Soneti” pi armăneashti shi romăneashti, la anlu 1990. Bana a marlii poet Armăn Costa Guli s-asteasi pi 9 di alunar, anlu 1985, cu aestu mari dor tu suflit, ma tu literatura armănească numa a lui s-ardăpseashti anamisea di nai ma mărlji poets Armănj clasits.

1. Apândăsea pi ântribârli aesti!

1. Cându shi iu easti faptu Costa Guli?
2. Iu u continuă a lui educatsii?
3. Dupu tsi s-aleadzi poezia al Costa Guli, di alantsă poets armăneshtsă?
4. Tu a lui poezii cum u ufiliseashti limba armănească?
5. Cari suntu caracteristichili a poeziiljei al Costa Guli?

UNITA 5

ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

TEMA-VOCABULAR

Alăxerli ca fenomen sotsial, alăxeri anvărliga shi tu comportamentul, curtuazii ca formă tu relatsiili interpersonalni; Cănnăscuti numi armăneshtsã

GRAMATICĂ

Conjunctivlu, conjunctivlu prezentu
Formarea shi ufilisearea

COMUNICATSIA

Exprimari mindueri ti alăxeri di anvărliga icã di comportamentul, mindueri personalni

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

ALĂXERI TU COMPORAMENTUL

Tu ună mari binai, Parijlji, ninti patru anj, ahurhiră cu ună nauă praxă. Cafî an, tu meslu mai, tuts bãnători s-adună shi u sãrbãturisescu Dzua a binailjei. Ia, tsi minduescu nãscãntsã ti sãrbãtoarea aestã.

Lili, 43 di anj

Nu mindueam cã bãneadzã ahãts multsã oaminj tu binai a mea.

Tora, nji si pari cã bãnedz tu unã njicã hoarã iu tuts nã cãnushtem, nã ghinuim, nã agiutãm. Io lu alãxii comportamentul a mel, ca tuts alantsã. Tora, bana a mea easti multu ma bunã!

Piha, 27 di anj

Malju dzã, doi anj bãnedz pi a treilu etaj di binaia aestã, ma nu cãnoscu cana. Io nu am oarã ti sãrbãtori comuni cã lucredz dupu prãndzu, a lucredz shi sãmbãtã shi dumãnicã. Ma, nu am tsiva contra idea ti adunari a bãnãtorlor! Buni suntu aesti alãxiri tu bana di cafî dzuã!

Marc, 57 di anj

Aestã easti unã idei simplã, ma, multu mushatã. Io bãnedz di multu tu aestã binai ma, putsãnji di bãnãtorlji cãnushteam. Tora, oaminjlji s-cãnoscu ghini, sh-alãxescu idei shi tu soni bana easti cu ma mari calitati ti tuts noi. Bravo ti aestã nau initsiativã! Lipseashti s-minduim shi ti aestu lucru.

Aida, 22 di anj

Tu soni, lucãrli s-alãxescu di ispeti cã s-organizeadzã adunãri anuali. Ma ninti nu sã-zbura ahãntu anamisa di noi shi cara sã zburam, atsea eara cãt s-treacã aradã. Tora, nã strãvãsim multi ori, zburãm shi nã agiutãm ma multu di cãt maninti. S-bãneadzã sãrbãtoarea a binailjii!

Tachi, 33 di anj

Tu binaia bãnedz trei anj, pi a doilu etaj di stãnga parti, ma nu nji ljea hari tsi tuts vor sã zburascã cu mini shi s-mi ãntreabã itsi do ti a mea bana privatã. Nu nji lipseashti ahãntã cunushmai. Nu nji easti bunã idea ti Dzua a binailjei!

I. Dghivãsea-l documentul shi apãndãsea pi aesti ãntribãri!

1. Ti cafî unã mindueari spuni desi easti pozitivã (P), negativã (N) icã indiferentã (I)?
Lili _____ Piha _____ Marc _____ Aida _____ Tachi _____
2. Cari sutu argumentili pozitivi, negativi shi indeferenti ãn ligãturã cu Dzua a binailjei?
3. Tsi alãxi naua practicã tu bana a bãnãtorlor?
4. Di cari ispeti, tora, bana ali Lili easti cama bunã?
5. Desi Tachi ari mindueari pozitivã ti Dzua a binailjei?

II. Aleadzi-li reactsiili pozitiv!

1. Bravo ti aestã initsiativã!
2. S-bãneadzã sãrbãtoarea a binaljiei!
3. Nu nã lipseashti aestu lucru!
4. Mini escu contra idea ti adunari a bãnãtorlor!
5. Buni suntu aesti alãxiri tu bana di cafi dzuã!
6. Glãrinji nji si pari idea ti Dzua a binailjei!

III. Completeadzã-li frazili cu aesti zboarã: binaia, vitsin, Dzua a binaljiei, adunari, colaborari!

1. _____ easti sãrbãtoari a bãnãtorlor a binailjei.
2. Tuts suntu sinfunj cã _____ lipseashti s-renoveadzã.
3. Aestã easti importantã _____ a bãnãtorlor di unã binai.
4. A nostu _____ pute nu yini la adunãrli comuni.
5. Cu ma bunã _____ ma ghini putem s-li nãstritsem problemili.

SEARA PRINDU CÂRCIUN

A: Bunã serã doamnã Marie. Adunãm contributsii ti seara prindu Cãrciun. Desi hits sinfunã?

B: Cum nu, cum nu! Anlu tut lu ashtiptãm aestu evenimentu! Nã hãrsim, nã rãzbunãm deadun. Duri nã easti di problemi shi ântheadits!

A: Bunã searã doamne. Va-s dats contributsii ti seara prindu Cãrciun?

C: Tsi? Tsi altu va vã yinã pi minti? – ânclisi usha.

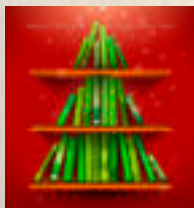
A: Ljirtats... *E, cafi un sh-ari huia a lui!*

A: Bunã searã Toma!

D: Aaaa, contributsii ti seara prindu Carciun?! Cu mari mirachi, ca cafi an! Aestã searã u sãrbãturisim neashtirea a Hristolui, ma easti shi un evenimentu s-nã razbunãm, s-cãntãm, s-giucãm. Tsi mushatã practicã!

A: Bunã searã ...

E: Ti seara prindu Cãrciun?! E, vã ashtiptam! Aestu an, nu va-s pot s-yin ma, totna mi hãrsescu pi adunarea cu vitsinlji!

I. Spuni desi voi u sãrbãturisits seara prindu Cãrciun? Tsi exact organizats ti atsea searã? Desi tuts vitsinj suntu sinfunj cu atsea deadun s-u ânsimnats aestã mari sãrbãtoari crishtineascã?

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

II. Cari di aesti frazi suntu corecti?

1. Adunăm contributsii ti seara prindu Pashtili.
2. Nă hărsim, nă răzbunăm deadun.
3. Tsi altu va vā yinā pi minti?
4. Oaminjlji băneadzā cu problemili.
5. Tsi urutā practicā!

III. Desi tu a vostu mähälā sərbăturisits vārā altā dzuā (sərbătoari) shi tsi tut organizats ti atsea sərbătoari?

IV. Zbura cu sotslji a tãi ti relatsiili a tali cu vitsinjlji, ti atsea tsi easti shi tsi nu easti bunā.

V. Cari easti minduearea a ta ti ahtari turlii di manifestatsii, la cari s-adunā bãnătorlji di unā binai?

VI. Tsi minduits voi ti purtaticlu a oaminjlor tu unā binai?

CURTUAZII

Curtuazia icā amabilitatea suntu formi di comportamentu di cafi dzuā, lipsiti shi ufilisiti tu bana sotsialā. Tsi ānseamnā s-eshtsā amabil/praxit? S-alash loc ti shideari tu autobus a unāi persoanā ma tricută, s-dzāts «hāristo» cāndu vārnu tsā adarā bun, s-āntregghi - *Cum hits?* cāndu strāvārseshtsā vārnu, s-agiuts a curi lji lipseashti agutor... Tuti aesti maniri s-ānveatsā tu taifa, trec di pārintsā pi fumelji, ma, shi tu sotsietati tu relatsiili anamisa un-alantu.

Ti jali, tu chirolu di ma nāpoi nā sã pari cã ari ma multu urāturi, āncāceari ti naima njic intsidentu, nirespectari, indeferentsā... Multu violentsā, nibunilji anamisa di tinirlji pit sculii, pit stradi, tu cafineadz. Multsā minduescu ca SCULIA lipseashti s-lji ānveatsā fumelji ti curtuazii, amabilitati, ti comportamentu, ti respectu cãtru alantu.

I. Apāndāsea-li āntribārli di ma-nghios!

1. Tsi easti ti tini curtuazia?
2. Iu aflām exampli ti curtuazii?
3. Iu li ānvitsām normili di sotsietati?
4. Cum nā sã pari comportamentul a tiniramiljei di azã?
5. Cari solutsii u ved ma multsã?

II. Dupu minduearea a voastrā, cari easti loclu shi roljea a sculiiljei ti prāxeari a scularlor ti a lor purtatic cãtrã alantsã?

III. Āngrāpsea carti pānã la sotslu a tãl tu cari va lji spunj tsi lucrì pozitivì ai adratã tu tricuta stāmānã shi cari easti minduearea a ta ti comportamentul a tinirlor tu sotsietatea?

CONJUNCTIVLU PREZENTU

Conjunctivlu ari patru timpuri: dau simpli (prezentul, imperfectul) shi dau compusi (perfectul, ma multu ca perfectul).

Prezentul di conjunctivlu easti un timpu simplu cari s-fatsi cu adavgari a conjunctsiiljei **să (s-, si)** shi **prezentul a indicativului di verbul conjugat**. La a III-a persoană singular shi plural la conjugărli II, III shi IV dezinenta –e di ind.prez. s-alăxeashti cu –ă.

Conjugarea I: **s-acats, să ănveatsă, s-toarnă**
 Conjugarea a II-a: **s-cad, s-umplu, s-ved**
 Conjugarea a III-a: **s-arup, s-tindem, s-fătsets**
 Conjugarea a IV-a: **s-doarmă, să zburăscu, s-avdzăts**

Ex.: Nji si pari că easti chiro **s-acats să ănvets**. Tuts vor **s-doarmă** arăhati.

Ex.: Verbi agiutătoari: s-am, s-avets, s-hibă, s-vrei.

Forma negativă: s- + nu + **verbul conjugat**: s-nu lucredz, s-nu zburască, s-nu hibă, s-nu-aibă.

I. Scoati li ma-nghios formili di conjunctiv prezentu tsi s-află tu Unita 5 „ALĂXIRI TU COMPORTAMENTUL“ !

II. Cari di aesti formi nu convină tu bairul di ma-nghios?

s-toarnă, s-nu avdză, s-ai, s-eshtsă, s-vrei, s-avdză...

s-aibă, s-hibă, s-vrem, s-dornji, să zburăshtsă, s-avdză...

s-arupă, s-tindă, s-avdă, s-facă, s-cadă, s-umplets, s-veadă...

III. Sulineadză-li frazili tu cari ari formi di conjunctiv prezentu!

1. Io zburăscu daima cându am tsi să spun.
2. El va tini să zburăshtsă ti nauli proecti.
3. Nai bun easti s-nu nerdză la sculii că tushedz.
4. Elji vor ficiorlji s-toarnă a casă.

IV. Leagă-li părtsăli di frazili, idghili s-aibă loghică!

1. El zburashti armăneashti cându	la lucru pi dzua di yubilei.
2. Noi vrem tini să spunji	featili di la vacantsă hărioasi.
3. Nu easti bun s-nu nerdză	ti festivalu di cāntits armăneashtsă.
4. Elji vor s-toarnă	lipseashti să spună ti proectili ti Armānji.

V. Ăngrăpsea frazi cu formi di conjunctivlu di aesti verbi: s-cāntām, s-eshtsă, s-mutrească, s-ănveatsă!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

MARIA NICOLOVA

Maria Nicolova easti unã di putsãnili muljeri Armãni, cari tu chirolu di la anlu 1990 pãnã azã (di proclamarea a independentsãljei ali R. Machidunii), deadi mari contributsii ti dishtiitari a sentimentului armãnescu, cu actsentu pi tsãneari, avigljeari shi developari a limbãljei armãneascã. Easti faptã pi 4 di martsu, anlu 1962, tu h.Chioseleri, aproapea di Sv.Nicola. Sculii di mesi dipisi Scopia, a la

Univerzitati, s-ãngrãpsi la Facultatea ti filologhii di Scopia, limba shi literatura frantsuzeascã. Easti poliglotã, cari pi ninga limba ofitsialã (machiduneasca) shi limba di dadã (armãneascã), multu ghini li zburashti: limba frantsuzeasca, anglicheascã, romãneascã, italiceasca, sãrbeascã...

Shcurtu chiro lucra ca traducator shi jurnalistã la redactsia ti emisiili pi limba armãneascã di la Radiolu machidunescu, dupu atsea lucra ca profesoarã pi limba frantsuzeascã, un chiro lucra tu Birolu ti developari a educatsiiljei ca conselier pedagoghic, deapoa triculu tu Ministeriatlu ti educatsii shi shtiintsã ali RM. Ea membru tu Comisia natsionalã ti francofonii, la anlu 2003 eara aleaptã ti Prezidentu a Comisiiljei ti examen di stat, anlu 2005-2006 responsabilã ti Portfolio ti limbili europeani shi contact persoanã cu Consiliulu ali Europa.

Dau ori (anlu 2001, 2012) eara onoratã di parti a Guvernului frantsuzescu, prota ca vitez, deftura ca ofitser tu arada a Palmãljei academicã ti contributsia a ljei ti lãrdzeari a Francofoniiljei.

D-na Maria Nicolova, di la anlu 2003 pãnã azã lucreadzã ca consilier shi easti responsabilã ti limba armãneascã tu Directsia ti developari shi niintari a limbilor a comunitãtslor cari bãneadzã tu Machidunii. Tu atsel chiro, loclu shi rolja a d-nãljei Nicolova, ãn ligãturã cu activitãtsli armãneshtsã criscu pi un ahãntu mari nivel tsi nu s-compareadzã cu nitsi unã altã persoanã tu statlu a nostu. Cu angajman a d-ljei Maria Nicolova eara organizatã cercetari ti situatsia tu educatsia la ma njitsli

comunitãts etnitsi, dupu tsi s-ãndreapsi unã Broshurã tradusã shi pi limba armãneascã. La anlu 2004 u andreapsi Programa completã ti anvitsari a limbãljei armãneascã ca examen optsional la Facultatea ti pedagoghii di Shtip.

Cu a ljei angajman eara organizati multi cursuri shi seminari ti dascalji pi limba armãneascã, cari s-tsãnurã Scopia, Ohãrda shi Struga. Ca mari activistã Armãnã, cari cu mari suflit shi dor lucreadzã ti ascãpari di chireari a limbãljei armãneascã, la anlu 2007, d-na Maria Nicolova, Bituli, di tuti relevanti organizatsii armãneshtsã cu consensus eara aleaptã ti prezidntãaComitetluinatsional, shi personal ti shcurtu chiro u ãndreapsi Strateghia natsionalã a Armãnjlor.

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

La anlu 2007, cu ucazi ânsimnari dzatsi anj di aprucearea a documentului “Recomandari 1333” di parti a Consiliulu ali Europa, tu numa a Armănjlor dit Machidunii lu andreapsi raportul ti “Situatsia a Armănjlor tu R. Machidunia”. A ljei ahorghea contributsii easti shi atsea tsi di la anlu 2007, limba armănească di examen facultativ, u alinã pi ma analtu nivel, ca examen opsional. Pi a ljei initsiativã avea concurs shi s-angrăpsirã cãrtsãli ti anvitsari a examenului “Limba shi cultura a Armănjlor” di la clasa III pãnã la clasa IX, a ândreapsi shi multi proecti multietnitsi iu parti loarã shi scularlji Armănj.

D-na Maria Nicolova, mari patriotã, alumtãtoarã ti cauza armănească, easti unã di initsiatorlji shi sustsãnãtorlji ti ânvitsari a limbãljei armănească la Facultatea ti Filologhii di Scopia. Easti initsiator shi unã di autoarili a cartiljei pi limba armănească “Dghivãsim, ângrăpsim – armăneashti zburãm”, carti, cari poati s-apândãsească pi lipsiturli a studentsãlor cari vor s-u ânveatsã limba armănească ca examen opsional.

Rolja, loclu shi contributsia a d-ljei Maria Nicolova ti afirmari shi promovari a Farãljei armănească easti fãrã mardzinã, a numa a ljei easti ângrăpsitã tu ma naua istorii a Armănjlor, ca persoanã cari deadi nai ma mari agiutor ti afireari di chireari a limbãljei armănească.

Scopia, anlu 2015

I. Cari easti loclu shi roljea a d-ljei Maria Nicolova ti avigljeari a limbãljei armănească?

II. Tsi tut adrã d-na Nicolova ti Fara armănească?

III. Dupu minduearea a ta, cari easti nai ma marli suxes a d-ljei Nicolova?

REVIZII I

I. Completează-li frazili cu zboarăli cari corespundzã: numã, Dascalitsa, ânveatsã, noti, ânveti!

1. Sotslu a mel ari buni _____.
2. A mea _____ easti Mihaela.
3. Tini _____ tu sculia a mea.
4. Cari _____ lishor va s-ângrãpseascã la facultati.
5. _____ nã deadi mari shteari.

II. Tu frazili di ma-nghios ântsercljeadzã-u forma corectã di adjectivili posesivi!

1. A **tali/tâi** stranji totna suntu dupu moda!
2. Sotslji a **voastri/a voshtsrã** suntu tu ubor.
3. A **tâl/a tali** hilj ari 13 di anj.
4. Casa a **nostru/a noastrã** easti nau.
5. Lilicili a **lui/a mel** suntu ti Mia.

III. Di zboarăli di ma-nghios adarã constructsii a frazilor ta s-aibã logicã!

1. muzicã s-ascultu voi Io. _____
2. armãneshtsã tu cãntitsli prezentu easti Chimanelu. _____
3. rock vrei Tini muzicã. _____
4. Internet li cãntitsli di pi Noi dipunem. _____
5. pi shuirã Fratili Costa clarinet. _____

IV. Bagã-li tu singular frazili aesti:

1. Atselj oaminj suntu multu livendzã. _____
2. Featili s-ducã atseali vor tu disco. _____
3. Aesti instrumenti suntu scumpi. _____
4. Li voi contsertili atselor cãntãtori. _____
5. Alãshtor oaminj pots s-lã pistipseshtsã. _____

V. Tu textul di ma-nghios completeadzã-li frazili cu zboarăli cari corespundzã!

Mãcarea easti _____ ti sănãtatea a omlui. Noi lipseashti _____ legumi shi fructi, ma nu lipseashti s-mãcãm _____ carni shi pasti. Ma ghini _____ s-mãcãm ma multi ori ân _____, a nu mash unã oarã. Tu Americarii tut ma multu di _____ suntu groshi di ispeti a nisãnãtoasãljei _____. Vãrã tiniri _____ suntu multu slabi shi suntu lãndziti di lãngoarea _____. Yiatsãrlji dzãc cã atsea easti chireari a _____ di ispeti _____, di fricã cã va _____. Mãcarea poati s-hibã shi _____ shi _____. Di voi dipendã!

VI. Āngrāpsea cari adverbi di mod corespondeadzā tu aesti frazi!

1. Io māc ciocoladā:	a) ascumta	b) cafi dzuā	c) Milka	_____
2. Sora a mea imnā:	a) pi cali	b) cu paputsā	c) aghonjea	_____
3. Tana lu dipisi lucurlu:	a) ti la sculii	b) aljumutrea	c) azā	_____
4. Voi zburāts:	a) contra	b) ti pāradz	c) cu papu	_____
5. Mihali s-dutsi oaspi	a) la sotslu	b) dipriunā	c) cafi dzuā	_____

VII. Completeadzā-li frazili cu aesti zboarā: pisin, acva parcu, anotām, sporturi, Tenislu.

1. Veara ficiorlji vor s-ducā tu _____.
2. Noi vrem s-_____ la pisin.
3. Panci agioacā _____ diferenti.
4. _____ easti scumpu sportu.
5. A nostru _____ tu ubor easti njic.

VIII. Formats singular di substantivili:

Declinarea niarticulatā		Declinarea articulatā	
Sg. (nom.g.d.ac)	Pl (nom.g.d.ac)	Sg. (ac nom.- g.d.)	Pl (nom. ac - g.d.)
Casi	_____ casā _____	casa – a casiljei _____	casili – a casilor _____
Oclji	_____	_____	_____
Artishtsā	_____	_____	_____
Pulji	_____	_____	_____
Leamni	_____	_____	_____

IX. Leagā-li dauli coloni ta s-aibā loghicā cafi unā frazā!

1. Noi bānām tu binaia	shi di pārintsālji shi di educatsia.
2. Sārbātoarea a binailjei easti dzuā	amabili cu ma tricutsłji.
3. Prāxearea a fumeljlōr dipendā	lungu chiro.
4. Tinirlji lipseashti s-hibā	s-alāxeashti.
5. Cu anjlji, comportamentul a oaminjlōr	cāndu s-adunā tuts bānātori.

X. Āngrāpsea frazi tu cari va lu ufiliseshtsā conjunctivlu di aesti verbi: s-purtām, s-videts, sā zburascā, s-ai!

1. _____.
2. _____.
3. _____.
4. _____.

XI. Āngrāpsea un shcurtu textu ti comportamentul a tāl tu binaia iu bānedz!

_____

_____

_____

DIMĂNDAREA PĂRINTEASCĂ

Părinteasca dimândari
Nă sprigiură cu foc mari,
Frats di mumă shi di-un tată
Noi Armânji di eta toată.

Di sum plocili di murmintsă
Strigă-a noshtsă bunj părintsă:
Blăstem mari s-aibă-n casă
Cari di limba-a lui s-alasă.

Cari shi-alasă limba-a lui
S-lu-ardă pira-a focului,
Să s-dirină yiu pri loc
Să-lji si frigă limba-n foc.

El ăn vatră-lji părintească
Fumealjea s-nu-shi hărsească,
Di fumelji cărunji s-nu bashi
Nat ăn leagăn să nu-nfashi.

Cari fudzi di-a lui mumă
Shi di părinteasca-lji numă,
Fugă-lji doara-a Domnului
Shi dultseamea-a somnului!”

Constantin Belemace
(1844-1932)

UNITA 6

SHOPING TU TSENTRUL COMERTSIAL

TEMA-VOCABULAR

Moda, ancupărări tu tsentru comertsial, mărimi, tinjii
SINGURĂ - puizii

GRAMATICĂ

Partitsiplu ca parti di gramatică
Formi shi ufiliseari ca parti di chiro compus ică ca adjectiv

COMUNICATSI

Caftă/da informatsii ti mărimi, colori, modeli di stranji

UNITA 6 SHOPPING TU TSENTRUL COMERTSIAL

I. Spuni tsi vedz, pi cadurlu aestu?

II. Dupu cadurlu tsi lu vedz, dă propuniri ti titlu a textului di ma-nghios!

Mihael: Căt easti mari aestu Tsentru comertzial?! Desi va s-putem s-lu tritsem ti ună dzuă?

Aurica: Prota s-videm tsi duchenj ari shi tsi nă lipseashti. Dupu atsea va s-adrăm plan ti prioritetili a noastri, ta s-poață cafi un di noi sh-ancupără tsi va.

Sterya: Noi mascurlji ancupărăm ma niheam di căt voi featili. Ti atsea prota s-nirdzem tu duchenjli iu vrets voi.

Itsa: Mini voi s-nji ancupru un nel. Tati nji deadi părădz ta s-nji ancupru ti dzua di neashtiri. Dupu atsea va s-nirdzem s-nji ancupru stranji shi cozmética.

Iorgo: A tini Aurica tsi vrei s-tsa ancupri?

Aurica: Mini voi s-nji ancupru paputsă shi ună sâhati. Baba nji dzăsi că atseali va s-hibă di ea, ti a mea dipiseari a sculiljei di mesi.

Mihael: Ved mini că va s-avem multu lucru, ma aidi s-ahurhim arada.

Itsa: Tu aestă ducheani nu ari nel cum voi mini, ma, va nji ancupru ună biligică. Desi va ljea hari aestă?

Aurica: Easti multu mushată. Ancupră-u shi nu ti minduea multu.

Vinditoara: Aestu mes avem actsii shi cu biligica s-dutsi shi un nel ca hari.

Itsa: Dealieha avui mari tihi.

Sterya: Cu sânățati s-tsă li portsă Itsa! Aurica s-nu nă acats ti cāsuri, ama mini dzăc noi mascurlji s-shidem iuva tu cafine, a voi dutsets vă pit duchenj, ancupărats shi ti tini tut tsi lipseashti.

Aurica: Fatsi, ashi s-adrăm!

I. Spuni cari di aesti frazi suntu corecti!

1. Mascurlji au ma njits lipsituri di căt featili.
2. Itsa va sh-apândăsea paputsă.
3. Aurica lipseashti sh-ancupără sâhati.
4. Babă-sa ali Itsa lji deadi părădz ti paputsă shi sâhati.
5. Mascurlji s-dusiră s-sheadă tu ducheani.

II. Completeadzã-li frazili cu aesti zboarã: paputsã shi sãhati, vinditoara, duchenj, stranji shi cozmesticã, comertsial.

1. Mihael cu sotslji a lui suntu tu Tsentrul _____.
2. Tuts sots prota vidzurã tsi _____ ari.
3. Ti dzua di neashtiri, Itsa vrea sh-ancupãrã _____ shi _____.
4. Aurica va sh-ancupãrã _____ shi _____.
5. _____ dzãtsi cã cu biligica s-dutsi shi un nel.

III. Ãntsercljeadzã-l zborlu cari corespondeadzã:

1. Tsentrul comertsial easti:
  - a) mari
  - b) njic
  - c) tu textul nu sã-spuni
2. Mascurlji vor:
  - a) s-ducã tu cafine
  - b) s-priimnã cu featili
  - c) sh-ancupãrã tsiva.
3. Tatu-su ali Itsa lji deadi pãradz ti:
  - a) dzua di neashtiri
  - b) sonea a sculiiljei di mesi,
  - c) ti sãrbãtoari.
4. Aurica s-dusi pit duchenj:
  - a) singurã
  - b) cu soatsã-sa
  - c) cu tuts sots
5. Vinditoara dzãsi cã cu biligica, ca hari s-dutsi shi:
  - a) nel
  - b) ghurdani
  - c) nica unã biligicã

TU BUTIC

- Ljirtats, putets s-nã agiutats, vrem s-videm tsiva?
Di fusta a tsea tu vitrinã, desi avets ma njic numir?
- Da, avem shi alti colori: lai, albã shi aroshi.
- Poati s-nj bag albã di n.38? A cari easti tinjia?
- 3800 di denari shi cu atsea amintats bilet ti revia di analtã modã ali Mia Shapca.
- Poati s-pãltescu cu cartea bancarã, dimi?
- Da, ursits la casã!

I.Apãndãsea-li ãntribãrli:

1. Cãts clientsã intrarã tu butic? Unã ica ma multi?
2. Tsi caftã s-veadã?
3. Tsi buiau aleapsi una di clientili?
4. Cãt custuseashti fusta?
5. Tsi amintã cu ancupãrarea a fustãljei?

Ursits, s-vã agiut!

Tsi cãftats, pot s-vã agiut?

Voi/Caftu fustani lungã ti veara.

Di cari colorari? Tsi mãrimi?

Cãt custusescu pantalonili?

Cum va-s pãltits?

Fustani, cãmeashi, bluzã,
fustã, giachetã, pantalonil...

Albã, alcicã, aroshi, galbinã,
murgã, njirlã, pimbilii,
purdicai, veardi...

UNITA 6 SHOPPING TU TSENTRUL COMERTSIAL

II. Leagă-li zboarăli ta s-aibă logică!

1. Tu Tsentrul comertsial
2. Featili ancupără ma multu
3. Ficiorlji nu au mirachi
4. Ti dipisearea a sculiljei di mesi
5. Pit duchenjlji multi ori

cafi un va sh-ancupără nau stranji.
s-priimnă multu pit duchenj.
ari actsii shi s-da hări.
di cât ficiorlji.
pots s-afliji tut tsi tsa lipseashti.

III. Cu agitor alăshtori ântribări adarâ unâ anchetă anamisa di sotslji a tăi.

1. Desi vrei s-ti priimnji pit tsestrili comertsiali?
2. Cu cari ispeti?
3. Desi badz atentsii pi moda?
4. Tsi nai ma multu ancupiri ca detali di modă?
5. Cari buiau u vrei nai ma multu?

S-ALĂXEASHTI CLIMA, S-ALĂXEASHTI SHI MODA

Tu anjlji dit soni, clima easti alăxită. Veara easti multu căroari, cu temperatură tropică, dzălili suntu lundză, multi ori da shi ploai, a vără oară poati s-hibă shi multu arcoari. Yiarna temperaturili suntu cama analti di cât ma ninti, ma căti vără oară s-dipun shi multi gradusi sum zero, cum easti caracteristic ti clima polară. Ploai poati s-da anlu tut tu chiro diferentu ică poati s-nu da ploai ma

lungu chiro. Scljeama clima easti multu alăxită shi tora nu putem s-dzătsem căti sezoni avem.

Moda totna easti tu simfonii cu clima shi di aestă ispeti s-organizeadză dau sezoni di modă, primuveara-veara shi toamna shi yarna.

I. Ăngrăpsea apandăsi pi ântribarea a jurnalistului ân ligătură cu moda shi alăxearea a chirolui.

Jurnalisl: Tsi minduits, cât s-alăxi clima tu chirolu di ma năpoi?

Persoana:

Jurnalistul: Desi moda easti tu sinfunilji cu alăxerli a climăljei?

Persoana:

PARTITSIPLU

Partitsiplu easti ună formă verbală simplă. S-ufiliseashti ca verbu (forma di feminin singular) shi ca adjectiv.

Partitsiplu tu forma feminin singular s-ufiliseashti ti formari timpuri compusi shi easti nivariabil.

Partitsiplu tu forma feminin singular li ari aesti formi:

I conj.: cântată, acâtsată, ascăpată, purtată, lucrată;

II conj.: bătută, putută, tăcută, cădzută, vidzută;

III conj.: aruntă, dinusă, dusă, dzăsă, fantă;

S-ufiliseashti ti formari a timpurilor compusi:

Ind. perfectu compus: am lucrată...;

Ind. ma multu ca perfectu: aveam cântată...;

Conjunctiv perfectu: s-am faptă...;

Conjunctiv ma multu ca perfectu: s-aveam zburată...;

Conditional perfectu: vrea (va) s-aveam lucrată, vrea (va) s-aveam putută.

Ca adjectiv, partitsiplu easti variabil shi ari formi dupu ghen, numir shi caz. Loclu a lui easti totna pi ninga un substantiv cu cari s-acordă (ghen, numir, caz).

Partitsiplu ca adjectiv ari patru formi:

1. Lucrat, lucrată; lucrats, lucrati;
2. Vidzut, vidzută; vidzuts, vidzuti;
3. Faptu, faptă; faptsă, fapti;
4. Durnjit, durnjită; durnjits, durnjiti; avdzăt, avdzătă; avdzăts, avdzăti.

Ex.: Om dishtiptat, feată avdzătă shi cănăscută. Ficiori ănvitsats, feati ănvitsati.

Partitsiplu ca adjectiv cu paturli formi s-ufiliseashti la tuti modurli shi timpurli di forma pasivă a verbilor.

I. Bagă-li verbili di tu paranteza tu partitsip – forma feminin singular!

1. Noi avem (vizitedz) multi monumenti istoritsi. _____
2. Io vā li aveam (aduc) cārtsāli a voastri. _____
3. Voi avets (dormu) bana tută. _____
4. Tini ai (fac) ună bună priimnari. _____
5. El ari (cadi) ampadi. _____

II. Adarā acordu a partitsiplui uflisit ca adjectiv!

1. Cântitslji (cântat) di ficiurits eara amshati. _____
2. Fitica (pătizdat) ază la băsearică easti a mea nipoată. _____
3. Omlu (ăncļisă) la pulitsii avea furată. _____
4. Stranjili (tes) pi telī, s-uscară. _____
5. Oaspitslji (prăndzăt) shi (discurmat) fudziră acasă. _____

Di cultura a Armănjlor

SINGUR

Schiclu di bană canda s-cheari
Dorlu creashti, ashî anji-sî pari
Tut tsi-i dultsî shî mushat
Cheari aghonja, i ini amănat.

Singur, singur cu a mea jali,
Imnu narga pi lungă cali,
Fără umbră sh- fără apanghiu
Mutrescu anvărliga cu mari ananghiu!

Nu vream mari mini aveari
Nu vream malmă i căravi !
Vream mash suflit cu mirachi
Vream nă inimă, ti a mea preaclji.

Singur, singur cu a mea jali,
Imnu narga pi lunga cali,
Fără umbră sh-fără apanghiu
Mutrescu mini scăpolu agnanghia!

Maria Nicolova

I. Cari easti motivlu a cânticului aestu? Tsi emotsii ducheshtsă pănă lu dghivăseshtsă cânticlu?

II. Tsi ânseamnă expresia: “nu vream io, nu malămă shî căravi, nu vream io, nu vream mari aveari...”

UNITA 7

TEHNOLOGHIA MODERNĂ: MOBIL, TABLET, INTERNET

TEMA-VOCABULAR

Tehnologia modernă, ufilisearea a ljei, lipsitură ică adictsia, navigarea
Manifestul di Crushuva

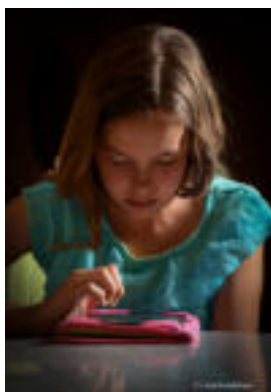
GRAMATICĂ

Imperfectul, formarea shi ufilisearea
Zburari ti activitãts di cafi dzuã,
activitãts cari s-deftursescu

COMUNICATSIA

Insistari shi
exprimari urnimii

UTILIZAREA PRACTICĂ A TEHNOLOGHIILOR

Tinca(mamă): Zoia! Nica stai alichită di tabletlu!? Cu săhăts eshtsă pi Internet! Cheri oara ti tsiva!

Zoia: Nuuu! Zburăi cu un-doi sots, căftam nali locuri cu informatsii ti proiectul ti gheografii, dghivăseam tsi nali cântits ari.

Tinca: Aidi, duri easti! Nu easti ghini ahăt multu chiro să stai pi compiuter! Yina cu mini s-tritsem la librării s-videm tsi nali cărtsă s-tipusiră.

Zoia: Titsi nu dipunj nali cărtsă di pi E-book, di pi Internet? Multu ma putsân va ti custusească!

Tinca: Nu, nu voi. Io preferedz carti ancuprată, carti di hărtii. Nu escu fanatică di naua tehnologhii.

Zoia: Sh-io nu escu fanatică, ma tabletlu easti multu practic shi aflai cari suntu nai ma nalili tipusiti cărtsă. Yina s-vedz!

Tinca: Eee, tu aestu caz ari vără hăiri shi di el!

Zoia: Ti comunicari, informari, cercetări, agiucari, totna s-ufiliseashti... Em, sh-tsi io tsă argumentedz? Ca ma tiniră, sigura shi tini earai totna cu telefonea tu mână.

Tinca: Atsea eara altu lucru! Io mutrescu mash mesajili: SMS ică e-mailurli, lipseashti s-apândisescu, nu?!

Zoia: Ha, cafi ispeti, easti bună ispeti!

Tinca: Ghini, atumtsea s-alăsăm tut shi s-inshim niheam s-nă priimnām! Va-s pots s-alash niheam tabletlu?

Zoia: Cum nu, nica ma ghini, va nă priimnām pi ningă arulu, a dupu atsea va-s neam tu cāsăbă s-nă videm cu sotslji shi soatsăli.

I. Tsi ânseamnă aestă expresii?

Nica stai alichită di tabletlu!

II. Apândăsea pi ântribărli ligati cu textul di ma-nsus!

1. Cari easti cu săhăts pi Internet?
2. Titsi lu ufiliseashti Zoia tabletlu shi Internetlu?
3. Cari preferează carti ancuprată?
4. Cari easti totna cu telefonea tu mână?
5. Iu va s-priimnă Tinca shi Zoia?

III. Completează-li frazili cu aesti zboarū: custuseescu, alichită, librării, lucru, Zoia.

1. Zoia easti _____ di tabletlu.
2. Tinca u văriashti _____ că easti pi Internet.
3. Tinca lji greashti ali Zoia s-ducă tu _____.

IV. Desi eshtsã sinfun cu frazili di ma-nghios? Tsi ânseamnã eali?

1. Shidearea pi compiuter easti chireari chiro.
2. Compiuterlu easti nibun ti videala a omlui.
3. Cu uflisearea a nauãljei tenologhii, ma lishor s-dipisescu lucãrli.
4. Telefonili mobili suntu buni cã tu cafi chiro putem s-adrãm comunicatsii.
5. Mrejili sotsiali suntu multu buni.

V. Desi tini li ufliseshtsã mreji sotsiali cum suntu; Facebook, Tweeter shi alti? Argumenteadzã, di cari ispeti suntu buni shi cari suntu consecvetsili negativi di uflisearea atselor mreji!

Vocabular di informaticã:

Microfon	e-mail	aprinti/astidzi computer
iconji	memo cleai	navigari pi Internet
tabletu	web camerã	asigureadzã un documentu
tastaturã	disc	pitreatsi un e-mail
shoarie	smartphon	ânreghistreadzã
hard disk	umplitor	âncãrcari
e-mail adresã	printer	

I. Cu aestu vocabular di informatica, zbura cu sotslu a tãu ân ligãturã cu niintarea a tehnologhiiljei, cu privileghiili tsi li da progreslu tu aestã sferã, ma shi ti partea negativã di developarea a tehnologhiiljei!

II. Cari di aesti iconj tsa suntu cãnãscuti?

1. Internet explorer
2. Icoanã ti Download
3. Iconj ti dizajn
4. Iconj ti montaji
5. Player iconj

III. Titsi s-ufliseashti hard discul?

1. Ti montajã
2. Ti arhivari materiali
3. Ti ligari pi Internet

IV. Spuni a ta defintsii ti printerlu shi ti umplitorlu!

V. Adarã tradutsiri a zboarãlor di informatica:

1. shoarie _____
2. umplitor _____
3. asigurari un documentu _____
4. ancãrcari _____
5. ânreghistrari _____

UNITA 7 TEHNOLOGHIA MODERNĂ: MOBIL, TABLET, INTERNET

INSTRUCTSII TI MA SIGURĂ NAVIGARI

Internetlu easti un instrumentu multu uflisat, ma lipseashti s-lu uflisim cu mari atentsii shi angătan că ari multi pericoli.

Poati s-hibă un e-mail spam cari “fură” dati/informatsii personali ca shi passwordlu a nostru. În ghegeneral, s-pari că un e-mail normal dit vără bancă ică organizatsii di asigurari ică alti institutsii cânăscuti. Ma lipseashti angătan cu atseali e-mailuri.

Ari shi e-mailuri cari suntu multu periculoasi că pot s-adară mari znjii pi computer. Nu dishclidedz e-mailuri cu adresi nicânăscuti ică xeani.

Pi chat ică cu SMS putets s-contactadz cu persoani cari cându va-s achicăsească că au lucru cu persoani tiniri shi fără experiensă, poati s-vă caftă lucruri ilegali. Nu vă aspăreadz! Putets să-spunets a părintsălor a voshtsă ică la politsia.

Putets s-adăvgats alti pericoli...

I. Apândăsea pi ăntribărli aesti!

1. Di cari ispeti Internetlu lipseashti s-lu uflisim cu mari atentsii?
2. Tsi scljeamă e-mailul “spam”?
3. Cum s-nă apurăm di “virusili” diferenti?
4. Tsi adară periculoasili e-mailuri?
5. Di cari ispeti nu lipseashti s-adrats contacti cu nicânăscuti persoani?

II. Ăngrăpsea un e-mailu până la sotslu a tål tu cari va lji spunj ti planurli ti vacantsa di veara, ti aranjanili tsi putets s-li alidzets, ti activităttsli tsi va li avets aclo, ti exurzüli prividzuti ăn cadur atselui aranjanman... Uflisea-li zboarâli: Aghentsia turistica, aranjanman, e-mailu, spam, virusi pi computer shi ashî ma anclo!

III. Di zboarâli mintiti, adară constructsii corectă a frazilor!

1. e-mauluri Io tuti li ashtergu spam
_____.
2. cu nicânăscuti nu Pi chat persoani contactedz
_____.
3. electronica easti Poshta totna nji ghinivinită
_____.
4. a mei aflai Pi Facebook multsă sots
_____.
5. tu aestu easti di globalizari Internetlu lipsit chiro
_____.

IV. Spuni tsi adari candu va tsă agiungă vără spam e-mailu, ică cându va tsă ăngrăpsească vără nicânăscută persoană!

IMPERFECTUL

Imperfectul easti un timpu simplu cari s-formeazã di radicalu a verbului, sufixili spetsifitsi shi dezinentsãli. Sufixili spetsifitsi a imperfectului suntu **-a, -ea**.

Sufixul **-a** easte la verbili di prota conjugari shi la verbili di conjugarea a IV (sufixul **-ã**) (**cântam, lucram, avdzam,**), sufixul **-ea** easti la verbili di conjugarea a II-a (**cãdeam, mutream,**) **mãream**, la verbili di a III-a conjugarea (cu sufixul **-i niactsentuati: arupeam, muldzeam,**) shi la verbili di conjugarea a IV-a (cu sufixlu **-i actsentuati: apiream, hivream**).

Dezinentsili a imperfectuli la tuti conjugãri suntu: Sing. (1.-m, 2.-i, 3.-ó); Pl.(1.-m, 2.-ts, 3. -ó)

Ex. Conj. I (lucram, lucrai, lucra, lucram, lucrats, lucra); **Conj. II** (cãdeam, cãdeai, cãdea, cãdeam, cãdeats, cãdea); **Conj. III** (mutream, mutreai, mutrea, mutream, mutreats, mutrea); **Conj. IV** (apiream, apireai, apirea, apiream, apireats, apirea)

Imperfectul di verbili agiutãtoari: ARI (aveam, aveai...) EASTI (earam, earai...) VA (vream, vrei...)

Imperfectul s-ufiliseashti: ti exprimari unã actsiuni tu tricuit, nibitisiã, continuatã icã repetatã; ti exprimari unã actsiuni tu tricuit ti cari nu sã-shti cându ahurhi icã cându bitisi; ti naratsii, descriptsii.

Ex. Lucram di tahnima pãnã seara. Cafu dumãnicã **nirdzeam** pi prãndzu la baba shi papu.

I. Scoati-li exemplili di imperfectul dit „Ufiliseari practicã a tehnologiiljei“!

II. Spuni tu cari di aesti frazi ari imperfectu!

1. Cu dzãli, mutream un idghiu filmu.
2. Tora, nergu la nai ma aproapea sculii.
3. Tsi mushat cãsãbã eara.
4. Cafu sãmbãtã mi agiucam tenis.

III. Sulineadzã-u forma corectã di verbul tu imperfectul!

1. Io **cântam/cãntu** di tahnima pãnã seara.
2. Cafu viniri noi **nirdzem/nirdzeam** pi prãndzu la baba.
3. **Dghivãseai/dghivsea** unã rivistã cându vini dascalu.
4. Totna tini **zburãshitsã/zburai** la cias.
5. Voi **avdzãt/avdzats** mushatã hãbari.

IV. Apãndãsea-li ãnrtribãrli cu ufiliseari a imperfectului!

1. Ianã, cându earai la studii? _____
2. Cãt daima, nirdzeai la ciasuri di muzicã? _____
3. Tsi adrats sãmbãtili dupu prãndzu? _____
4. Cari limbã u ãnvitsa Maia la sculii? _____

V. Bagã-li verbili tu parantezã tu formili di imperfectul tsi convinã!

1. Cafu dumãnicã, noi (easti) _____ pi prãndzu la baba a mea.
2. Noi (cãntã) _____ tu hor, trei ori tu stãmãnã.
3. Titsi elji nu (s-dutsi) _____ cafu sãmbãtã la anotari?
4. Cari di voi (ari) _____ casã Bituli?

Di cultura a Armănjlor

MANIFESTUL DI CRUSHUVA

Frats cobănători shi duruts vitsinj!

Noi, a voshtsă vitsinj di totna, oaspits shi cânăscuts di mushata Crushuva shi di primushatili hori, fără diferentsă di pisti, natsionalitati, sexu shi mindueari, că nu puteam s-u străxim tirania a apreshlor di seati ti sândză shi agiunjlji ti carni di om, cari mutrescu shi noi shi voi s-nă bagă pi cătsut, shi noi shi voi, s-nă bagă pi ciomagă s-căftăm njilă, shi a noastră vrută shi avută Machidunii s-undzească pi pustelii pustuxită, ază mutăm cap shi adusim apofasi, cu tufechi s-na apurăm di atselji a noshtsă shi a voshtsă dushmanj, shi s-u amintăm libertatea.

Voi multu ghini shtits ca noi nu him nibunj oaminj, shi achicăsits că di zori lu bāgām caplu tu trastu, s-bānām ca frats tu aestu stat, noi va avem ca anoshtsă shi vrem s-armānem a noshtsă ti totna.

Noi nu mutăm tufechi contra voi – atsea va s-hibă arshini ti noi; noi nu mutăm tufechi contra populu ānturtsescu lăcrător shi tinjisit, cari s-hārneashti ca noi, cu asādoari sândzinatā – el easti frati a nostru, cu el avem bānatā shi eara vrem s-bānām; noi nu inshim s-vātāmām shi s-arichim, s-aprindem shi s-furām – duri na suntu zulunji a derebeilor pitu oarfāna shi sândzinata Machidunia a noastră; noi nu inshim s-lji adrām Crishtinj shi s-la lom tinjia a dadilor shi a surālor a voastri, muljerli shi hiili a voastri; lipseashti s-shtits ca avearea a voastră, bana a voastră, pitea a voastră shi tinjia a voastră nā suntu ahāt scumpi, cāt nā suntu scumpi shi a nostri. Mash ta s-u avigljem avearea, bana, pitea shi tinjia, noi lom tufechi.

Noi nu him murtats pi loclu a nostru, iu him faptsă, noi nu him furi, ma revolutsioneri cu giuratic s-murim ti andripteata shi ti libertatea; noi nā aluntām contra tirania shi contra sclavilja: noi nā aluntām shi va nā aluntām contra murtatslji, contra furlji, contra zulumchearlji, contra atselji cari vor s-u ljea tinjia shi pitea a noastră, shi contra atselji cari u sug asādoarea a noastră shi lu exploateadză lucurlu a nostru. Di noi, shi di horli a noastri s-nu va aspāreats – a curiva znjii nu va lji adrām.

Noi, nu mash tsi va avem ca frats a noshtsă, ma shi vā jālim ca frats a noashtsă, noi achicāsım că shi voi hits sclavi idghea ca noi, sclavi a vāsıljelu, efendadz shi pāshadz, sclavi a avutslor shi a sānātoshlor, sclavi la zulumchearlji, cari di paturli pārtsă u apreasiră vāsilia, shi tsi nā bāgară noi s-mutām caplu ti andripteata, libertatea shi ti banā tinjisitā. Ti andriptati, libertati shi ti banā tinjisitā, vā calisim shi voi, s-yinits, deadun s-na aluntām!

Yinits, frats Muslimanj, cu noi, s-anchisim contra dushmanjlji a noshtsă shi a voshtsă. Yinits sum hlambura ali “Machidunia Autonomă”! Machidunia easti dadā a tutolor shi greashti ti agiutor! Yinits s-li frāndzem shingirili di sclaviljea, s-ascāpām di pidimadzlji shi di zorea, shi s-li uscām arāurlu di sândză shi di lăcārnji!

Yinits frats la noi, s-li adunām deadun suflitili shi inimili, shi s-ascāpām, noi, fumealjea shi parafumealjea a noastră s-bāneadză tu irinjī, s-lucreadză tu isihii shi s-ducă ninti!...

Duruts vitsinj a noshtsă! Ca Turtsă, Arnauts shi Muslimanj, noi achicāsım că voi minduits că vāsilia easti a voastră shi că voi nu hits sclavi, că pi hlambura a vasililjei nu ari crutsi, ma ari steauă shi lună. Ca nu easti ashitsi shi ca alutusits, voi agonjea va vā dushits shi va s-achicāsits. Cara s-vā hibă namuzi s-yinits cu noi, shi s-aspunets că hits contra tirania a vāsiliiljei, noi, a voshtsă frats dupu loclu di bānari shi dupu pidimadz, nu ari s-vā cārtim shi nu ari s-him contra voi. Noi singuri va nā aluntām shi ti noi shi ti voi, cara s-lipsească, pānă di un va s-murim sum hlambura ti libertatea a noastră shi a voastră, shi ti andreptul a nostru shi a vostru. “Libertati ică moarti” easti āngrāpsitā pi frāmtili a nostru, shi pi hlambura a noastră sândzinatā. Noi u mutām atsea hlambură shi nu ari turnari. Cara s-na avets shi voi ca frats a voshtsă shi nā vrets buneatsă, cara s-minduits eara s-bānats cu noi, ashī cum bānats shi pānă tora, shi cara s-hits hilji cu pisti shi dignitati ali dada Machidunia, putets s-nā agiutats mash cu ună – a atsea easti mari agiutor: s-nu nirdzets cu dushmanjlji. S-nu yinits cu tufechi contra noi shi s-nu adrats zulunj pit horli crishtineshtsă.

Dumidză s-u vluyisească aluntarea ayisitā ti andriptati shi ti libertati!

S-bāneadză aluntatorlji ti libertatea shi tuts tinjisits shi bunj hilj machiduneshtsă! Ura! “Ti Machidunia Autonomă”!

I. Spuni catsi easti importantsa istorică a Manifestului di Crushuva!

II. Cari easti dimāndarea alushtui textu, tītsi s-aluntā revolutsionerlji, cari suntu căftārli a lor!

III. Tsi seljeamă fraza: “Libertati ică moarti!”

IV. Discuteadză ti giunamea shi curajea a revolutsionerlor machiduneshtsă tu chirolu di Rāscularea di Alju Ljeau!

UNITA 8

CAMPU DI VEARA TU ROMĂNII

TEMA-VOCABULAR

Cămpu di veara, activitäts di veara,
Spuneari ti lucrî tricuti
Nicolae Batsaria - scriitor

GRAMATICĂ

Perfectul simplu formari shi
ufiliseari
Negatsii cu perfectul simplu

COMUNICATSIA

Exprimari impresii,
admirari

UNITA 8 CAMPU DI VEARA TU ROMĂNI

UNĂ EXPERIENTSĂ TI NIAGĂRSHEARI

Dupu lungă calitureari, scularlji agiumsiră Sulina, tu loclu iu lji ashtihta năi sots, jocuri di veară, nali surprizi, Amarea Lai, Soarli...

Mihaela: Tsi mushată plajă! Aidi s-li alăsăm trastili tu udadzli shi s-nirdzem la plaja ta-s nă ascăldăm!

Elena: Ghini dzăts, s-nirdzem s-nă ascăldăm. Ma, s-ăntribăm tsi programă easti prividzută ti tora seara, desi va s-aibă disco?

Dascalitsa: Ascultats! Tora va-s nirdzem la plaja, a dixeara va nă adunăm s-nă cānushtem cama ghini!

Panci: Di cari stati ari ficiori?

Yiory: Mini avdzăi cā viniră dit Vărgării, Albanii, Sărbii shi Gărtsii!

Mihaela: Super! Va-s adrăm nau cānushmai!

Dascalitsa: Ashi easti. Va-s alăxim idei shi mindueri shi va-s ānvitsăm un ti alantu. Ti mănî easti prividzută disco-seară, iu va-s ascultăm cāntits di cafi un stat! Alantă seara va-s avem defile cu porturi traditsionali, a-treia seară quiz ān ligătură cu adetsli, traditsia shi cultura, a va-s aibă shi mini festival cu cāntits armăneshtsă. Scļeama, cafi seară va-s aibă tsiva nau cu scupo ma ghini s-nă cānushtem.

Elena: A pi cari limbă va s-zburăm cu ficiorlji dit alanti stati?

Dascalitsa: Aoatsi, mashi armăneashti. Acasă va s-āpunets «Sulina zburăm mash armăneashti shi u ānvitsăm ma ghini limba armănească».

Panci: Em ghini maca, aidi s-nă āndridzem shi s-nirdzem la plaja, cā Soarli shi Amarea Lai noi nă ashteaptă.

I. Desi tini ti ai dusă tu campul di veara Sulina, tu Romăni?

II. Apăndăsea pi āntribārli ligati cu textul di ma-nsus!

1. Di cari stati s-duc sculari tu aestu campu di veara?
2. Cari easti scupolu ti dutsearea tu aestu campu di veara?
3. Desi tuts sculari dit campul di veara di Sulina suntu Armănj?
4. Tsi programă easti prividzută ti prota seară?
5. Pi cari limbă lipseashti s-āzburască tuts ficiori dit aestu campu?

III. Leagă-li zboarâli cu explicarea cari corespundează!

1. Campu di veară	priimnari a persoanelor alăxits tu portu
2. Defile cu portu traditsional	cându deadun lucrează ma multsă inshi
3. Disco seară	loc iu s-adună ma multsă ficiori la vacantsa
4. Tăxeari	loc ti razbunari
5. Colaborari	dari zbor ca va s-dipisescă vără lucru

EXPRESII TI ADMIRARI

IMPRESII DI CAMPUL DI VEARA

Iana: Multu nji lo hari campul di veară Sulina că oclo ânvets nali lucrî, u zburăscu limba armânească cu sotslji dit alti statî, a ânvitsăm shi alti limbî, ca româneashti, sârbeashti, arbinisheashti.

Toma: Prota oară earam tu campul di veara Sulina shi nu eara slab ma, calea easti multu lungă, multu mi pidipsii shi altă oară nu minduescu s-nergu.

Tana: Super, multu eara interesantă! Iara va-s nergu ma-s am posibilitati!

Sterya: Io, multu voi s-călituredz, ashi că nu dzăc NU ti cană ucazi ma, lipseashti s-aibă shi conditsii normali, nu caftu lux.

Pozitivă: _____ !

Negativă: _____

Neutră: _____

II. Dă apandăsi pi ântribârli di ma-nghios!

1. Ali Iani, tsi i alăsă nai ma mări impresii tu campul di veara?
2. Desi ficiorlji au posibilitati tu campul di veara s-ânveatsă shi armâneashti?
3. Di cari ispeti Toma nu va s-ducă altă oară tu Sulina?
4. Cari eara nai ma impresionată di campul di veara?
5. Desi Toma va s-ducă eara Sulina?

UNITA 8 CAMPUL DE VĂRĂ TU ROMÂNII

III. Cari easti minduearea a ta, desi suntu buni campurli di veara, iu s-adună ficiori di ma multi stati? Titsi?

IV. Zbura cu sotslji a tăi ti un campu di veară, iu putets s-nirdzets, tsi putets s-adrats aclo!

**VIZITĂ A UNĂI SOATSĂ TU YEANI
VIZITĂ A UNĂI SOATSĂ TU XEANI**

Anlu tricut, Maria eara tu campu di veară tu României. Aclo cânăscu multsă sots shi soatsă, ma nai ma bună soatsă lji eara Mirela, di Bucureshti la cari s-dusi oaspițai. Ea, tsi ângrăpsi Maria di vizita aestă.

Vruts a mei,

Voi s-vă spun ti impresiili a meali di aestu mushat căsăbă. U vizităm Palata a Parlamentului, un obiectu impozantu ti cari multu să-zburashti. Vizităm shi scamnul a Sutsatâljei culturală armânească di Bucureshti iu avea expozitsi di portu armănescu di Farshirots, Gramosteanj, Meglenits... Earam la ună shedintsă a Sutsatâljei iu cânăscui multsă tiniri Armănj shi nji tricui multu ghini.

Ma, mushati impresii am shi di la Muzeilu a hoarâljei iu vidzui casi shi porturi di multi reghioni dit României. Nai ma bună răzbunari eara tu parcul « Cishmigiu », iu earam la un contsertu di pop muzică, cântăm, giucăm shi tricum ună seară ti niagârsheri.

Nu agârshii s-mi priimnu shi pit nai ma mărli tsentri comertsiali. Ancupărai multi lucruri di cânăscuti brenduri, suveniri shi hări ti tuts.

Tuti aesti mushutets suntu reghistarati cu camera a mea, a va-s avets shi multi caduri ti mutreari. Va-s eara nica ma ghini cara s-earats shi voi cu mini.

Vă voi multu,

Maria

I. Spuni a sotslor a tăi ti vizita a unăi metropolă, tsi tut vizdush, tsi vizitatsh, tsi tsă alăsă nai ma mari impresii, desi vrei eara s-nerdză tu atsel căsăbă?

II. Apândăsea!

1. Desi vără oară lu ai vizitată Bucureshti?
2. La cari s-dusi Maria oaspiță?
3. Tsi tut vizită tu aestu căsăbă?
4. Catsi turlii di expozitsii vidzu la sutsata culturală armânească?
5. Desi s-dusi shi tu tsentrii comertsiali?

PERFECTUL SIMPLU

Perfectul simplu exprimă un lucru, ună acțiuni tricută shi complet terminată (dipisită). Easti un timplu tsi s-ufiliseashti multu, cum tu limba scriată, ashi sh-tu limba zburată.

Sufixurli spetsifitsi a perfectului simplu cari s-adavgu pi radicalu a verbului shi s-ved la persoana 2-a, plural, suntu: - **a actsentuat** ti prota conjugari: lucrat, purtat; - **u actsentuat** ti a II-a conjugari: vindut, umplut; - **i niactsentuat** ti a III-a conjugari: scoasit, featsit; - **i actsentuat** ică -**ă actsentuat** ti a IV-a conjugari: fudzit, avdzăt.

Forma negativă s-adară cu nu + verbul conjugat: nu lucrai, nu cădzui...

Verbi agiutătoari: (io avui, noi avum, io fui, noi fum, io vrui, noi vrum...)

Ex: Mini **cădzui** pi examen. Voi nearsit la vacantsă.

I. Tu protlu dialog di UNITA 6 află li formili di perfectul simplu shi ângrăpsea li ma-nghios.

II. Sulineadză-li frazili iu ari formi di perfectul simplu:

1. Tini adari alatusi tu zburari.
2. Featili fură acasă cându viniră pârintsălji.
3. Tină, ghini adrash tsi vinish!
4. Noi avum oaspits dit Gârtsii.
5. Voi vrets s-neardzits tu xeni.

III. Bagă-li aesti frazi tu plural:

1. Aseara, vini ună soatsă la mini.
2. Tini bănash Ohârda.
3. Ea cădzu la examen.
4. Io avdzăi ti naua directoară.
5. El lucră multu chiro tu xeni.

IV. Bagă-li aesti frazi tu forma negativă!

1. Mini avdzăi nali informatsii.
2. Elji purtară multi cărtsă.
3. Noi vidzum cari vini.
4. Tini lucrash cu aeshtsă ficiori.
5. Toma vidzu tsi s-featsi.

Di cultura a Armănjlor

NICOLAE BATSARIA (1874-1952)

Nicolae Constantin Batsaria
(1874-1952)

Nicolae Batsaria easti faptu Crushuva, tu meslu brumar, la anlu 1874 iu s-dutsea tu sculii primară. Dupu dipisearea a Litseului românesc di Bituli, doi anj li vizita cursurli ti literatură shi ândreptu di Bucureshti, dupu tsi eara pi multi functsii diferenti: eara profesor shi director tu loclu natal Crushuva, profesor la Litseulu di Ianina - tu Gărtsii, profesor la Litseulu di Bituli, inspector ti sculiili tu vilaetlu di Cosova shi ân Sărună. La anlu 1908 easti aleptu ti senator tu organili leghislativi

di Constantinopol. Ghini u zbura limba ânturtsească shi eara membru tu Organizatsia revolutsionară a tinirlor Turtsă. La anlu 1912, dupu cădearea di pi potisi a Sultanlui Abdul Hamid a Doiljea, tu meslu andreu eara aleptu ti ministru ti lucrî publitsi tu Guvernu ânturtsescu. La anlu 1913 eara delegat alushtui Guvernu la Conferentsia ti irinji di Londra iu lu ânsimnă Contractul ti irinji, cu tsi dipisiră polematili

Balcanitsi. Nicolae Batsaria vrea s-lu veadă liber populu armănescu. Armănjlji tu atsel chiro amintară ândrepturi pit sculiurli s-ânveatsă pi limba di dada, pit băsêritsli armăneshtsă s-tsănă dghevăsi pi limba armănească, editari revisiti shi alti fimiridz dzuari.

Nicolae Batsaria ari ângrăpsită multi anegdote cari cu mari mirachi s-dghivăsescu shi ază tută dzuă, cari suntu nica ma interesanti di cându putu s-li bagă tu formă perfecta, adecvată pi gustul a popului. Batsaria easti cânăscut ca om cu talentu ti humor shi shicai, niagărshit dupu cartea “Părăvulii”.

Ari tradusă shi priadaptată comedii diferenti. Eară fundator shi prot om pi ma multi revisiti shi fimiridz dzuari armăneshtsă cum suntu: “Dimneatsa a fumeljlor”, “Univerzala a fumeljlor” dit Rumăni shi initsiator ti fundari a protlui dzuar din Sărună, “Dishtiptari”, la anlu 1908. Ari ângrăpsiti multi anegdote populari (trei tomuri) cu tsi ahurhi un nău capitol tu istoria a literaturăljei romănească. A lui nai ma cânăscută carti easti cartea sum titlul “Părăvulii”, iu putem s-aflăm pirmifi ângrăpsiti tu versuri, a inspiratsia lji eara bana a Armănjlor di atsel chiro. Nai ma cânăscuti lji suntu: “Cu foartica”, “Nu ti hăriseshtsă că nji vini foamea”, “Ti pâlteashti Dumidză” shi alti... Batsaria ari ângrăpsită shi proză, anamisa di cari ma cânăscuti lji suntu: “Ali Baba”, “Nastrădin Hogia” shi alti. Cu yinearea a năului rejim tu Romăni, Nicolae Batsaria eara contra atsel rejim, tisi eara băgat ahapsi, shi pi 20 di brumar, anlu 1953 s-asteasi bana a marlii scriitor shi alumtator armănescu.

I. Cari easti loclu shi roljea al Nicolae Batsaria tu literatura armănească?

II. Cari easti a lui nai ma analtă functsii tsi u avea tu bana a lui?

III. Cari ândrepturi li amintară Armănjlji tu chirolu dupu polematili balcanitsi?

UNITA 9

ALĂXERI ANVĂRLIGA DI NOI

TEMA-VOCABULAR

Alăxeri anvãrliga di noi, istoria a cãsãbãlui Scopia, monumenti, arhitectura, impresii

GRAMATICĂ

Perfectul compus, formarea shi ufilisearea tu situatsii, tu frazi afirmativ, negativ, cum shi interogatsii

COMUNICATSIA

Cãliseari, aprucheari icã rifuzari a unã calezmatã, exprimari impresii pozitivi icã negativi ti vãã lucru

UNITA 9 ALĂXERI ANVĂRLIGA DI NOI

NIHEAM TI ISTORIA A CĂSĂBĂLUI

Dupu nai ma veclili documenti, Scopia dateadzã di vãrã 4000 di anj n.e.n. cu numi diferenti (Scupi/Iustiniana Prima) la perioadi diferenti. Scopia di ma multi ori (anlu 518, 1555, 1963) easti complet azvãrnuit di cutrimburarea a loclui.

Tu prota parti di eta 14, Scopia s-fatsi a daua capitalã imperialã a vãsîljelui sãrbescu Dushan. Tu soni di secolu pasprã (1392) Scopia cadi sum Imperia Otomanã shi vãrã 520 di anji armãni sum a ljei dominatsii.

Anlu 1689 cãsãbãlu lu ljea Austro-Ungarlji, ân cap cu Gheneralu Silvio Piccolomini, cari dupu vãrã chiro lu aprindi cãsãbãlu di ispeti a epidemilije di colera, a shi s-nu lu alasã a dushmanjlor.

Tu eta 19, Scopia s-fatsi un importantu nod di transportu shi multi tehni s-dezvolteadzã tu aestu chiro. La anlu 1912 Otomanlji s-trag di Scopia.

Tu chiro lu ninti di Protlu polim din lumi s-alãxeshti dominatsia a Sãrghilor icã a Vãrgarlor. Dupu Protlu polim din lumi, Machidunia intrã ca parti di Vãsilia a Sãrghilor, Croatslor shi Slovenjlor shi, ma inteziv ahurheashti s-developeadzã diferenti tehni cum shi comertsia shi productsia. Anamisa di nai ma cãnãscutuli shi nai ma avuti taifi Scopia, tu aestu chiro, suntu shi multi taifi armãneshtsã: Prenda, Crangu, Gudas shi alti. Dupu a Doilea polim din lumi Scopia ca capital ali Republica Machidunia intrã tu Iugoslavia Sotsialistã. La anlu 1963 Scopia, eara maljudzã dip surpat di cutrimburarea a loclui. Di la anlu 1991 RM easti independentã shi Scopia easti un cãsãbã modernu.

I. Dghivãsea-l textul ti istoriatlu a cãsãbãlui Scopia shi tu tetradã!

a/ scoati li:

- tuti numiri tsi suntu tu textul shi ti cafi numir spuni cari secol easti
- tuti numi propri (termini gheografitsi, numi di persoani)

b/ tu preacli icã grupã tu cafi frazã aflã li zboarãli tsi li shtii, a zboarili tsi nu li cãnoshstã ângrãpsea li tu tetradã

- adarã hipotezã ti atsea tsi ânseamnã cafi frazã
- cu agitorlu a dascalui adarã tradutsiri a textului

II. Completeadzã-u tabela di ma-nghios cu informaciili tsi s-caftã!

Numir	Numir ângrãpsit cu zboarã	eta
4000		/
518		
	Unã njiilji trei suti obdzãtsã nau	
1555		
		14
1689		
	Unã njiilji nau suti shaidzãtsã trei	
		19
520		

III. Leagã-li aesti expresii cu ânsemnarea a lor

dateadzã	eara aspartu complet
surpat	chiro di 100 anji
cutremburari a loclui	di cãndu existeadzã
secol/eta	loat sum dominatsia a vãrnui
amintat	cãndu loclu s-da cu mari
intenzitet	

IV. Completează-l textul cu aesti zboară (numă, dominatsii, cutremburarea a loclui, apres, armasi, dateadză, Scupi, veclju)

Scopia easti _____ căsăbă cari _____ ănsus di 4000 di anji. Prota numă lji eara _____, a tu un shcurtu chiro eara cânăscut sum altă _____ *Iustiniana Prima*. Ma multi ori eara surpat di _____. Eară shi _____ di partea a Gheneralui Silvio Piccolomini. Sum _____ a Otomanjlori Scopia _____ tsintsi suti yinghits di anji.

V. Dă apandăsi la ăntribărli di ma-nghios!

1. Di cându existeadză căsăbălu Scopia?
2. Căti cutremburări di loc lu-au surpată Scopia?
3. Sum cari alti numi eara cânăscut căsăbălu Scopia?
4. Căti secolu Scopia eara sum dominatsii a Otomanjlor?
5. Cari lu apreasi căsăbălu? Di cari ispeti?
6. Cându eara liberat Scopia?
7. Iu pricădzu Scopia dupu Protlu polim din lumi?
8. Cari eara ma cânăscutuli taifi armăneashtsă Scopia la eta 20?

Stelian, sotslu a mel bun,

Tsi adari? S-aproachi vacantsa di Cărciun la voi, tsi planuri ai? Vrei s-yinj la mini Scopia? Va-s vedz căt s-alăxi aestu căsăbă, nu va-l cānoshtsă. Părintsălji a mei shi sora a mea idghea ti călisescu.

Cu harau ti ashteptu!

Costa

Cu mirachi u aprochi calezmata! Cu mari harau Vă călisim la numta a noastă!

Dealieha voi ma, nu va s-pot s-yin la tini.

Ti jali mari nu him aoa atsel chiro.

Fără di altu va s-yinim! Mini, am dishclidean a unăi expozitsii, va mi hărsescu cara s-yinits shi voi.

I. Spuni cari di frazili di ma-nsus suntu

Costa ti căliseari ică ti apândăseari pi calezmă!

II. Apândăsea-li ăntribărli!

1. Tsi lji easti Costa al Stelian?
2. Ti cari sărbătoari Costa lu căliseashti Stelian?
3. Tsi sărbătoari easti Cărciunlu, di Stat ică di pisti?
5. Iu băneadză Costa? Shi cu cari băneadză?
6. Tsi easti nau tu căsăbălu al Costa?
7. Cari altu lu căliseashti Stelian?

III. Apândăsea cu: “DA” “NU” “NU SĂ SHTII”

1. Costa easti ver al Stelian. _____
2. Costa băneadză Scopia. _____
3. Stelian yini daima Scopia. _____
4. Costa ari frati. _____
5. Sotslji va-s ducă Ohărda. _____

IV. Tu preaclji adrats hipotezi!

1. Tsi minduits desi va-s yină Stelian?
2. Cara s-yină, spinets di cari ispeti va-s yină?
3. Cara s-nu yină cu cari furnjii?

V. Adară plan ti vizitari a căsăbălu Scopia. Desi ai vizitată vără altă metropolă? Prezenteadză-u di ninti a sotslor a tăi!

UNITA 9 ALĂXERI ANVĂRLIGA DI NOI

IMRESIILI DI VIZITA A CĂSĂBĂLUI SCOPIA

Tu căsăbălu Scopia, metropola machidunească, am vizitată multi locuri tsi trag atentsii a turishtsălor di yiutsido. Protlu loc cari nji alăsă mări impresii easti platsa “Machidunia” iu di largu poati s-veadă monumentul al Alexandru-atsel Marli, cu fontană cu liondarlji di iu s-azvoami apă. Aoatsi s-află shi numiroasi monumenti a cânăscutslor revolutsioneri machiduneshtsă cari s-alumta ti Machidunia independentă.

“Apuntea di chatră” easti veaclji apunti pi arăulu Vardar cari li leagă dauli părtsă alushtui căsăbă. Di stânga easti partea veaclji a căsăbălui, cari multu nji lo hari, a di ândreaptea easti naua parti. Pi ninga Vardarlu s-află obiecti impozanti, adrati tu baroc stil, cum suntu: Teatrul popular machidunescu, Muzeilu a alumtariljei revolutsionară machidunească. Ăn ligătură cu aestu proectu ari mindueri âmpărtsăti tu sotsietatea machidunească: nâscăntsă lu au sustsănută, altsă lu au scădzută.

Ea ândau comentari: “Nu-nji să bingăseashti adrarea nali obiecti tu un veclju stil! - Io multu nji ljea hari stilu a nalilor obiecti, lji da altă videari a căsăbălui, da ma mări impresii! -Ti mini easti multu mushat cându s-adară nali lucrui, stilu nu easti importantu, totna ari comentari shi pozitivi shi negativi. - Tsi mushati monumenti, ti ljea mirachea! - Nu-nj ljea hari, easti chici!”

I. Află-li frazili cu cari să spun impresii:

pozitivi

negativi

II. Zbura cu sotslu a tål ti atsea cari di monumentili di Scopia lji alăsară nai ma mări impresii al Stelian!

III. Pi ninga obiectili shi monumentili spusi tu texturli di ma-ânsus, cari alti pots s-aduts a minti, a cari suntu interesanti ti vizitari di parti a turishtsălor? Adară un plan turistic!

IV. Ăngrăpsea un textu ti impresiili a tali di vizita a unui căsăbă ică di căsăbălu a tål!

Să – zburăm ti limba

PERFECTUL COMPUS

Perfectul compus, cum spuni shi numa, easti un timpu compus di ma multi părtsă. S-formeadză cu prezentul di verbul agiutător **am** shi **partitsiplu tricut** (forma feminin singular) di verbul conjugat.

Ex.: am lucrată, ai durnjită, avets avdzătă, au avută,

Forma negativă: nu + verbul conjugat: nu-am lucrată, nu-am cădzută, nu-am durnjită, nu-am avdzătă.

Ufiliseari: Perfectul compus exprimă ună actsiuni cari easti ahurhită shi complet easti dipisită tu tricutlu.

Ex.: Am multu dată ti patrida a mea.

I. Āngrăpsea-li ma-nghios formili di Perfectul compus tsi li aflash tu „Imresiili di vizita a cāsăbălui Scopia“!

II. Sulineadză-li frazili tu cari ari formi di Perfectul compus!

1. Ai multsă anj ti lucrari.
2. Ai vidzută ahtari musheată pictură?
3. Li avem vidzută aesti feati iuva tu altu loc?
4. Tsi avets tricută tu bana a voastră?
5. Am amintată multsă sots shi soatsă.

III. Bagă-li frazili tu plural, dupu modelu: Tini ai durnjită ghini. – Voi avets durnjită ghini.

1. Io li am băgată cărtsăli la loc. _____.
2. Tini ai azbuirată cu aeroplan? _____.
3. Noi avem amintată multi premii. _____.
4. Elji au vrută s-lucreadză cu noi. _____.
5. Tini ai bănată tu Frantsii. _____.

IV. Āngrăpsea-li frazili dit prezentul tu perfectul compus:

1. Io mi bag amănat. _____.
2. Voi bănats tu un cāsăbă tu Italii. _____.
3. Elji studieadză Bituli. _____.
4. Dascală intră pi cias la chiro. _____.

V. Trets-li frazili tu formă negativă!

1. Filmul ari ahurhită la chiro. _____.
2. Elji au vindută cărtsă armăneshtsă. _____.
3. Noi avem vidzută multi expozitsii. _____.
4. Io lu am vizitată Istambul, di multu. _____.
5. Măcăm la restorantul al Iani. _____.
6. Mini am căni. _____.
7. El ari lucrată tu câmpu. _____.
8. El ari biută biră. _____.
9. Mini am lucrată tu fabrică. _____.
10. Tini ai fută bun lăcrător. _____.

Di cultura a Armănjlor

Titsi s-bagã martsul, tu ahurhita a meslui martsu...

Tu ma multi reghionuri aestã adeti easti diferentã. Ma, scupolu a tutulor easti s-aspuñã “ghini vinish”, cu cari s-ghinueashti ahurhearea a meslui martsu, meslu a vreariljei shi a mushatlui chiro. Martsul u simbolizeadzã primuveara, caldura, ponjlji ânflurats, iarbã veardi, lilici, shi nai ma multu padea amplinã di njelji, avearea shi pirifanja a Armănjlor.

Martsul s-bagã prindu ahurhearea a meslui marstu. Nai ma multi ori martsul lu adra babili icã dadili di un hir albu shi un hir arosh. Dauli hiri s-shutsã deadun shi s-adarã ca unã biligicã. Traditsia la Armănjlji eara, cându s-shutsã, s-dzãcã: “S-shutsã ghinetsli shi bunetsli tu casã! S-shutsã prãvdzãli ân casã shi tuti buni!”. Ma ninti, tuts membri a unãi familii, fãrã diferentsã di sexu shi di ilichia, sh-bãga nai ma niheam cãti un martsu di mãnã. Tu chirolu di azã, aestã traditsii s-cheari, ma aclo iu easti tsãnutã, martsu s-bagã mash a njitslor shi a muljerlor.

Cafi martsu sh-ari a lui simbolicã. Martsul di gushi s-bagã cu un pãrã, cu pistusini gusa sh-truplu s-hibã sãnãtoshi shi cu scupo Soarli s-nu lji lãeascã. Martsu s-bagã shi pi mãnã cu scupo mãnjlji s-lã hibã lãcrãtoari shi chischini, a la cicior martsu s-bagã, s-hibã vãrtos, sãnãtos, s-nu s-ãncheadicã tu imnari shi s-nu li mãshcã vãrã nãpãrticã. Ti martsul pi trup s-dzãtsea: “S-hibã ligati gurili a dushmanjlor, a sherchilor shi a nãpãrtitslor. Arãu di ficiorlji a mei shi di tutã familia a mea s-nu s-facã”.

Gionjlji bãga martsu mash di curau, ta s-lã tsãnã mesea, cã totna purta pãrmãtii shi alti lucrì.

Moashili lu liga martsul di bãrnul cã lã eara zori s-mutã shi s-sheadã ãmpadi.

La niscãntsã Armănj, ficiuritslji cându s-dishtipta tahinima, tu dzua di prot di martsu, pi mãnã a lor sh-afla martsic ligat ca biligicã icã ligat di cicior.

Martsu s-bãga sh-la njelji ta s-lji veaglji di niputeari cã mash tsi eara fitats. Ma, s-bãga shi la prãvdzã shi tu cutar la oi. Ari dau verzii di pirmifi, tsi s-adarã cu martsul:

Dupu una verzii, martsul s-poartã 9 dzãli, sh-tu dzua di Alju Sarandu, pi 9 di martsu, martsul s-scoati shi s-aspinzurã pi trandafilã icã pi unã lumachi. Di aclo li ljea lãndurli shi a ficiorlor lã si dzãtsea cã ti Pashtili va lã aducã cãmeashi nau.

Alantã verzii spuni cã martsul s-poartã pãnã ficiorlu nu veadi lãndurã. Cându va s-veadã lãndurã, martsul s-ascoati shi s-bagã pi gardul, di iu lãndura va lu ljea shi di martsul, tu cuibairul a ljei, va s-adarã mushatã crivati ti njitsli lãnduri.

Traditsia eara, tu dzua di 1 di martsu, ficiorlji icã ânveastili s-ducã pi la soia icã la vitsinjlji, s-lã da turti, poami dulsti, hitsi, urmi, stafidzi, nuts... Aestã dutseari di la un la alantu, easti unã ghinueari a primuveariljei, easti semnu cã yin buni dzãli, cari va s-aducã mushutets shi biricheti mari.

I. Desi tini tsã badz martsu candu yini primuveara?

II. Titsi s-bagã martsul pi mãnã, di gushi, di bãrnul, trup, pi cicior, la njelji, la ficiori, gionj, moashi...?

UNITA 10

TU SONI A ANLUI SCULAR

TEMA-VOCABULAR

Ligatã di sculia, activitãts dit soni a anlui scular, spectacol, revii di modã, noti, univerzitati shi planuri ti vacantsã

Cãntits di Nushi Tulju

GRAMATICĂ

Gherundivlu, formarea a lui, radicalili shi ufilisearea a lui tu comunicatsia di cafi dzuã

COMUNICATSIA

Exprimari
ãncurajari, dari
sustsãniri a vãrnu,
zburari ti rezultatili
shi ti activitãtsli
sculari

UNITA 10 TU SONI A ANLUI SCULAR

VIDEARI BUNĂ PĂNĂ YIZMĂCIUNJ

S-aproachi veara, a cu atsea s-aproachi shi sonea a anlui scular. Tu dzua dit soni scularlji, un căti un s-adună, alăgândalui tu uborlu a sculiiljei.

Vasili: Bună dzuă shi ghini vinit tu dzua dit soni a anlui scular.

Ghiorghina: Ghini ti aflăm Vasili. Desi viniră tuts sculari? Căndu va s-ahurhească programa culturală tsi u ândreapsim ti părintsălji a noshtsă?

Maria: Ti giunitati sâhati lipseashti s-ahurhim cu programa. Ma, mini multu mi minduescu tsi noti va s-am ti aestu an?

Atanas: Di notili va s-videm căt ânvitsash. Cara s-ânvitsash va s-trets ghini, a cara s-nu, va s-ai problem ta s-ti ângrăpseshtsă la Facultati.

Sulta: Mini nu va s-am problem ta s-mi ângrăpsescu la Facultati, pältindalui cotizatsii la Univerzitati privată sigura va mi ângrăpsească.

Vasili: Da, ma tuts nu au păradz ta s-ducă la Facultatati privată. Educatsia la Facultătsli privati easti scumpă. Mini voi s-mi ângrăpsescu la Univerzitatea di stat, poati la Facultatea ti economii, bisnis shi menagementu.

Maria: Să-zburashti că la Univerzitatea di stat va s-amintsă ma multu shteari, ama mini minduescu că atsel tsi ânveatsă, iu tsi s-ângrăpsească, va s-amintă shteari.

Atanas: Ashitsi easti. Noi him tuts bunj sculari shi pistipsescu că va s-dipisim Facultati fără diferentsă iu va nă ângrăpsim. Ma aidi s-intrăm tu sculi, că va s-ahurhească programa culturală.

Sulta: Dupu retsitalili shi dramatizatsiili ari shi jocuri folcloritsi shi dansuri traditsionali. A nai ma importantă easti revia di modă că aclo partitsipeadză shi soatsa a noastră Maria.

Maria: Dealieha mini escu parti di revia, aidi s-nă aghunjisim, s-nu amănăm.

I. Leagă-u fraza cu partea tsi corespondeadză!

1. Programa sculară ahurheashti ti	ari shteari.
2. Notili spun cari scular	eara multu avută.
3. Sulta nu ari problem	giunitati di sâhati.
4. Atsel tsi ânveatsă,	ta s-ângăpsească la facultati.
5. Programa culturală	căt ânvitsă.

II. Desi voi ândridzets programă culturală tu soni a anlui scular? Desi tu atsea programă easti prividzută shi revii di modă ică jocuri traditsionali cu dansuri diferenti?

III. Apândăsea pi ântribărli aesti!

1. Cari numi suntu involvati tu discussia ti dipisearea a anlui scular?
2. Ti căt chiro lipseashti s-ahurhească programa culturală ândreaptă ti părintsălji?
3. Cari di scularlji nu ari s-aibă problem ti ângăpseari la Facultati?
4. Desi s-pălteashti la Facultătsli privati?
5. Iu s-amintă ma multu shteari?

IV. Pi apandāsili aesti, āngrāpsea āntribari cari coresponeadzā!

1. Maria s-āntreabā tsi noti va s-aibā aestu an. _____?
2. Aestu an scular mini va s-trec cu tuti noti tsintsi. _____?
3. Sulta va s-āngrāpseascā la facultati privatā. _____?
4. Vasili dzātsi ca facultatea privatā easti scumpā. _____?
5. Maria partitsipeadzā la revia di moda. _____?

V. Completeadzā-li frazili cu aesti zboarā: privati, shteari, moda, Ficiorlji, scular.

1. Ti dipisearea a anlui _____ s-āndreadzi programā culturalā.
2. _____ zburāscu cari iu va s-āngrāpseascā.
3. Facultātsli _____ suntu scumpi.
4. La Univerzitatea di stat s-amintā ma multu _____.
5. Revia di _____ totna easti atractivā ti oaspitslji.

VI. Adarā tradutsiri a zboarālor!

1. sculii	_____	6. amānām	_____
2. ānveatsā	_____	7. aghunjiseari	_____
3. pārads	_____	8. āngrāpseashti	_____
4. stat	_____	9. agioacā	_____
5. soatsā	_____	10. portu	_____

FORTSĀ TU SONIA ANLUI SCULAR

S-bitiseashti anlu scular. Lipseashti s-nā hārsim ma, matura nu nā da arāhati. Ninti s-dipiseascā anlu scular, scularlji au obligatsii s-u treacā matura. Nota di matura intrā tu rezultatlu dit soni. Di aestā ispeti cafi un scular mutreashti sā scoatā tsi poati ma bunā notā. „Nica niheam fortsā, sots shi soatsā! Shi aestā va u nāstritsem! Minduits cā dupu atsea ahurheashti vacantsa di veara shi doi-trei meshi va nā discurmām“!

Ficiorlji, di unā parti hārioshi cā va s-ducā la discurmari, a di altā parti cu jali cā va s-ampartā.

I. Tsi mindueshtsā tini, desi matura poati s-priaducā ti ma analtā calitati a sistemlui ti educatsii?
II. Cu cari frazi tu textul di ma-nsus s-da āncurajari?
III. Completeadzā-l textul cu zboarāli cari coresponeadzā: scularlji, sotsialā, ufiliseascā, importantā, ghegeneratsii!

Tu cafi un stat functsionarea a sistemlui ti educatsii easti multu _____. Tu sculiili shi la facultātsli, _____ shi studentsālji amintā shteari, cari dupu atsea lipseashti s-u _____ tu lucrulu a lor. Sānātos sistem di educatsii scoati tu migdani sānātoasi _____ cari da contributsii pozitivā tu bana _____.

IV. Spuni a sotslui a tāl iu vrei s-u trets vacantsa di veara!

UNITA 10 TU SONI A ANLUI SCULAR

ANLU SCULAR DIPISI

Anlu scular dipisi, a cu atsea dipisiră shi ciasurli pi limba armânească. Scularlji cari s-duc la ciasurli pi limba armânească, di sectsia ti dramă ândreapsiră ună mushatâ manifestatsii culturală. Dascaljli di la sculia, deadun cu părintsâlji a scularlor puturâ s-veadâ ună avutâ programâ cu poezii, cântits, dramatizatsii, retsitali, jocuri shi shicâi. S-avdzâ mushatlu zbor armânescu shi mushatlu iho armânescu. Ficiorlji cu mari harau li ashtiota notili ti dipisearea a anlui scular.

Ti oaspitslji nai ma marea sirpriză eara revia di modă ândreaptă di featili cari s-duc la ciasurli ti ânvitsari a limbâljei di dada. Revia di modă eara adrată cu elementi di vecljul portu armânescu, tu combinatsii cu elementi moderni. Coloritlu di mushati buiei trapsi mari interes la oaspitslji cari viniră s-u veadâ aestâ manifestatsii ândreaptă cu ucazi – dipiseari a anlui scular.

I. Continueadzâ-l textul di ma-nghios:

Noi scularlji ânvitsâm ta s-avem buni noti, ama ninti tut ânvitsâm ta s-avem shteari. A omlui poati s-lji si ljea tut, ma shtearea cana nu poati s-lju ljea. Ti atsel cari ari shteari ushili lji suntu dishelisi ti _____

II. Desi ai partitsipatâ la vărâ revii di modă (ca oaspi)? Adarâ comparari anamisa di revia di modă cu stranji moderni shi revii di modă cu stranji traditsionali!

III. Ângrăpsea ună carti pănâ la ună Aghentsii ti modă cu cari caftsâ s-eshtsâ angajatâ ca foto model! Ufilisea li zboarâli: revii, modă, stranji, alăximintu, fotografii, pistă...

GHERUNDIVLU

Gherundivlu easti unã formã verbalã simplã nivariabilã cari s-formeadzã di radicalu a verbului shi sufixul **-ãnda (lui)** icã **-inda (lui)**.

I conj.: acãtsãnda(lui), purtãnda(lui), lucrãnda(lui), cãntãnda(lui), alãgãnda(lui);

II conj.: cadzãnda(lui), putãnda(lui), vidzãnda(lui), tãcãnda(lui);

III conj.: apurãnda(lui), ducãnda(lui), dzãcãnda(lui), fãcãnda(lui);

Ex.: Lucrãndalui, putem s-amintãm ti banã.

Exercitsii:

I. Tu dialoglu „Videari bunã pãnã yizmãciunj“ aflã-li formili di gherundiv!

II. Tu cari di frazili di ma-nghios ari formi di gherundiv?

1. Lucreadzã, tã-s amintsã ti banã.
2. Cãntãndalui, li agãrshim problemili.
3. Imna pit casã zburãndalui.
4. Fani vini cu plãngu di nafoarã.
5. Mutrindãlui nanaparti, cãdzu.

III. Bagã-li formili di gherundiv tu frazili iu convinã: dghivãsandalui, Lucrãndalui, zburãndalui, Ænvitsãndalui, cãntãndalu!

1. Lishor s-treatsi bana, _____.
2. _____, s-agiundzi pãnã la sukses.
3. Mini u Ænvitsai limba, _____ cãrtsã.
4. Noi nã priimnãm, _____ pi telefon.
5. _____ s-amintã multsã pãradz.

IV. Bagã-li verbili dit paranteza tu gherundiv!

1. (Caftu) va u aflai cartea, tu biblioteca!
-

2. (Lucreadzã) avem ma mari sukses.
-

3. (Ashteaptã) s-yinã, dghivãseam carti.
-

4. La lucru io lji aflai (doarmi).
-

5. Featili s-priimnã (cãntã).
-

Di cultura a Armănjlor

CĂNTITSI

I
Nu cadi arauã ân muntsã
pi iarba, pisti flori,
shi chicutã di ploai
nu cadi dit nior.

Ma lâcãrnji ca di sãndzã
dit oclji arshi cad,
cã plãngu laili Armãni,
prit lâi pãduri di brad!

Plãngu tiniri ânveasti
shi naturle ma plãngu,
zghilescu duruti mami
shi palmili sh-li frãngu

Cãndu ved cãti un mirmintu
tu mãrdzinj di pãduri...
s-dirinã laili Armãni
tu pondile ljanuri...!

II
Diparti, tu arãdzãmuri,
tu-a Pindului surin,
ardu horli armãneshtsã,
Armãnjlji plãngu virin.

Di parti tu arunguri,
zghilescu surãri shi mumãnj,
cã muntsãlji arushescu
di sãndzã di Armãnj.

Di parti pri tu cheruri,
nu azgharã azi vitulj,
cã turmili suntu dusi
shi Armãnlu-i oarfãn pulji.

Diparti, multu diparti,
suntu lâcãrnji, jali sh-foc,
Shi ân pirã nji ardi caplu
Shi s-suschir nu aflu loc...!

III
S-lji ântreabã cãlitorlji
cu suschir shi cu dor:
“A curi-i aestu mirminti?
Vãrã xen, vãrã tricãtor
va s-hibã mortu aoatsi,
tu aestu pustu loc...!”
Uhteadzã cãlãtorlji
cu njilã shi cu foc.
-“Nu-i xen”, Armãn lju toarnã,
un tinir cãrvãnar,
“Trã fara a lui aualtari
muri un prot giunar.
Ma nu-i tsiva; Hristolu
pãlteashti shi amãnat:
-Nu s-agãrshescu gionjlji
shi sãndzãli virsat!”

Cãntits di Nushi Tulju

I. Ti cari ângrãpseashti Nushi Tulju tu cãntitsli aesti?

II. Tsi va s-dzãcã fraza: “...cã muntsãlji arushescu di sãndzã di Armãnj.”

REVIZII II

I. Completează-li frazili cu aesti zboară: ducheani , tsentru comertsial, ancuprară, vrei, modă!

1. Nai ma mari _____ easti City mall.
2. Noi intrăm tu ună _____ s-âncupărăm stranji.
3. Elji totna s-alăxescu dupu nai ma naua _____.
4. Fratslji a melji _____ amaxi.
5. Tini _____ s-tsă ljeai sâhati shi nel.

II. Completează-li frazili cu zboarăli aesti: ciaslu dit soni, sculii, revii di modă, spectacol, matura.

1. Tu soni a anlui scular nu voi s-aibă _____.
2. Tini earai prezentă tu sculii la _____.
3. Tu soni a anlui scular, totna organizats _____.
4. Aestu _____ easti ti niagârsheri.
5. Tu _____ putem s-anvitsăm multi nali lucri.

III. Bagă-li verbili di tu paranteza tu partitsip tu forma tsi corespondează!

1. Io am (mutrescu) multi filmuri. _____
2. Tini ai (măcă) fructi exotitsi. _____
3. El ari (arupi) lilici dit gârdina. _____
4. Mile ari (bati) multsă ficiori. _____
5. Tini ai (zburashti) armăneashti. _____

IV. Adară frazi di aesti zboară ligati cu naua tehnologhii!

1. Microfon _____
2. Shoaric _____
3. Tastatura _____
4. Telefoni mobilă _____
5. Internet _____

V. Frazili aesti ângrăpsea-li tu Imperfectu!

1. Totna escu ligată di Internetlu! _____
2. Telefonea mobilă u ufilisescu cafi dzuă. _____
3. Cântitsli li dipun di pi Internet. _____
4. Io shtiu ca va s-yinj. _____
5. Voi vrets s-ancupărats tablet. _____

VI. Ângrăpsea un textu cum ti apuri di nicănăscuti persoane pi grupili sotsiali!

_____
_____
_____.

VII. Completează-li frazili cu zboarăli cari suntu lipsiti!

1. Io voi s-nergu tu campul di _____ Sulina.
2. Tu campul di veara cânăscui multsă năi _____.
3. U _____ metropola mundială, cāsăbălu a lunjinăljei, Parijlji.
4. _____ a meali di vizita a metropolăljei Bucureshti suntu mări.
5. Mushatlu peizaj mi _____.

VIII. Ântsercljeadză tu cari di frazili easti ufilisit perfectul simplu!

1. Voi lucrat lungu chiro tu hospital.
2. Tini ânvets sâ-zburăshtsă armăneashti.
3. Noi avum suxes tu competitsii ti anotari.
4. Voi scoasit buni noti la aestu testu.
5. Io vrui s-nergu la facultati.

IX. Leagă-li colonili shi construeadză frază dupu loghica!

1. Scopia easti cāsăbă	eara surpată di cutrimburarea a loclui.
2. Mutrită pit istoria, Scopia	modernu, cu multi monumenti.
3. Metropola machidunească ma multi ori	multsă turishtsă.
4. Ază Scopia easti cāsăbă	avea ma multi numi.
5. Scopia lu viziteadză	capital ali Republica Machidunia

X. Bagă-li frazili tu perfectu compus!

1. Tini lucredz ca profesoară.
2. Elena cântă cântits populari.
3. Scularlji s-duc la ciasuri pi armăneashti.
4. Aurica easti jurnalistă.
5. Voi deadit multsă părădz.

XI. Tu frazili di ma-nghios, sulineadză-li zboarăli tu gherundiv!

1. Apirindalui ânchisim pi cali.
2. Mutream năpoi ânchisindalui tu xeani.
3. Lu străvăsii ashteptândalui tu uborlu a sculiiljei.
4. Elji imna pit ubor zburândalui.

XII. Ângrăpsea un textu ti atsea cum ti alăxeshtsă, cari easti a tâl stîl, desi u vrei moda!

TEST TI AUTO-EVALUARI

1. Pot să spun ti sotslu a mel shi să zburăscu ti sutsamea.
2. Pot s-caftu informatsii personali, s-călisescu, s-aprochi ică s-refuz calezmata.
3. Li cānoscu shi li ufilisescu adjectivili shi pronomili posesivi shi demonstrativi.
4. Shtiu să-zburăscu ti muzică, stilurli shi instrumentii di muzică.
5. Achicăsescu texturi ti rejimi di măcari, problem cu grusimea, lāngori shi zburascu pi temili aesti.
6. Shtiu să zburăscu ti interesili a tinirlor, sporturli shi ti tinir sportishtsă.
7. Cānoscu shi ufilisescu formi di adverbi di mod.
8. Li distenghedz cazurli di declinari la substantivili.
9. Achicăsescu texturi ti alāxerli anvārliga shi tu comportamentul a oaminjlor, curtuazia ca formă tu relatsiili interpersonal shi să zburăscu pi tema.
10. Pot s-nji dau giuiapea shi minduearea a mea.
11. Shtiu s-duc converzatsii tu butic, să zburăscu ti moda, ti ancupārări.
12. Lu cānoscu conjunctivlu prezentu shi lu distenghedz partitsiplu ca parti di gramatică.
13. Achicăsescu vocabular ti tehnologia modernă, ufilisearea a ljei.
14. Pot s-achicăsescu shi s-exprim insistari shi urnimii.
15. Lu distenghedz imperfectul di alanti timpuri shi lu ufilisescu.
16. Pot să zburăscu ti activitāts di veara, campu di veara.
17. Shtiu s-exprim impresii, admirări.
18. Spun lucruri tricuti shi ufilizedz timpuri tricuti.
19. Pot să zburăscu ti cāsābālu a mel shi ti monumentili a lui.
20. Shtiu s-cālisescu, s-aprochi ică s-refuz unā calezmată.
21. Pot s-exprim impresii pozitivi ică negativi ti vāră lucru.
22. Zburăscu ti evenmenti ligati di sculia, anlu scular, spectacol, revii di modă, noti, univertitati shi planuri ti vacantsă.
23. Spun āncurajari, dau sustsāniri a vārnu, zburascu ti rezultatili shi ti actāvitātsli dit sculii.
24. Li distenghedz shi li ufilisescu formili a gherundivlui tu comunicatsia di cafi dzuā.
25. Cānoscu autori dit literatura armānescă, documenti shi informatsii importanti ti comunitatea armānescă shi cānāscuti persoane armāneshtsă.

PARTI DI GRAMATICA

UNITA 1

ADJECTIVI POSESIVI / PRONUMI POSESIVI - ПРИСВОЈНИ ПРИДАВКИ/ ЗАМЕНКИ

Ti defturiseari shi adāvgari

Повторување и пролабочување

Adjectivili posesivi sta piningã substantivlu shi exprimã pricãdeari, icã a curi easti obiectul, icã cari easti relatsia anamisa di persoanili.

Pronumi posesivi easti zbor cari alãxeashti un substantiv shi adjectivili posesivi icã pricãdearea alui.

Formili a pronomilor posesivi suntu idghi cu formili a adjectivilor posesivi, ma, cu atsea diferentsã tsi protili s-ufiliscu fãrã substantiv, a alanti s-ufiliscu dininti a substantivili.

Присвојната придавка стои покрај именката и искажува припадност, односно чиј е предметот, или ги искажува односите меѓу лицата.

Присвојната заменка е збор кој ја заменува именката и нејзината припадност. Формите на присвојните заменки се истите форми на присвојните придавки, но со таа разлика што првите се користат без именка, а другите стојат пред именка.

Formili poati s-hibã cu:

Формите можат да бидат:

UN POSESOR –со еден сопственик

MA MULTSĂ POSESORI –со повеќе сопственици

m.sg.: м.ед	f. sg.-ж.ед а mea-	m. pl.- м.мн.	f. pl.-ж.мн а meali-	m.sg.-м. ед.	f. sg.-ж. ед.	m. pl.-м. мн	f. pl. - ж.мн
а meu-	моја	а mei -	мои	а nostru-	а noastră-	а	а noastri
мој	а та -	мои	а tali	наш	наша	noshtsrã-	наши
а tãu-	твоја	а tãi -	-твои	а vostru-	а voastrã-	наши	а voastri
твој	а lui	твои	а lui	ваш	ваша	а	ваши
а lui-	-негова	а lui -	-негови	а lor	а lor	voshtsrã-	а lor
негов	а ljei	негови	а ljei-	-нивен	-нивна	ваши	нивни
а ljei-	-нејзина	а ljei -	нејзини			а lor	
нејзин		нејзини				-нивни	

Ех. Cari eastri **cartea a mea** ? A cari easti **a ta**? Која е мојата книга? А која е твојата?

Pãrintsãlji a voshtsrã nu suntu aoa, **a lor** vinirã la chiro. Твоите родители не се овде, а неговите дојдоа на време.

UNITA 2 ADJECTIVI/PRONUMI DEMONSTRATIVI

Adjectivlu easti zbor cari sta dininti icã dupu un substantiv shi ari ca scãpo s-da vãrnã calitati ligatã di substantivlu icã s-lu determineadzã.

Adjectivlu demonstrativ lu demonstreadzã substantivlu. Formili di aesti adjectivi s-alãxescu dupu numir, ghen shi caz (nominativ shi acuzativ shi ghenitiv shi dativ) shi suntu idghi ca

shi ti pronumi demonstrativi, cu atsea diferentsă că, adjectivili demonstrativi s-ufilisescu totna cu substantivi, a pronumili demonstrativi s-ufiliseadză totna fără substantivi, eali lu alăxescu substantivlu.

Придавка е збор кој стои пред или по именката и има за цел да прикаже одреден квалитет на именката или да ја одреди.

Показната придавка ја посочува именката.

Формите на оваа придавка се менуваат согласно бројот, родот и падежите (номинатив и акузатив и генитив и датив).

Формите на показните придавки се идентични со показните заменки со таа разлика што придавките секогаш се користат пред или по именката, а заменките секогаш се користат сами наместо именката. Показната заменка во влашкиот јазик може да стои пред или по именката.

Adjectivlu demonstrativ poati s-hibă: Показната заменка може да биде:

Ari formi ti:

Има форми за:

апроаеа-близу: aestu - овој

Singular –ед.

Plural-мн.

m.nom.ac.	aestu - овој	aeshtsă-овие
g.d.	alăshtui- на овој	alăshstor -на овие
f.nom.ac.	aestă - оваа	aesti - овие
g.d.	alishtei - на оваа	alăshstor - на овие

di parti - за далеку: atsel, alantu-оној, другиот

Singular-ед.

Plural-мн.

m.nom.ac.	atsel, alantu-оној, другиот	atselji, alantsă-оние, другите
g.d.	atselui, alăntui-на оној	atsilor, alăntor-на оние, на другите
f.nom.ac.	atsea, alantă-онаа, другата	atseali, alanti-оние, другите
g.d.	atsiljei, alintei-на онаа	atsilor, alăntor-на оние, на другите

UNITA 3 ADVERBUL DI MOD – ПРИЛОГ ЗА НАЧИН

Adverbul easti un zbor nivariabil cari s-bagă pi ninga un verbu, un adjectiv ică un altu adverbu cu scupo s-lu determineadză sensul.

Dupu sens, adverbili poati s-hibă: di loc, di timpu, di mod, di cantitati, di afirmatsii, di negatsii shi di interogatsii.

Adverbili di mod, nai ma lishor poati s-află cu ântribarea “CUM”?

Прилогот е неменлив збор кој стои покрај глагол, придавка или друг прилог со цел да го определи зборот покрај кој стои.

Според значењето, прилогот може да биде: за место, за време, за начин, за количина, за потврдување, за негација и прашален.

Прилогот за начин најлесно може да се открие со прашањето *КАКО?*

Ex.: Marcu dghivăseashti multu **aghonja**. Марко чита многу **брзо**.

Adverbi di mod: ashi (ashitsi), aljuntrea, ghini, dealihea, anapuda, peanarga, deadun, deanumirea, dipriunã, diznãu, mash, ninga (nica), niheam, dip, didip, iara, maxus, ahãnda, ascumta, arihati, agonjea, cama shi ashi ma anclo.

Прилози за начин: така, поинаку, добро, навистина, наопаку, полека, заедно, постојано, одново, само, уште, малку, пак, најмногу, длабоко, кришум, мирно, полека, повеќе и така натаму.

Ex.: Zburashti **peanarga**. Зборува полека.

UNITA 4 CAZLU DECLINAREA – ПАДЕЖЕН СИСТЕМ

Substantivili au **5 cazuri**: nominativ (nom.), genitiv (g.), dativ(d.), acuzativ (ac.), vocativ (v.).

Declinarea niarticulatã -Substantivili niarticulati au unã formã di singular shi unã formã di plural la tuti cazurli (cu ãndauã extsepsii la vocativ).

Именките имаат пет падежи: номинатив, акузатив, генитив, датив и вокатив.

Неопредена деклинација- Неопределените именки имаат една форма во еднина и една во множина во сите падежи (со мали исклучоци кај вокативот).

Ex. Sg. nom.g.d.ac.v.: ficior, pulj, vimtu, featã, muljeari, (ex. alantu ficior, alãntui ficior, alantã muljeari, alãntei muljeari)

Pl. nom.g.d.ac.v.: ficiori, pulji, vimturi, feati, muljeri, (ex. alantsã ficiori, alãntori ficiori, alanti muljeri, alãntori muljeri)

Ari substantivi cari la singular au unã formã ahoryea, unã formã spetsialã di vocativ tsi bitiseashti cu: - e la substantiv di masculin shi di neutru : bãrbate, nune, nipoate, doamne;

- o la substantivi di feminini: dado, soro.

La numili propri forma di vocativ easti unã cu atsea di alanti cazuri: Lenã, Marie, Panci, Vasili. Има именки кои во еднина имаат една посебна форма, посебна форма за вокатив која завршува на: -e за именки од машки род или среден род: мажу, куме, внучко, господине, -o за именки од женски род: мамо, сестро.

Кај сопствените именки формите за вокатив се исти како оние за другите падежи.

Declinarea articulatã-Declinarea articulatã s-fatsi cu articol. **Членувана деклинација** се прави со членови.

Sg. nom.ac.: ficiorlu, feata; g.d.: a ficiorlui, a featiljei – момчето, девојката; -на момчето, на девојката.

Pl. nom. ac.: ficiorlji, fetili; g.d. aficiorlor, a featilor - момчињата, девојките; на момчињата, на девојките.

UNITA 5 CONJUNCTIVLU (PREZENTU) – СОЈУЗЕН НАЧИН

Conjunctivlu ari patru timpuri: dau simpli (prezentul, imperfectul) shi dau compusi (perfectul, ma multu ca perfectul).

Prezentul di conjunctivlu easti un timpu simplu cari s-fatsi cu adavgari a conjuctsiiljei **sã (s-, si)** shi **prezentul a indicativlui di verbul conjugat**. La a III-a persoanã singular shi plural la conjugãrli II, III shi IV dezinenta –e di ind.prez. s-alãxeashti cu –ã.

Сојузниот начин има четири времиња: две прости (сегашно, минато несвршено време) и две сложени времиња (минато свршено и предминато време).

Сегашно време од сојузниот начин е просто време кое се прави со додавање на сврзникот **să (s-, si)** и **сегашно време од индикативот од времето кое се менува**. Кај III-то лице еднина и множина кај II, III и IV наставка –е од сегашно време индикатив се менува со –ă.

Conjugarea I: **s-acats, să ânveatsă, s-toarnă**

Conjugarea a II-a: **s-cad, s-umplu, s-ved**

Conjugarea a III-a: **s-arup, s-tîndem, s-fătsets**

Conjugarea a IV-a: **s-doarmă, să zburăscu, s-avdzăts**

ЕХ. Anji si pari cã easti chiro **s-acats să ânvets**. Tuts vor **s-doarmă** arăhati.

Ми се чини дека е време да почнеш да учиш. Сите сакаат да **спијат** мирно.

ЕХ. Verbi agiutătoari: s-am, s-avets, s-hibă, s-vrei.

Помошни глаголи: да имам, да имате, да биде, да сакаш.

Forma negativă: s- + nu + **verbul conjugat:** s-nu lucredz, s-nu zburască, s-nu hibă, s-nu-aibă.

Негативна форма: s- + не + **глаголот кој се менува:** да не работи, да не зборува, да не биде, да не има.

Ех.: Aestu om, aestă feată, aeshtsă oaminj. - Овој човек, оваа девојка, овие луѓе.

Atsel om, atsea feată, atseali casi. - Оној човек, онаа девојка, оние куќи.

Alantu frati, alantă feată, alântui frati. - Другиот брат, другата девојка, на другиот брат.

UNITA 6 PARTITSIPLU – ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА

Partitsiplu easti ună formă verbală simplă. S-ufiliseashti ca verbu (forma di feminin singular) shi ca adjectiv.

Partitsiplu tu forma feminin singular s-ufiliseashti ti formari timpuri compusi shi easti nivariabil.

Partisiplu tu forma feminin singular li ari aesti formi:

Глаголската придавка е проста глаголска форма. Се користи како глагол (формата за женски род во еднина) и како придавка.

I conj.: cântata, acătsată, ascăpată, purtată, lucrată;

II conj.: bătută, putută, tăcută, cădzută, vidzută;

III conj.: aruptă, dipusă, dusă, dzăsă, faptă;

VI conj.: apirită, durnjită, avdzătă, zburătă, ângrăpsită

S-ufiliseashti ti formari a timpurlor compusi:

Се користи како дел од формите на сложените времиња:

Ind. perfectu compus: am lucrată...;

Ind. ma multu ca perfectu: aveam cantata...;

Conjunctiv perfectu: s-am faptă...;

Conjunctiv ma multu ca perfectu: s-aveam zburătă...;

Conditioal perfectu: vrea (va) s-aveam lucrată, vrea (va) s-aveam putută.

Ca adjectiv, partitsiplu easti variabil shi ari formi dupu ghen, numir shi caz. Loclu a lui easti totna pi ninga un substantiv cu cari s-acordă (ghen, numir, caz).

Глаголската придавка во улога на придавка е променлива и има форми според бројот, родот и падежот. Местото на глаголската придавка е секогаш покрај именката со која и се усогласува во број, род и падеж.

Partitsiplu ca adjectiv ari patru formi: vidzut, vidzută; vidzuts, vidzuti;

Partitsiplu ca adjectiv cu paturli formi s-ufiliseashti la tuti modurli shi timpurli di forma pasivã a verbilor.

Глаголската придавка во улога на придавка има четири форми: виден, видена, видени, видени.

Глаголската придавка во улога на придавка со четири форми се користи за сите начини и времиња од пасивната форма на глаголите.

Ех.: Featã avdzãtã shi cãnãscutã. Ficiori ãnvitsats, feati ãnvitsati.

Позната и прочуена девојка. Учени момчиња, учени девојки.

UNITA 7 IMPERFECTUL - МИНАТО ОПРЕДЕЛЕНО НЕСВРШЕНО ВРЕМЕ

Imperfectul easti un timpu simplu cari s-formeadzã di radical a verbului, sufixili spetsifitsi shi dezinentsili.

Sufixili spetsifitsi a imperfectului suntu **-a, -ea**.

Sufixul **-a** easte la verbili di prota conjugari shi la verbili di conjugarea a IV (sufixul) **-ã (lucram, avdzam,)**, sufixul **-ea** easti la verbili di conjugarea a II-a (**cãdeam, mutream, mãream,** la verbili di a III-a conjugarea (cu sufixul **-i niactsentuati: arupeam, muldzeam,)** shi la verbili di conjugarea a IV-a (cu sufixlu-i actsentuati: **apiream, hivream**).

Dezinentsili a imperfectului la tuti conjugãri suntu: Sing. (1.-m, 2.-I, 3.-ó); Pl.(1.-m, 2.-ts, 3. -ó)

Ex. Conj. I (lucram, lucrãi, lucra, lucrãm, lucrats, lucra); **Conj. II** (cãdeam, cãdeai, cãdea, cãdeam, cãdeats, cãdea); **Conj. III** (mutream, mutreai, mutrea, mutream, mutreats, mutrea); **Conj. IV** (apiream, apireai, apirea, apiream, apireats, apirea)

Imperfectul di verbili agiutãtoari: ARI (aveam, aveai...) EASTI (earam, earai...) VA (vream, vrei...)

Imperfectul s-ufiliseashti: ti exprimari unã actsiuni tu tricuit, nibitisiã, continuatã icã repetatã; ti exprimari unã actsiuni tu tricuit ti cari nu sã-shtii cãndu ahurhi ica cãndu bitisi; ti naratsii, descriptsii.

Ex. Lucram di tahinima pãnã seara. Cafì dumãnicã **nirdzeam** pi prãndzu la baba shi papu. **Dghivãseam** unã carti cãndu ahurhi s-da ploai.

Минато определено несвршено е просто минато време кое се прави со додавање на суфикси и наставки на основата на глаголот.

Специфичните суфикси за имперфект се **-a, -ea**.

Суфиксот **-a** е за глаголите од првата група глаголи и за глаголите од четврта група глаголи (со суфиксот **-ã**) **cãntam, lucram, avdzam, pãtsam**.

Суфиксот **-ea** е за глаголите од втора група глаголи: **cãdeam, mãream**, кај глаголите од трета група (со суфиксот **-i неакцентиран**) **arupeam, muldzeam**, и кај глаголите од четврта група (со суфикс **-i акцентиран**): **apiream, hivream**.

Наставките на имперфектот за сите групи глаголи се: Ед. **-m, -i, -ó**, Мн. **-m, -ts, -ó**

Conj. I	Conj. II	Conj. III	Conj. IV
Lucram- работев	cãdeam - паѓав	mutream-гледав	avdzam- слушав

Имперфект од помошните глаголи

ARI - има

Io aveam	- Јас имав
Tini aveai	- Ти имаше
El/ea avea	- Тој/таа имаше
Noi aveam	- Ние имавме
Voi aveats	- Вие имавте
Elji avea	- Тие имаа

EASTI - е

Io earam	- Јас бев
Tini earai	- Ти беше
El/ea eara	- Тој/таа беше
Noi earam	- Ние бевме
Voi earats	- Вие бевте
Elji/eali eara	- Тие беа

VA - сака

Io vream	- Јас сакав
Tini vrei	- Ти сакаше
El/ea vrea	- Тој/таа сакаше
Noi vream	- Ние сакавме
Voi vreats	- Вие сакавте
Elji/eali vrea	- Тие сакаат

Имперфектот се користи:

- за искажување на незавршено, повторувано или продолжувано дејство во минатото;
- за искажување на дејство во минатото за кое не се знае кога започнува и кога завршува;
- за раскажување и опишување.

Ех./Пр.: **Lucram** di tahinima pânã seara.

Cafi dumânicã **nirdzeam** pi prândzu la baba shi papu.
кај баба и дедо.

Работевме од утро до вечер.

Секоја недела одевме на ручек

UNITA 8 PERFECTUL SIMPLU – ПРОСТО МИНАТО СВРШЕНО ВРЕМЕ

Perfectul simplu exprimă un lucru, unã actsiuni tricutã shi complet terminatã (dipisitã). Easti un timpu tsi s-ufiliseashti multu, cum tu limba scriatã, ashi sh-tu limba zburãtã. Sufixurli spetsifitsi a perfectului simplu cari s-adavgu pi radicalu a verbului shi s-ved la persoana 2-a, plural, suntu:

Минато свршено време искажува дејство кое е минато и комплетно завршено во минатото. Тоа е време кое многу се користи како во говорниот, така и во пишаниот јазик. Специфичните суфикси за минато свршено време кои се додаваат на основата на глаголот, најзабележителни во 2-то лице множина се:

- **a actsentuat** ti prota conjugari: lucrat, purtat; - **u actsentuat** ti a II-a conjugari: vindut, umplut;
- **i niactsentuat** ti a III-a conjugari: scoasit, featsit; - **i actsentuat** icã –**ã actsentuat** ti a IV-a conjugari: fudzit, avdzãt.

Ех: Mini **cãdzui** pi examen. Voi nearsit la vacantsã.

- **a акцентирано за првата група глаголи:** lucrat, purtat; -**u акцентирано за втора група глаголи:** vindut, umplut; -**i неакцентирано за трета група глаголи:** scoasit, featsit; -**i акцентирано или –ã акцентирано за четврта група глаголи:** fudzit, avdzãt.

Forma negativã s-adarã cu nu+verbul conjugat: nu lucrati, nu cãdzui...

Verbi agiutãtoari: (io avui, noi avum, io fui, noi fum, io vrui, noi vrum...).

Негативната форма се прави со вообичаената наставка “не” која се става пред глаголот: не работев, не паднав...

Помошни глаголи: (јас имав, ние имавме, јас бев, ние бевме, јас сакав, ние сакавме).

UNITA 9 PERFECTUL COMPUS – СЛОЖЕНО МИНАТО СВРШЕНО ВРЕМЕ

Perfectul compus, cum shi spuni numa, easti un timpu compus di ma multi părtsã. S-formeadzã cu prezentul di verbul agiutãtor **am** shi **partitsiplu** tricut (forma feminin singular) di verbul conjugat.

Ex.: am lucratã, avets avdzãtã.

Forma negativã: nu + verbul agiutãtor + verbul conjugat: nu-am lucratã, nu-am durnjitã.

Ufiliseari: Perfectul compus exprimã unã actsiuni cari easti ahurhitã shi complet easti dipisitã tu tricutlu.

Сложено минато свршено време, како што и самиот наслов кажува, е сложено време составено од повеќе дела. Се прави со сегашно време од помошниот глагол и глаголската придавка (женската форма) од глаголот кој се менува.

Пр. Имам работено, имате слушнато.

Негативна форма: не + помошен глагол + глаголот кој се менува: немам работено, немам спиено.

Сложено минато свршено време искажува дејство кое е започнато и комплетно е завршено во минатото.

UNITA 10 GHERUNDIVLU – ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ

Gherudnivlu easti unã formã verbalã simplã nivariabilã cari s-formeadzã di radical a verbului shi sufixul **-ãnda (lui)** icã **-inda (lui)**.

Глаголски прилог е проста глаголка форма која се формира со основа на глаголот и наставката **-ãnda (lui)** или **-inda (lui)**.

I conj.: acãtsãnda(lui), purtãnda(lui), lucrãnda(lui), cãntãnda(lui), alãgãnda(lui);

II conj.: cadzãnda(lui), purtãnda(lui), vidzãnda(lui), tãcãnda(lui);

III conj.:apurãnda(lui), ducãnda(lui), dzãcãnda(lui), fãcãnda(lui);

IV conj.:apirinda(lui), durnjinda(lui), pãtsãnda(lui), avdzãnda(lui), zburãnda(lui).

Ex.: Lucrãndalui, putem s-amintãm ti banã. Работејќи, можеме да заработиме за живот.

VERBI VERBI VERBI VERBI

AGIUTĂ - ПОМАГА		AGIUTĂ - ПОМАГА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io agiutam	Mini/Io agiutai	Mini/Io am agiutată	Mini/Io s-agiut
Tini agiutai	Tini agiutash	Tini ai agiutată	Tini s-agiuts
El/Ea agiuta	El/Ea agiută	El/Ea ari agiutată	El/Ea s-agiută
Noi agiutam	Noi agiutăm	Noi avem agiutată	Noi s-agiutăm
Voi agiutats	Voi agutat	Voi avets agiutată	Voi s-agiutats
Elji/Eali agiuta	Elji/Eali agiutară	Elji/Eali au agiutată	Elji/Eali s-agiută

S-APROACHI – CE ПРИБЛИЖУВА		S-APROACHI – CE ПРИБЛИЖУВА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io mi apruceam	Mini/Io mi apruceai	Mini/Io am apruceată	Mini/Io s-mi aproch
Tini ti apruceai	Tini ti apruceash	Tini ai apruceată	Tini s-ti aprochi
El/Ea s-apruea	El/Ea s-aprue	El/Ea ari apruceată	El/Ea s-aproachi
Noi nă apruceam	Noi nă apruchem	Noi avem apruceată	Noi s-nă apruchem
Voi vă apruceats	Voi vă aprucheat	Voi avets apruceată	Voi s-vă apruceats
Elji/Eali s-apruea	Elji/Eali s-aprueară	Elji/Eali au apruceată	Elji/Eali s-aproachă

ACHICĂSEASHTI – CE РАЗБИРА		ACHICĂSEASHTI – CE РАЗБИРА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io achicăseam	Mini/Io achicăsii	Mini/Io am achicăsîtă	Mini/Io s-achicăsescu
Tini achicăseai	Tini achicăsish	Tini ai achicăsîtă	Tini s-achicăseshsă
El/Ea achicăsea	El/Ea achicăsi	El/Ea ari achicăsîtă	El/Ea s-achicăsească
Noi achicăseam	Noi achicăsim	Noi avem achicăsîtă	Noi s-achicăsim
Voi achicăseats	Voi achicăsit	Voi avets achicăsîtă	Voi s-achicăsits
Elji/Eali achicăsea	Elji/Eali achicăsiră	Elji/Eali au achicăsîtă	Elji/Eali s-achicăsească

ĂNTREABĂ - ПРАШУВА		ĂNTREABĂ - ПРАШУВА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io ăntribam	Mini/Io ăntribai	Mini/Io am ăntribată	Mini/Io s-ăntrib
Tini ăntribai	Tini ăntribash	Tini ai ăntribată	Tini s-ăntribghi
El/Ea ăntriba	El/Ea ăntribă	El/Ea ari ăntribată	El/Ea s-ăntribă
Noi ăntribam	Noi ăntribăm	Noi avem ăntribată	Noi s-ăntribăm
Voi ăntribats	Voi ăntribat	Voi avets ăntribată	Voi s-ăntribats
Elji/Eali ăntriba	Elji ăntribară	Elji/Eali au ăntribată	Elji/ Eali s-ăntribă

ADUNĂ - СОБИРА		ADUNĂ – СОБИРА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io adunam	Mini/Io adunai	Mini/Io am adunată	Mini/Io s-adun
Tini adunai	Tini adunash	Tini ai adunată	Tini s-adunj
El/Ea aduna	El/Ea adună	El/Ea ari adunată	El/Ea s-adună
Noi adunam	Noi adunăm	Noi avem adunată	Noi s-adunăm
Voi adunats	Voi adunat	Voi avets adunată	Voi s-adunats
Elji/Eali aduna	Elji/Eali adunară	Elji/Eali au adunată	Elji/Eali s-adună

YINI - ДОВА		YINI - ДОВА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io yineam	Mini/Io yinj	Mini/Io am vinită	Mini/Io s-yin
Tini yineai	Tini yinish	Tini ai vinită	Tini s-yinj
El/Ea yine	El/Ea vini	El/Ea ari vinită	El/Ea s-yină
Noi yineam	Noi yinim	Noi avem vinită	Noi s-yinim
Voi yineats	Voi yinit	Voi avets vinită	Voi s-yinits
Elji/Eali yine	Elji/Eali yiniră	Elji/Eali au vinită	Elji/Eali s-yină

BI VERBI VERBI VERBI VER

TREATSI - ПОМИНУБА		TREATSI - ПОМИНУБА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io tritseam	Mini/Io tricui	Mini/Io am tricută	Mini/Io s-trec
Tini tritseai	Tini tricush	Tini ai tricută	Tini s-trets
El/Ea tritsea	El/Ea tricui	El/Ea ari tricută	El/Ea s-treacă
Noi tritseam	Noi tricum	Noi avem tricută	Noi s-tritsem
Voi tritseats	Voi tricut	Voi avets tricută	Voi s-tritsets
Elji/Eali tritsea	Elji/Eali tricură	Elji/Eali au tricută	Elji/Eali s-treacă

CĂNOASHTI - ПОЗНАБА		CĂNOASHTI - ПОЗНАБА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io cănushteam	Mini/Io cănăscui	Mini/Io am cănăscută	Mini/Io s-cănoscu
Tini cănushtelai	Tini cănăscush	Tini ai cănăscută	Tini s-cănoshtsă
El/Ea cănushtea	El/Ea cănăscu	El/Ea ari cănăscută	El/Ea s-cănoască
Noi cănushteam	Noi cănăscum	Noi avem cănăscută	Noi s-cănushtem
Voi cănushteat	Voi cănăscut	Voi avets cănăscută	Voi s-cănushtets
Elji/Eali cănushtea	Elji/Eali cănăscură	Elji/Eali au cănăscută	Elji/Eali s-cănoască

ASCULTĂ - СЛУША		ASCULTĂ - СЛУША	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io ascultam	Mini/Io ascultai	Mini/Io am ascultată	Mini/Io s-ascultu
Tini ascultai	Tini ascultash	Tini ai ascultată	Tini s-ascultsă
El/Ea ascilta	El/Ea ascultă	El/Ea ari ascultată	El/Ea s-ascultă
Noi ascultam	Noi ascultăm	Noi avem ascultată	Noi s-ascultăm
Voi ascultats	Voi ascultat	Voi avets ascultată	Voi s-ascultats
Elji/Eali asculta	Elji/Eali ascultară	Elji/Eali au ascultată	Elji/Eali s-ascultă

ADUTSI - ДОУЕСУБА		ADUTSI - ДОУЕСУБА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io adutseam	Mini/Io adush	Mini/Io am adusă	Mini/Io s-aduc
Tini adutseai	Tini adusesh	Tini ai adusă	Tini s-aduts
El/Ea adutsea	El/Ea adusi	El/Ea ari adusă	El/Ea s-aducă
Noi adutseam	Noi adusim	Noi avem adusă	Noi s-adutsem
Voi adutseats	Voi adusit	Voi avets adusă	Voi s-adutsets
Elji/Eali adutsea	Elji/Eali adusiră	Elji/Eali au adusă	Elji/Eali s-aducă

SPUNI - КАЖУБА		SPUNI - КАЖУБА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io spuneam	Mini/Io spush	Mini/Io am spusă	Mini/Io s-spun
Tini spuneai	Tini spusesh	Tini ai spusă	Tini s-spunj
El/Ea spunea	El/Ea spusi	El/Ea ari spusă	El/Ea s-spună
Noi spuneam	Noi spusim	Noi avem spusă	Noi s-spunem
Voi spuneats	Voi spusit	Voi avets spusă	Voi s-spunets
Elji/Eali spunea	Elji/Eali spusiră	Elji/Eali au spusă	Elji/Eali s-spună

S-TOARNĂ - СЕ ВРАКА		S-TOARNĂ - СЕ ВРАКА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io mi turnam	Mini/Io mi turnai	Mini/Io mi am turnată	Mini/Io s-mi tornu
Tini ti turnai	Tini ti turnash	Tini ti ai turnată	Tini s-ti tornji
El/Ea s-turna	El/Ea s-turnă	El/Ea s-ari turnată	El/Ea s-toarnă
Noi nă turnam	Noi nă turnăm	Noi nă avem turnată	Noi s-nă turnăm
Voi vă turnats	Voi vă turnat	Voi vă avets turnată	Voi s-vă turnats
Elji/Eali s-turna	Elji/Eali s-turnară	Elji/Eali s-au turnată	Elji/Eali s-toarnă

VERBI VERBI VERBI VERBI

POATI - МОЖЕ		POATI - МОЖЕ	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io puteam	Mini/Io putui	Mini/Io am putută	Mini/Io s-pot
Tini puteai	Tini putush	Tini ai putută	Tini s-pots
El/Ea putea	El/Ea putu	El/Ea ari putută	El/Ea s-poată
Noi puteam	Noi putum	Noi avem putută	Noi s-putem
Voi puteats	Voi putut	Voi avets putută	Voi s-putets
Elji/Eali putea	Elji/Eali putură	Elji/Eali au putută	Elji/Eali s-poată

BĂNEADZĂ - ЖИБЕЕ		BĂNEADZĂ - ЖИБЕЕ	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io bănam	Mini/Io bănai	Mini/Io am bănată	Mini/Io s-bănedz
Tini bănai	Tini bănash	Tini ai bănată	Tini s-bănedz
El/Ea băna	El/Ea bănă	El/Ea ari bănată	El/Ea s-băneadză
Noi bănam	Noi bănām	Noi avem bănată	Noi s-bănām
Voi bănats	Voi bănat	Voi avets bănată	Voi s-bănats
Elji/Eali băna	Elji/Eali bănară	Elji/Eali au bănată	Elji/Eali s-băneadză

VINDI - ПРОДАВА		VINDI - ПРОДАВА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io vindeam	Mini/Io vindui	Mini/Io am vindută	Mini/Io s-vindu
Tini vindeai	Tini vindush	Tini ai vindută	Tini s-vindză
El/Ea vindea	El/Ea vindu	El/Ea ari vindută	El/Ea s-vindă
Noi vindeam	Noi vindum	Noi avem vindută	Noi s-vindem
Voi vindeats	Voi vindut	Voi avets vindută	Voi s-vindets
Elji/Eali vindea	Elji/Eali vindură	Elji/Eali au vindută	Elji/Eali s-vindă

VA - САКА		VA - САКА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io vream	Mini/Io vrui	Mini/Io am vrută	Mini/Io s-voi
Tini vrei	Tini vrush	Tini ai vrută	Tini s-vrei
El/Ea vrea	El/Ea vru	El/Ea ari vrută	El/Ea s-va
Noi vream	Noi vrum	Noi avem vrută	Noi s-vrem
Voi vreats	Voi vrut	Voi avets vrută	Voi s-vrets
Elji/Eali vrea	Elji/Eali vrură	Elji/Eali au vrută	Elji/Eali s-va

DA - ДАВА		DA - ДАВА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io dideam	Mini/Io ded	Mini/Io am dată	Mini s-dau
Tini dideai	Tini didesh	Tini ai dată	Tini s-dai
El/Ea didea	El/Ea deadi	El/Ea ari dată	El/Ea s-da
Noi dideam	Noi deadim	Noi avem dată	Noi s-dām
Voi dideats	Voi deadit	Voi avets dată	Voi s-dats
Elji/Eali didea	Elji/Eali deadiră	Elji/Eali au dată	Elji/Eali s-da

ADARĂ - ПРАВИ		ADARĂ - ПРАВИ	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io adram	Mini/Io adrai	Mini/Io am adrată	Mini/Io s-adar
Tini adrai	Tini adrash	Tini ai adrată	Tini s-adari
El/Ea adra	El/Ea adră	El/Ea ari adrată	El/Ea s-adară
Noi adram	Noi adrām	Noi avem adrată	Noi s-adrām
Voi adrats	Voi adrat	Voi avets adrată	Voi s-adrats
Elji/Eali adra	Elji/Eali adrară	Elji/Eali au adrată	Elji/Eali s-adară

BI VERBI VERBI VERBI VER

TALJI - CEЧE		TALJI - CEЧE	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io täljeam	Mini täljeai	Mini/Io am täljeatä	Mini/Io s-talj
Tini täljeai	Tini täljeash	Tini ai täljeatä	Tini s-talj
El/Ea täljea	El/Ea tälje	El/Ea ari täljeatä	El/Ea s-talji
Noi täljeam	Noi täljem	Noi avem täljeatä	Noi s-täljem
Voi täljeats	Voi täljeat	Voi avets täljeatä	Voi s-täljeats
Elji/Eali täljea	Elji/Eali täljearä	Elji/Eali au täljeatä	Elji/Eali s-talji

MINDUESHTI - МИСЛИ		MINDUESHTI - МИСЛИ	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io mindueam	Mini/Io minduui	Mini/Io am minduitä	Mini/Io s-minduescu
Tini mindueai	Tini minduish	Tini ai minduitä	Tini s-mindueshtsä
El/Ea minduea	El/Ea mindui	El/Ea ari minduitä	El/Ea s-mindueascä
Noi mindueam	Noi minduim	Noi avem minduitä	Noi s-minduim
Voi mindueats	Voi minduit	Voi avets minduitä	Voi s-minduits
Elji/Eali minduea	Elji/Eali minduirä	Elji/Eali au minduitä	Elji/Eali s-mindueascä

CADI - ПАГА		CADI - ПАГА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io cädeam	Mini/Io cädzui	Mini/Io am cädzutä	Mini/Io s-cad
Tini cädeai	Tini cädzush	Tini ai cädzutä	Tini s-cadz
El/Ea cädea	El/Ea cädzu	El/Ea ari cädzutä	El/Ea s-cadä
Noi cädeam	Noi cädzum	Noi avem cädzutä	Noi s-cädem
Voi cädeats	Voi cädzut	Voi avets cädzutä	Voi s-cädets
Elji/Eali cädea	Elji/Eali cädzurä	Elji/Eali au cädzutä	Elji/Eali s-cadä

DGHIVÄSEASHTI - ЧИТА		DGHIVÄSEASHTI - ЧИТА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io dghiväseam	Mini/Io dghiväsii	Mini/Io am dghiväsitä	Mini/Io s-dghiväsescu
Tini dghiväseai	Tini dghiväsish	Tini ai dghiväsitä	Tini s-dghiväseshtsä
El/Ea dghiväsea	El/ea dghiväsi	El/Ea ari dghiväsitä	El/Ea s-dghiväseascä
Noi dghiväseam	Noi dghiväsım	Noi avem dghiväsitä	Noi s-dghiväsım
Voi dghiväseats	Voi dghiväsıt	Voi avets dghiväsitä	Voi s-dghiväsıts
Elji/Eali dghiväsea	Elji/Eali dghiväsırä	Elji/Eali au dghiväsitä	Elji/Eali s-dghiväseascä

SHEADI - СЕДИ		SHEADI - СЕДИ	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io shideam	Mini/Io shidzui	Mini/Io am shidzutä	Mini/Io s-shed
Tini shideai	Tini shidzush	Tini ai shidzutä	Tini s-shedz
El/Ea shidea	El/Ea shidzu	El/Ea ari shidzutä	El/Ea s-sheadä
Noi shideam	Noi shidzum	Noi avem shidzutä	Noi s-shidem
Voi shideats	Voi shidzut	Voi avets shidzutä	Voi s-shidets
Elji/Eali shidea	Elji/Eali shidzurä	Elji/Eali au shidzutä	Elji/Eali s-sheadä

ALEADZI - ИЗБИРА		ALEADZI - ИЗБИРА	
IMPERFECTUL	PERFECTUL SIMPLU	PERFECTUL COMPUS	PREZENT CONJUNCTIV
Mini/Io alidzeam	Mini/Io alepshu	Mini/Io am aleaptä	Mini/Io s-aleg
Tini alidzeai	Tini alipsesh	Tini ai aleaptä	Tini s-aledz
El/Ea alidzea	El/ea aleapsi	El/Ea ari aleaptä	El/Ea s-aleagä
Noi alidzeam	Noi aleapsım	Noi avem aleaptä	Noi s-alidzem
Voi alidzeats	Voi aleapsıt	Voi avets aleaptä	Voi s-alidzets
Elji/Eali alidzea	Elji/Eali aleapsırä	Elji/Eali au aleaptä	Elji/Eali s-aleagä

EXERCITSII

UNITA 1 SUTSATA TI BANA TUTA!

I. Di ninti a cafi unăi replică bagă numir, ta s-aibă logică tu aestu dialog!

- Elena: Sh-mini multu vream s-anchisescu la sculii. Vream s-vă ved di multu, ma veara tută earam tu Americhii. Di aclo vă adush shi hari.
- Maria: Eee, haristo multu tsi minduish pi noi. Mini earam la discurmarii tu Gărtsii, la amari shi nji tricui multu ghini.
- Iana: Ază ahurheashti năulu an scular. Cu niarăvdari lu ashteptu protlu cias, s-nă adunăm tuts deadun shi s-li spunem impresiili a noasti di vacantsa di veara!
- Elena: Mi hărsescu multu. Aidi tora s-va u dau harea, magneti dit Florida, dit Americhii.

II. Apândăsea pi ântribârli ligati di textul di ma-nsus!

1. Cari lu ashteaptă protlu cias cu niarăvdari? _____
2. Cari eara veara tută tu Americhii? _____
3. Di cari ispeti Elena vrea s-li veadă soatsâli? _____
4. Tsi adusi Elena dit Americhii a soatsâlor a ljei? _____
5. Iu s-dusi Maria la discurmari? _____

III. Bagă-li zboarâli pi aradă shi adară frază logică!

1. nu s-âncaci	Costa	cu sotslji
2. nau soatsă	nă vini	Tu clasa
3. easti shi a ta	A mea	sculii
4. pute	Bunjlji sots	nu s-âncaci
5. dâscâlitsă	Vera	easti

IV. Completează-li frazili cu aesti zboară: dascal, sculii, cias, ânvitsari, âncâciari!

1. La noi tu sutsami nu ari _____.
2. Tu _____ am multsă sots.
3. Protlu _____ dit aestu an scular ahurhi.
4. A nostru _____ nă deadi mari shteari.
5. Cu _____ va s-agundzets largu tu bana a voastră.

V. Leagă-li părtsăli di aesti frazi tã-s aibã loghicã!

1. Ti a tãl sots aleadzi persoani	s-ti tinjiseascã shi el.
2. Tinjisea-l alantu	totna s-hibã pi ninga tini.
3. Nu lâ u adrats a oaminjlor	di alantu.
4. Shi nai bunlu sots nu poati	atsea tsi nu vrets a vau s-vã u adarã.
5. Ânviatsats un	cari au idghi mindueri shi interesi ca a tali.

VI. Tu frazili di ma-nghios, alãxea-li zboarãli actsentuati cu adjectivi posesivi tsi convinã:

1. Soatsa ali Maria easti profesoarã.	_____
2. Featili al Costa suntu tu ubor.	_____
3. Poezia a poetlui easti multu mushatã.	_____
4. Baba a mea shi ali Ana easti Londra.	_____
5. Lilicili ali mami suntu aroshi.	_____

VII. Cari di aesti zboarã nu convinã tu bairul?

1. a meali, a tali, la sculii, a voshtsrã, a tãi, a lui, a mel...
2. a noshtsrã, a voshtsrã, a lor, lilici, mãcã, a mea, a ta...
3. cãntã, a meali, a tali, a lui, a ljei, alushtor...
4. a noastri, a voastri, a lor, atselui, mãni, a tãl, a ljei...

VIII. Aleadzi u forma corectã a adjectivilor posesivi:

1. Lji vidzui a tali/a tãi pãrintsã.	_____
2. Casa a mea/a meali easti largu.	_____
3. Tu sculia a voastrã/ a vostru ari expozitsii.	_____
4. La ciaslu a lui/a voshtsrã tuts ânviatsãm.	_____
5. Tu uborlu a lor/a voastri ari mushati lilici.	_____

IX. Cu aesti zboarã adarã frazi loghitsi!

1. (bun escu Mini scular la sculii)	_____
2. (cu pãradz nu Sutsamea s-ancupãrã)	_____
3. (ãncaci Tini cu nu ti soatsãli)	_____
4. (cã ânviatsãm buni a meali Notili suntu)	_____
5. (cu sotslji insheats Totna a voshtsrã)	_____

X. Tu dzuarlu a tãl ângrãpsea cum tsã treatsi unã dzuã!

_____

_____

_____

XI. Bagã-li frazili tu formã negativã: ca ex. Voi mutrits fillm. – Voi nu mutrits fillm!

1. Noi yinim la sculii.	_____
2. Tini eshtsã bun scular.	_____
3. Santa easti bun lãcrãtor.	_____
4. Sutsamea easti mari aveari.	_____
5. Soatsãli s-ãncaci.	_____

EXERCITSII EXERCITSII EX

UNITA 2 TSI MUZICĂ MUSHATĂ

I. Apândăsea-li ântribârli aesti:

1. Catsi cântits cântă Costa Mina? _____
2. Pi tsi instrumentu shuiră tora Teo? _____
3. Tsi lucreadză mamă-sa al Teo? _____
4. Ca tinir, iu eara membru tatu-su al Teo? _____
5. Cându ari Costa contsertu? _____

II. Completeadză-li frazili cu vocabularlu ligat di muzică:

1. Maria Ghălângi easti ună _____ cânăscută. Ari mushati cântits armăneshtsă.
2. Toma shi Iana cântă deadun tu _____.
3. _____ ali Televiziunea Machidunească avu mari contsert.
4. Iani Cogiobashia easti mari compozitor cari _____ multu mushată muzică.
5. Pi cânticlu aestu Costa adră mushat _____.

III. Ângrăpsea tsintsi frazi ligati cu muzica cari u preferedz tini!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

IV. Apândăsea pi ântribârli aesti!

1. Cari tsă easti nai ma vrut stil di muzică?
_____
2. Dupu minduearea a ta, cari easti nai ma bun cântător armănescu?
_____
3. Desi tini shuiri pi vără instrumentu?
_____
4. Cari easti instrumentul cari lu ari tu tuti cântits armăneshtsă?
_____
5. Desi dipunj cântits armăneshtsă di pi Internet?
_____

V. Leagă-li zboarâli dît treili coloni shi construeadză frază loghică!

1. muzică preferită	easti a mea	Pop muzică	_____
2. armănescu	Chimanelu	easti instrumentu	_____
3. populari	Voi ascultats	cântits	_____
4. mi relaxeadză	totna	Muzica	_____

EXERCITII EXERCITII EXER

VI. Completează-li frazili di m-anghios cu aesti adjectivi demonstrativi: Atsilor, Alăshtor, aestă, Atsea, atsel!

1. _____ carti easti groasă.
2. Ficiorlu _____ lu am vidzută iuva.
3. _____ sots a mei lă lipseashti agiutor.
4. Veara _____ easti multu căroari.
5. _____ muljeri lă ded meari.

VII. Cari di adjectivili demonstrativi suntu corecti?

1. Mini lu cănoscu aestă/aestu om. _____
2. Alantă/alantu an vinim oaspits. _____
3. Featili atseali/atselji suntu cusurini. _____
4. Alantă/alanti muljeari u cănoscu. _____
5. Aestu/aestă toamnă deadi multu ploai. _____

VIII. Sulinează-li frazili tu cari ari adjectivi demonstrativi!

1. Atselui om lji ded păradz.
2. Aestă easti lucru a dascaljlor.
3. Noi vrem s-shuirăm pi clarinetă.
4. Rock muzica easti ti tinirlji.
5. Atselor ficiori lă spush ti contsertul.

IX. Cari di zboarăli nu corespondează tu aesti bairi?

- a) atsel, alantu, atselji, a mea, alantsă, atselui, alântui, a lui, atsilor, alăntor...
- b) atsea, alantă, atseali, alanti, a lor, atsiljei, alintei, a voshtsă, atsilor, alăntor...
- c) aeshtsă, a mei, a tăi, alăshtui, alăshtor, aestă, aesti, alishte, alăshtor...

X. Completează-li frazili cu pronumi demonstrativi!

1. Niheam capitali au monumenti ca _____ di Parijlji.
2. Noi u vrem aestă piesă, a nu _____.
3. _____ lji dimândai s-nu yină mări.
4. Aestu căniscu easti di sora a mea, a _____ ti sotslu a tăl.
5. Atsea casă easti nau, ma _____ easti veaclji.

XI. Angrăpsea un textu ti instrumentili di muzica shi ufilisea li aesti adjectivi demonstrativi: atsel, atseali, aestu, atsilui, alushtui shi ash ma anclo!

UNITA 3 MĂCAREA - YITRII ICĂ FĂRMAC

I. Apândăsea pi ântribârli aesti!

1. Desi easti ma ghini s-eshtsă gros/groasă ică slab/ă?
2. Căti ori ân dzuă lipseashti s-măcă cafi ună persoană?
3. Desi legumili shi fructili suntu buni ti sănătatea?
4. Tsi nu lipseashti s-măcăm, cara s-vrem s-him sănătoshi?
5. Desi amănat dixeara easti ghini s-măcăm?

II. Ângrăpsea argumenti pozitiv shi argumenti negativ ti sănătoasa/nisănătoasa măcari! Ufilisea li zboarâli: măcari, sănătati, legumi, fructi, sănătoshi shi ashi ma anclo.

Argumenti pozitivi:

Argumenti negativi:

III. Ardăpsea-li zboarâli tu aesti frazi ta s-aibă loghică!

1. easti ti Măcarea importantă sănătatea.
2. buni fructili Legumili shi suntu ti sănătatea.
3. easti a apetitlui Anorexia chireari.
4. s-duc suntu oaminjlji Cându lândzits la yiatur.
5. s-da nu poati yiaturlu Farmatseftul yitrii fără.

IV. Sum cafi un cadur bagă-l zborlu cari corespundează!

V. Leagă-li zboarâli opoziti!

1. legumi	1. lândzit
2. sănătos	2. fructi
3. yiatur	3. patsientu

VI. Bagă numiri di ninti a cafi unăi frază, dialoglu s-aibă logică!

- _____ Ficiorlu easti lândzit, nu ari apetit!
 _____ Nu, mash nu ari apetit ti măcari!
 _____ Bună dzuă yiatre!
 _____ E, ghini maca, va vâ angrăpsescu yitrii!
 _____ Ghini vinit. Spunets tsi avets?
 _____ Desi ari temperatură?

VII. Sulinează-u fraza tu cari nu ari adverbu di mod!

1. Noi zburâm mushat armăneashti.
2. Tini agiots multu agonjea.
3. Voi doilji hits frats.
4. Io cântu ascumta, s-nu mi avdă cana!
5. Dupu ânhirisea Costa mutreashti ghini.

VIII. Completează-li frazili cu adverbili di mod: peanarga, niheam, ghini, aljumutrea, arihati!

1. Nu lipseashti s-măcâm agonjea, ma lipseashti s-măcâm _____.
2. Angătan cu sănătatea, _____ pots s-lândidzâshtsă.
3. Omlu lipseashti s-măcâ di tut căti _____.
4. Voi hits _____ dupu tritsearea a maturâljei.
5. Feata nu s-veadi _____ pi cadurlu aestu.

IX. Ângrăpsea frazi cu adverbili di mod cu zboarâli tsi suntu tu paranteza!

1. (mushat Scularlu ângrăpseashti) _____
2. (s-dutsi Feata peanarga sculii la) _____
3. (urdinâ dipriunâ Amăxili pi strada) _____
4. (cânticlu cântâ Ficiorlu lu diznău) _____
5. (s-măcats nica Voi vrets) _____

X. Leagă-li zboarâli di treili coloni shi construează frază!

1. mushat filmu	Voi	nutrits
2. agiumsim	Peanarga	până tu soni
3. shtiu	ca mi vrei	Ahândă tu yinima
4. deanumirea	Purtam	sats
5. niheam	măc	Mini

XI. Ângrăpsea shcurtu textu ti atsea tsi legumi shi fructi mats cafi dzuă!

_____
 _____
 _____

UNITA 4 INTERESILI A MEALI

I. Dă apandăsi pi aesti ântribări!

1. Desi tu cāsăbălu a tăl ari pisin? _____
2. Desi ti ai dusă la pisin cu sotslji a tăi? _____
3. Tsi vrei ma multu: pisin ma acva parcu? _____
4. Desi Vanghea shtii s-anoteadză? _____
5. Cari lu amintă protlu loc tu competitsii ti anotari? _____

II. Ardăpsea-li frazili di dialoglui ta s-aibă logică!

- A: Aidi maca s-mi anvets shi mini! _____
- B: Da, mini di njic, anotedz. _____
- A: Cum tsă i numa? _____
- B: Nu easti problem. Cu mari mirachi. _____
- A: Desi shtii s-anotedz? _____
- B: A mea numă easti Steryia. _____

III. Dghivăsea-u apandăsea shi di nanaparti ângrăpsea-u ântribarea cari corespundează!

1. Nicola dzăsi că la pisinlu pot s-ânsară di multu analtu. _____ ?
2. Piha lji va multu caljli. _____ ?
3. Nu, Steryia nu poati s-yină la pisin. _____ ?
4. Mita deadi propuniri ti competitsii tu anotari. _____ ?
5. Vanghea lu amintă a doilu loc la competitsia. _____ ?

IV. Ângrăpsea-l zborlu opozit cari corespundează: cheari, nărăit, njic, a tăi, arău!

1. mari _____
2. bun _____
3. hărsit _____
4. a mei _____
5. amintă _____

V. Completeadză-li frazili cu aesti zboară: Pisinlu, sotslji, anotari, acva parcul, ahândos!

1. A vostru pisin nu easti _____.
2. Voi s-organizăm competitsii tu _____.
3. Va mi adun cu _____ a noshtsră.
4. Tuti feati di clasa a mea sunt tu _____.
5. _____ tu cāsăbălu a nostru easti mari.

VI. Zboarăli aesti leagă-li cu explicarea cari corespundează!

1. Pisin	cafi un partitsipantu s-alumtă s-hibă prot
2. Acva parc	loc ti razbunari tu apă
3. competitsii	loc iu ari ma multi pisini shi tobogani

EXERCITII EXERCITII EXER

VII. Sum cafi cadur āngrāpsea-l zborlu cari corespondadzā!

VIII. Formats plural di substantivili!

Declinarea niarticulatā

Sg. (nom.g.d.ac) Pl (nom.g.d.ac)

Ficior ficiori

Featā _____

Vitsin _____

Dascalitsā _____

Cusurin _____

Declinarea articulatā

Sg. (ac nom.- g.d.)

ficiorlu - a ficiorlui

_____

_____

_____

_____

Pl (nom. ac - g.d.)

ficiorlji – a ficiorlor

_____

_____

_____

_____

IX. Āntsercljeadzā li frazili di ma-nghios tu cari ari exempli di declinatsii?

1. Mutrea-u aestā!
2. Aestu ficior nji easti frati, a alāntori ficiori lā dzāsh s-ahurheascā s-cāntā.
3. Dado, frate, nune, mini agiumshu di tu xeani.
4. Du-ti pānā aclo!
5. Alāntori muljeri lā ded hari.

X. Determinats-lu ghenlu a substantivilor di ma-nghios!

1. gārdina _____
2. avucat _____
3. vimtu _____
4. soatsā _____

XI. Āngrāpsea tsi mindueshtsā ti tenislu ca sportu, cari easti perspectiva alushtiu sportu, cari easti perspectiva a cānāscutslor tenismenj, desi tini vārā oarā ai agiucatā tenis, desi easti greu aestu sportu, desi easti scumpu?

_____

_____

_____

_____

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

I. Apândăsea pi ântribârli di ma-nghios!

1. Desi shtii titsi s-ânseamnâ Sărbătoarea a binailjei?
_____
2. Desi ai contactu cu bânătorlji di binaia a ta?
_____
3. Tu chirolu di ază, cum s-alăxeashti comportamentul a bânătorlor tu ună binai?
_____
4. Desi ti vără sărbătoari vă adunats tuts bânători di binaia?
_____
5. Cât bāgats atentsii pi curtuazia tu comportamentul tu binaia?
_____

II. Completeadză-li frazili cu aesti zboară: binai, comportamentul, alăxiri, adunarea anuală, sărbătoari!

1. Cu anjlji s-alăxeashti shi _____
2. Mi hārsescu multu pi _____.
3. Tini bānedz tu mari _____.
4. Aestă _____ tuts him deadun.
5. Tu binaia a noastă ari multi _____.

III. Ântsercljeadză tu cari di aesti frazi ari reactsii pozitivii!

1. Tsi mushatā initsiativā!
2. Io nu nji ljea hari aestā lugurii!
3. Sh-mini escu ti ideia aestā, multu easti bunā!
4. Bravo ti atsel tsi u deadi aestā ideii!
5. Glārinj! Tsi nā lipseashti aestā lugurii?

IV. Leagă-li dauli coloni shi construeadză frazā logică!

1. Curtuazia easti	- shi ushi di her.
2. S-u ascultsă cu atentsii persoana	- ma multu nibunilji anamisa di dunjeaua.
3. Cu amabilitatea omlu dishclidi	- formă di comportamentu di cafi dzuă.
4. S-mindueashti cā sculia easti	- easti manir bun.
5. Tu chirolu di manāpoi ari	- nai bun loc ti prāxearea a fumeljlōr.

V. Leagă-l zborlu cu explicarea cari corespundeadză!

1. Binai	- agiutari shi lucrari deadun.
2. Colaborari	- purtaticlu, relatsiili a omlui cu alantsă.
3. Sărbătoari	- buni maniri tu comportamentul cu alantsă.
4. Comportamentu	- obiectu cu ma multi apartamenturi ti bânari.
5. Curtuazia	- dzuă importantă cari s-ânseamnâ.

VI. Tu cari frazã ari formi di conjunctiv prezentu?

1. Dascalu va noi ta s-him nai bunj tu sculia a noastrã!
2. Luca nu va s-lucreadzã.
3. Elji mutrescu nãu filmu.
4. Nu easti bunã ideia s-nerdzã la pisin.
5. Tu binaia s-avdi multu muzicã.

VII. Completeadzã-li frazili cu aesti formi di conjunctivlu prezentu: s-lucredz, s-mutrim, sã sãrbãturiseascã, s-da, s-colaboreadzã!

1. Scularlji lipseashti _____ anamisa di elji.
2. Vitsinlji vor _____ Dzua a binailjei.
3. Noi vrem _____ unã nau piesã di teatru.
4. Io tsã dzãc _____ ma multu, ta s-ai suxes.
5. Tuts vor _____ contributsii ti Cãrciun.

VIII. Bagã-li verbili di tu parantezã tu conjunctivlu prezentu!

1. Elji vor (ari) _____ suxes cu naua piesã.
2. Noi vrem (adarã) _____ zaifeti tu binaia.
3. Io voi (avdi) _____ a ta mindueari.
4. Roljea a sculiiljei lipseashti (easti) _____ ma mari tu prãxearea.
5. Tinirlji vor (iasi) _____ amãnat tu cãsãbã.

IX. Ångrãpsea cãti trei argumenti pozitivi shi negativi ti bãnarea tu unã binai!

Pozitivi: _____

Negativi: _____

X. Ångrãpsea un raportu ti relatsili a tali cu vitsinlji dit binaia. Spuni desi lji ghinueshtsã, desi vã vizitats, desi vã agiutats, desi deadun li nãstritsets problemili shi desi ari åncãceri tu binaia a voastrã?

_____
_____
_____

XI. Ångrãpsea trei frazi ti urnimii tsi li vedz tu locuri publitsi!

Ex.: Ciucutits ninti s-intrats! Nu afumats!

1. _____
2. _____
3. _____

EXERCITSII EXERCITSII EX

UNITA 6 SHOPING TU TSENTRUL COMERTSIAL

I. Băgats numir dininti di cafi replică a dialoglui ta s-hibă pi aradă loghică!

- Steryia: Da, noi aghonjea va s-dipisim cu ancupărea. Ghini tsi featili nu căftară agiutor di noi.
- Mihael: E, tsi ghini adrăm că li alăsăm featili singuri s-ducă pit duchenjli. Eali sigura va s-amână multu, va s-priimnă pit tuti duchenj, a poati s-ancupărea shi alti lucruri.
- Yïorgo: Ashi easti. Ma, di cându va lu bem cafelu, s-intrăm tu aestă ducheani ningă noi shi s-nă ancupărăm stranji ti zaifetea ali Tincă.

II. Apandăsea pi āntribārli ligati di dialoglu di ma-nsus!

1. Tsi dzātsi Mihael ti soatsāli a lor? _____
2. Titsi s-dusiră mascurlji tu cafine? _____
3. Tsi lipseashti elji s-ancupără? _____
4. Ti cari ucazi vor sh-ancupără stranji? _____
5. Desi mascurlji lă agiutară a featilor tu āncupărea? _____

III. Leagă-li zboarāli di treili coloni shi construeadză frazā!

1. Maria	paputsă	ancupără
2. suntu	Cārtsāli	ti dghivāseari
3. nel	Aurica	va
4. tu cafine	Ficiorlji	suntu
5. ari	Tu ducheanea	mushati paputsă

IV. Bagă titlu sum cafi picturā:

V. Bagă-li partitsipili di ma-nghios tu frazili iu convin! (durnjită, cădzută, faptă, adusă, vizitată)

1. Voi avets _____ multi monumenti istoritsi pit Europa.
2. Io vā li am _____ cadurli tuti di la promotsia.
3. Elji au _____ ghini tu hotel.
4. Tini ai _____ ună bună priimnari.
5. Marcu nu ari _____ pi nitsi un examen.

EXERCITII EXERCITII EXER

VI. Aleadzi-u forma corectă a partitsiplui ufilisit ca adjectiv tu frazili di ma-nghios!

1. Cântitslji **cântati/cântat** pi armăneashti suntu mushati.
2. Nu suntu **multsă/multi** Armăni tu politică.
3. Tana easti feată **alăvdat/alăvdată** di tuts.
4. Aestă carti **cănăscută/cănăscuts**, u am shi mini.
5. Nalili **pitricut/pitricuti** di Bituli nă hărsiră noi.

VII. Bagă-li aesti frazi tu plural ca tu exemplul!

Ex. Io am vidzută multi filmuri cu aestu actor! Noi avem vidzută multi filmuri cu aestu actor!

1. Miha ari vizitată tsintsi metropoli până tora. _____
2. Io am avdzătă pirmifi mushati di paplu a mel. _____
3. Tini ai telefonată la sculii? _____
4. Titsi nu ai vinită la sculii, aseara? _____
5. Ea nu ari călitorită multu. _____

VIII. Adară frazi cu aesti zboară!

1. (Noi, vizitată, nu, multi stati, avem) _____
2. (u au, Eali, vidzută, revii, aestă, di modă) _____
3. (armăneshtsă, am, Io, cântits, cântată) _____
4. (ari, Marusha, oaspits, apruceată, acasă) _____
5. (au, Tuts, la examen, tricută) _____

IX. Bagă-li frazili tu forma negativă ca tu exemplul!

Ex. Noi avem tricută lungă cali. Noi nu avem tricută lungă cali.

1. Io am loată mari premi. _____
2. Tina ari avdzătă nău cântic. _____
3. Elji au ângrăpsită multi cârtsi. _____
4. Voi avets ancupărată multi video-giocuri. _____
5. Tini ai avută mari tihi la examenlu. _____

X. Cu un sots ică soatsă ângrăpsits un dialog ti tu butic. Unlu di voi easti clientlul, a alantu easti vinditorlu. Ufilisits-li frazili tsi li avets ânvitsată tu aestă unită!

A: _____

B: _____

A: _____

B: _____

A: _____

B: _____

EXERCITSII EXERCITSII EX

UNITA 7 TEHNOLOGHIA MODERNĂ: MOBIL, TABLET, INTERNET

I. Completează-l textul cu zborăli tsi lipsescu: Comunicheadză, mesaj, videuri, emailuri, Internet, prezentatsii, Skype, navigari, compiuter, proecti!

Mita easti multu chiro pi _____. S-agioacă jocuri, mutreashti _____. Ma, el shi lucreadză pi _____. Adară _____ ti ecologhii shi _____ tu programul Power Point. _____ cu multsă tinir di pisti tută lumi, pit Internet. Ufiliseashti _____ cându va s-ângrăpsească un _____ ică ufiliseashti _____ cându va s-â zburască. Caftă informatsii daima ma, _____ pi Internet caftă multu chiro.

II. Află-li shi leagă-li zborăli cu senslu opozit!

Aprindi!	Ashteardzi!
Dishclidi!	Discarcă!
Ăngrăpseashti!	Astindzi!
Ăncarcă!	Vearsă!
Umpli!	Ănclidi!

III. Leagă-li zborăli di ma-nghios cu defînitsiili adecvati!

Tastatură	ună halati cu cari s-umpli laptoplu ică smartfonlu
Umplitor	ună di nai ma importantili părtsă di compiuter iu s-află tuti functsii a lui
E-mail	ună nau tehnologhii cu cari poati s-publicheadză documentili dit compiuter
Hard disk	easti parti di computer cu cari s-ângrăpseascu texturi
Printer	un textu ângrăpsit shi pitricut pit Internet

IV. Află-u apandăsea ică ântribarea tu situatsiili di ma-nghios!

1. Titsi dzăc că Internetlu easti shi periculos? _____.
2. _____? Spam easti mesaj periculos tu formă di e-mail normal.
3. Tsi poati s-adară un virus? _____.

EXERCITSII EXERCITSII EXER

V. Aleadzi-u forma corectă di verbul tu imperfectu tsi convină tu fraza!

1. Noi _____ di tahnima până seara.	a/cântă	b/cântam	c/cântat	d/cântats
2. Cafî an io _____ un Stat .	a/vizitam	b/vizită	c/vizitat	d/vizitashi
3. Totna, tini li _____ nalili.	a/avdzam	b/avdzai	c/avdză	d/avdzăts
4. Protlu cias, totna, _____ cu cântic.	a/ahurhea	b/ahurhiră	c/ahurheashti	d/ahurhim
5. Io, daima, _____ cu lucru amănat.	a/dipisish	b/dipiseam	c/dipisea	d/dipisit

VI. Bagă-li ântribârli tu plural!

1. Tană, cându earai tu Turchii? _____
2. Căti ori agiucai tenis? _____
3. Iu nirdzeai sâmbătli dupu prândzu? _____
4. Cari limbă u ânvitsai tu Sofii? _____
5. Cându Toma eara Bucureshti? _____

VII. Bagă-li verbili tu paranteză tu formili di imperfectul tsi convină!

1. Cafî dumânică, voi (easti) _____ pi muntili.
2. Miha shi Moni (cântă) _____ tu ună grupă armânească di folclor.
3. Tini nu (yimmă) _____ pripadi cafî sâmbătă?
4. Cari di elji (easti) _____ la festivalu di Bituli?
5. Pârintsâlji a mei, daima, (s-dutsi) _____ la hămami.

VIII. Bagă-li frazili tu forma negativă!

1. Coli eara tu Amirichii. _____
2. Dascala spunea pirmif. _____
3. Io nirdzeam la cântari, cafî gioi. _____
4. Multi limbi ânvitsai la sculii. _____
5. Toma eara la lală-su Ohârda. _____

IX. Adară tradutsiri pi machiduneashti a textului di exercitsia I!

X. Dipisea-l textul tsi easti ahurhit!

El eara daima tu idghiul loc, cându s-nirdzeam aclo. Canda nu s-didea di la loc cană oară. Cari eara aestu om? Shi titsi shidea daima aclo canda ashtiapta vârnû? Io mindueam că el

---

UNITA 8

CAMPU DI VEARA TU ROMÂNII

I. Completează textul cu zborăli: *shedintsă, Impresilli, campu di vera, aproch, monumenti, Vizitām, expozitsii!*

_____ a meali di aestā vizitā suntu extraordinari. _____ multi locuri shi lucrī, _____ shi scamnul a multu cānāscutlui vāsīlje di secolul 17. Vidzui shi unā _____ di picturi al Salvador Dali. Earam la _____ a Sutsatāljei armānească di Parijlji, iu cānāscui multsā tiniri Armānj shi nji tricui multu ghini. Mi cālisirā la un _____ tu meslu augustu ma, nu shtiu desi va u _____ calezmata.

II. Leagā-li frazili ta s-aibā logicā!

1. Sulina easti campu di veară	Albanii, Gārtsii, Vārgārii shi Sārbii.
2. Cafī an, dit Machidunii unā grupā di sculari defile cu portu traditsional.	
3. Tu aestu campu ari sculari dit	cari s-aflā tu Romānii.
4. A daua searā va s-organizeadzā	armāneashti.
5. Tuts tu campul zburāscu	s-dutsi tu campul di veara, Sulina.

III. Cu cari di aesti frazi nu s-exprimā admirari?

1. Ti ljea mirachea di boatsea a lui!
2. Tsi lai ghramā nibunā!
3. Tsi fronimā featā!
4. Mi ciāldāsii di mushuteatsa a ljei!
5. S-ti ljea harau, tsi mushuteatsā!

IV. Bagā-l pi arada textul s-aibā logicā! Sum numerili tu tabelā bagā-u litera di fraza tsi easti pi aradā!

- A. Tsi puteari bāgā natura tu chimatli aesti!
- B. Tu soni nearsim pi tsinā tu restorantul di peshtsā.
- C. Multu eara mari shi cu arinā minutā.
- D. Deapoa, nā priimnām piningā amarea shi mutream chimatli.
- E. Prota, nearsim deadun la plaji.

1	2	3	4	5

V. Āntsercljieadzā-u fraza tu cari nu ari perfectu simplu!

1. Noi adrām multi cārtsā ti ficiurits.
2. Elji furā la sculii cāndu vini dascalu.
3. Titsi vinish!
4. Mini shi Toma avum oaspits dit Frāntsii.
5. Noi nu vrem s-nirdzets tu Americhii.

VI. Sulinează-u forma corectă di perfectul simplu tu aesti frazi!

1. Fratili a mel **vini/yini** di Moscva, aseara. _____
2. Scularlji **eara/suntu** la campul di veara. _____
3. El nu **s-dusi/s-dutsi** la examen. _____
4. Noi **vidzum/videm** nău film armănescu. _____
5. Elji **lucreadză/lucra** multu chiro, nafoară. _____

VII. Bagă-li verbili dit aesti frazi tu perfectul simplu!

1. Io (escu) _____ un mes la campul di veara tu Italii.
2. Noi (veadi) _____ multi lucruri interesanti tu muzei.
3. Voi (vindi) _____ multi creatsii la panaghirlu di sculii.
4. Mina shi Panci (escu) _____ trei anj la sculii tu Americhii.
5. Tini (ari) _____ multu tihi la examenlu.

VIII. Bagă-li aesti frazi tu forma negativă!

1. Noi avdzăm nali informatsii. _____
2. Scularlji purtară multi cărtsă. _____
3. Voi avdzăt cari vini. _____
4. Mini lucrui cu aeshtsă ficiori. _____
5. Tini ti agiucash cu compiuiter. _____

IX. Adară tradutsiri pi machiduneashti a textului di ma-nghios!

Super, multu eara interesantă! Adrăm nali cunushmai, nă răzbunăm, anotăm. Iara va-s nergu ma-s am posibilitati! Io, multu voi s-călituredz, ashi că cană oara nu dzăc NU ti cană ucazi, nu caftu lux ma, lipseashti s-aibă conditsii normali.

X. Āngrăpsea ună carti tu cari va s-āngrăpseshtsă ti camplu di veara dit Gārtsii shi spuni cum tsă tricush. Spuni cum nearsit, cu cari nearsit, cum eara chirolu, tsi tsă lo hari, tsi nu tã sã bingăsi?

UNITA 9 ALĂXERI ANVĂRLIGA DI NOI

I. Leagă-li zboarăli di ma-nghios cu explicatsia exactă!

Dominatsii	- lji bågă foc.
Cutrimburari a loclui	- di cari data easti.
Apreasi	- veacljea numă a căsăbălui Scopia.
Dateadză	- cându s-treambură loclu.
Scupi	- sum directsii xeană.

II. Spuni cari di frazili di ma-nghios suntu ti căliseari (C) ică ti apândăseari (A) pi calezma!

1. Măni, easti finalu di tenis, va mi hărsescu cara s-yinits shi voi.
2. Cu mirachi mari u aprochem calezmata ti a ta dzua di neashtiri!
3. Cu mari harau ti căliescu la zaifetea a mea!
4. Dealieha voi ma, nu va s-pot s-yin la tini.
5. Ti jali mari, nu him aoa atsel chiro.

III. Adară frazi cu zboarăli di mă-nghios!

1. (sum, Machidunia, Otomană, dominatsia, eara)
_____
2. (a mel, Căsăbălu, di multu, dateadză)
_____
3. (eara, ori, Scopia, ma multi, apres)
_____
4. (di la anlu 1963, eara, Cutrimburarea a loclui, catastrofală)
_____
5. (s-featsi, importantu, Scopia, un nod, di transportu)
_____

IV. Dghivăsea-l planlu shi apândăsea pi ăntribărli di ma-nghios!

PLAN TI VIZITARI A CĂSĂBĂLUI SCOPIA SHI ANVĂRLIGA

Vinir, dupu prândzu - ashtiptari al Stelian la aeroportul. Dixeară insheari tu discoteca Midnight;
Sămbătă tahnima - gustari tu vecljul bazar shi vizitari a nai ma veclilor monumenti. Ti prândzu chebapi la cafinelu Destan, a dupu prândzu la Alju Panteleimon-Vodno;

Dumănică, va-s tritsem s-li videm nalili monumenti shi creatsiili di arhitectură. Prândzu acasă, cu taifa a mea, a dupu atsea va-s vizităm ună expozitsii di artă.

Lunea teahinima, vizită a unăi sculii iu s-ănveatsă limba armănească, andamasi la Redactsia pi limbă armănească di la Televizia Machidunească shi adunari cu ândau persoane importanti tu comunitatea armănească. Prândzu tu restoranlu armănescu “*La Tana*”. Dupu prândzu pitritseari al Stelian la aeroportul.

Apândăsea pi ântribârli aesti!

1. Tsi mindueshtsă ti planlu al Costa?

2. Iu va s-ducă prota dzua, dixeră?

3. Tsi locuri va s- viziteadză sămbătă?

4. Căti dzăli va s-armănă Stelian, Scopia?

5. Cari dzuă lipseashti s-fugă Stelian?

V. Sulineadză-li frazili tu cari ari formi di Perfectul compus!

1. Ai multu lucrată ti examenlu aestu.

2. Noi avem mari casă di tatălu a nostru.

3. Li ai vidzută aesti picturi iuva?

4. Tsi harau avem avută tu bana a noastră!

5. Elji au multi premii.

VI. Bagă li frazili tu forma negativă ca tu modelu: Tini ai vizitată.- Tini nu ai vizitată multi locuri.

1. Noi li avem ancupărată cărtsăli aesti. _____.

2. El ari vinită cu pampori. _____.

3. Lena ari amintată multi premii. _____.

4. Io am avută multi exameni. _____.

5. Tini ai bănată Crushuva. _____.

VII. Ângrăpsea un e-mail a sotslu a tâl dit xeani shi călisea-l s-yină la tini ti vichend!

VIII. Dupu planlu di ma ânsus adară un raportu di vizita al Stelian, Scopia!

UNITA 10 TU SONI A ANLUI SCULAR

I. Leagă-li ântribârli cu apandāsili tsi convină!

1. Cându va s-ahurhească programa culturală? - Noi him tuts bunj sculari shi putem s-nă ângrăpsim iu va s-vrem.
2. Cu tsi noti va-l dipiseshtsă anlu scular? - Mini voi s-nergu la Univerzitatea privată din Sărună.
3. Iu va vâ ângrăpsits la Facultati? - Tu soni ari ună revia di moda.
4. La cari univerzitati va ti ângrăpseshtsă? - Ti ândau minuti va s- ânchisim!
5. Cu tsi va-s dipisească programa culturală? - Nu shtiu exact ma, minduescu că va s-hibă buni.

II. Află-li frazili cu cari pots s-âncurajets altă persoană!

1. Dă-iu ninti, nu ti aspari!
2. Tini pots s-nu trets.
3. Mash curaj shi tut s-fatsi!
4. Nu ari frică di tsiva.
5. Io pistipsescu tu tini, curaj!

III. Completeadză-li frazili cu zboarâli: Orchestarlu, componeadză, grupa, aranjan, noti, sculară!

1. Marusha easti nai buna _____ shi li ari nai ma bunili _____.
2. Toma shi Iana cantă deadun tu _____.
3. _____ a Televiziiljei Machidunească avu mari consertu.
4. Iani Cogiobashia easti mari compozitor cari _____ multu mushată muzică.
5. Pi cânticlu aestu Costa adră mushat _____.

IV. Tu cari di frazili di ma-nghios ari formi di gherundiv?

1. Ânvitsarea easti amintatic tu bană!
2. Căliturindalui ânvitsăm ma multu.
3. Mita imna calea cântândalui.
4. Lena vini cu harau di la sculii.
5. Io cādzu mutrindalui dzeana.

V. Bagă-li formili di gherundiv tu frazili iu convină: Căftăndalui, ascultăndalui, mutrindalui, Minduindalui, lucrăndalui!

1. Aghonja treatsi oara, _____.
2. _____, tricu piningă mini shi nu mi vidzu.
3. El u ânvisă limba, _____ TV programi.
4. Noi nă priimnâm, _____ muzică.
5. _____ ma multi dzâli u aflai.

VI. Bagă-li verbili dit paranteza tu gherundiv!

1. (Imnă) _____ piningă amari mi relaxedză.
2. (Lucreadză) _____ om ari ma mari sukses.
3. (Practică) _____ sporturi va s-armănj tu formă.
4. (Măcă) _____ zbura pi masă.
5. Voi vâ-priimnats (zbura) _____.

VII. Adară tradutsiri a textului pi limba machidunească!

Anlu scular dipisi, a cu atsea dipisi shi ânvisarea a limbâljei armânească. Scularlji cari s-duc la ciasurli pi limba armânească, di sectsia ti dramă ândreapsiră ună mushată manifestatsii culturală. Dascaljli di la sculia, deadun cu părintsâlji a scularlor putură s-veadă ună avută programă cu poezii, cântits, dramatizatsii, retsitali, jocuri shi shicăi. S-avdză mushatlu zbor armănescu shi mushatlu iho armănescu. Ficiorlji cu mari harau li ashtipta notili ti dipisearea a anlui scular.

VIII. Ângrăpsea ună carti a unui sots cari ari examen shi âncurajeadză-! Spuni cã tini pistipseshtsă tu el shi sigura va-s aibă sukses!

UNITA 1 SUTSATA TI BANA TUTA!

I.1. Iana, 2. Elena: Sh-mini... 3. Maria, 4. Elena: Mi hârsescu multu...

II. 1. Iana lu ashteaptă protlu cias cu niarâvdari; 2. Elena eara veara tută tu Americhii; 3. Ta s-lă da hari; 4. Magneti dit Florida; 5. Tu Gârtsii.

III. 1. Costa nu s-âncaci cu sotslji; 2. Tu clasa nă vini nau soatsă; 3. A mea sculii easti shi a ta; 4. Bunjlji sots pute nu s-âncaci; 5. Vera easti dâscălitsă.

IV. 1. âncăciari; 2. sculii; 3. cias; 4. dascal; 5. ânvitsari.

V. 1. Ti a tâl sots aleadzi persoane cari au idghi mindueri shi interesi ca a tali.

2. Tinjisea-l alantu s-ti tinjisească shi el.

3. Nu lă u adrats a oaminjlor atsea tsi nu vrets a vau s-vă u adară.

4. Shi nai ma bunlu sots nu poati totna s-hibă pi ninga tini.

5. Ânvitsats un di alantu.

VI. 1. Soatsa a ljei easti profesoară. 2. Featili a lui suntu tu ubor. 3. Poezia a lui easti multu mushată. 4. Baba a noastră easti Londra. 5. Lilicili a ljei suntu aroshi.

VII.1. la sculii; 2. lilici, măcă; 3. cântă, alushtor; 4. atselui, măni.

VIII. 1. a tăi; 2. a mea; 3. a voastră; 4. a lui; 5. a lor.

IX. 1. Mini escu bun scular la sculii.
2. Sutsamea nu s-ancupără cu părădz.
3. Tini nu ti âncaci cu soatsăli.
4. Notili a meali suntu buni că
ânvitsam.
5. Totna insheats cu sotslji a voshtsră.

XI. 1. Noi nu yinim la sculii. 2. Tini nu eshtsă bun scular. 3. Santa nu easti bun lăcrător. 4. Sutsamea nu easti mari aveari. 5. Soatsăli nu s-âncaci.

UNITA 2 TSI MUZICĂ MUSHATĂ

I. 1. Costa Mina cântă cântits populari.
2. Teo tora shuiră pi ghitară.
3. Mamă-sa al Teo ângrăpseashti texturi ti cântits.
4. Ca tinir, tatu-su al teo eara membru tu rock grupă. 5. Costa ari contsertu sâmbătă!

II.1. Cântătoară; 2. Grupa; 3. Orchestarlu; 4. Componă; 5. Aranjman.

V. 1. Pop muzica easti a mea muzică preferită.
2. Chimanelu easti instrumentu armănescu.
3. Voi ascultats cântits populari.
4. Muzica totna mi relaxeadză.

VI 1. Atsea; 2. Atsel; 3. Alăshtor; 4. Aestă; 5. Atsilor.

VII. 1. Aestu; 2. Alantu; 3. Atseali; 4. Alanti; 5. Aestă.

VIII. Adjectivi demonstrativi ari tu frazili:
1. (Atselui); 2. (Aestă) shi 5. (Atselor).

IX. a) a mea, a lui; b) a lor, a voshtsră; c) a mei, a tăi.

X. 1. Atseali; 2. Atsea; 3. Atselui; 4. Atsel; 5. Alantă.

UNITA 3 MĂCAREA - YITRII ICĂ FĂRMAC

III. 1. Măcarea easti importantă ti sănătatea.

2. Legumili shi fructili suntu buni ti sănătatea.
3. Anorexia easti chireari a apetitului.
4. Cându suntu lândzits oaminjlji s-duc la yiatur.
5. Farmatseftul nu poati s-da yitrii fără yiaturlu.

IV. Fructi, legumi, sucuri.

- V. 1. Legumi - fructi
2. Sănătos - lândzit
3. Yiatur - patsientu

VI. 1. Bună dzuă yiatre! 2. Ghini vinit. Spunets tsi avets? 3. Ficiorlu easti lândzit, nu ari apetit! 4. Desi ari temperatură? 5. Nu, mash nu ari

apetit ti măcari! 6. E, ghini maca, va vâ angrăpsescu yitrii!

VII. 3. Voi doilji hits frats.

VIII. 1. peanarga; 2. aljumutrea; 3. niheam; 4. arihati; 5. ghini.

- IX. 1. Scularlu ângrăpseashti mushat.
2. Feata s-dutsi peanarga la sculii.
3. Amăxili urdină dipriună pi stradă.
4. Ficiorlu lu cântă cântielu diznău.
5. Voi nica vrets s-măcats.

- X. 1. Voi nutrits mushat filmu.
2. Peanarga agiumsîm până tu soni.
3. Ahândă tu yinima shtiu că mi vrei.
4. Purtam sats deanumirea.
5. Mini măc niheam.

UNITA 4 INTERESILIA MEALI

II. 1. Cum tsă i numa? 2. A mea numă easti Steryia. 3. Desi shtii s-anotedz? 4. Da, mini di njic anotedz. 5. Aidi maca s-mi anvets shi mini! 6. Nu easti problem. Cu mari mirachi.

- III. 1. Cari dzăsi că la pisinlu pot s-ânsară di multu analtu?
2. Cari lji va caljli?
3. Desi Steryia poati s-yină la pisin?
4. Cari deadi propuniri ti competitsii tu anotari?
5. Cari lu amintă a doilu loc la competitsia?

IV. 1. mari - njic; 2. bun - arău; 3. hărsit - nărăit; 4. a mei - a tăi; 5. amintă - cheari.

V. 1. ahândos; 2. anotari; 3. sotslji; 4. acva parcul; 5. pisinlu.

- VI. 1. Pisin - loc ti razbunari tu apă
2. Acva parc - loc iu ari ma multi pisini shi tobogani.
3. Competitsii - cafi un partitsipantu

s-alumtă s-hibă prot.

VII. pisin, tenismenj, acva parcu.

- VIII. Feată - Feati; Feata - a featiljei; Featili - a featilor.
Vitsin - vitsinj; vitsinlu - a vitsinlui; vitsinjlji - a vitsinjljor.
Dascalitsă - dascalitsi; dascalitsa - a dascălitsăljei; dascalitsi - a dascalitsilor.
Cusurin - cusurinj; cusurinlu - a cusurinlui; cusurinjlji - a cusurinjljor.

- IX. 2. Aestu ficior nji easti frati, a alăntori ficiori lă dzăsh s-ahurhească s-cântă.
3. Dado, frate, nune, mini agiumshu di tu xeani.
5. Alăntori muljeri lă ded hari.

- X. 1. gărdină - feminin; 2. avucat - masculin; 3. vimtu - masculin; 4. soatsă - femini

UNITA 5 ALĂXERLI ANVĂRLIGA DI NOI

- II. 1. Comportamentul; 2. Adunarea anuală; 3. Bina; 4. Sărbători; 5. Alăxiri.
- III. 1. Tsi mushatâ initsiativă!
3. Sh-mini escu ti ideia aastă, multu easti bună!
4. Bravo ti atsel tsi u deadi aastă ideii!
- IV. 1. Curtuazia easti formă di comportamentu di cafi dzuă.
2. S-u ascultsă cu atentsii persoana easti manir bun.
3. Cu amabilitatea omnu dishelidi shi ushi di her.
4. S-mindueashti că sculia easti nai bun loc ti prăxearea a fumeljlor.
5. Tu chirolu di manapoi ari ma multu nibunilji anamisa di dunjeaua.
- V. 1. Bina - obiectu cu ma multi apartamenturi ti bănari.
2. Colaborari - agiutari shi lucrari deadun.
3. Sărbători - dzuă importantă cari s-ânseamnă.
4. Comportamentu - purtaticlu, relatsiili a omnu cu alantsă.
5. Curtuazia - buni maniri tu comportamentu cu alantsă.
- VI. 1. Dascalu va noi ta s-him nai bunj tu sculia a noastă!
2. Luca nu va s-lucreadză.
4. Nu easti bună ideia s-nerdză la piscin.
5. Tu binaia s-avdi multu muzică.
- VII. 1. S-colaboreadză; 2. Să sărbăturisească;
3. S-mutrim; 4. S-lucredz; 5. S-da.
- VIII. 1. S-aibă; 2. S-adrăm; 3. s-avdu; 4. S-hibă; 5. S-yiasă.

UNITA 6 SHOPING TU TSENTRUL COMERTSIAL

- I. 1. Mihail; 2. Yiorgo; 3. Steryia.
- II. 1. Mihail dzătsi că easti ghini tsi li alăsară featili singuri s-ducă pit duchenj.
2. Mascurlji s-dusiră tu cafe ta s-bea căfe.
3. Elji lipseashti s-âncupără stranji.
4. Elji vor s-âncupără stranji ti zaifetea ali Tina.
5. Nu, mascurlji nu lă agiutară a feutilor tu âncupărarea.
- III. 1. Maria âncupără paputsă. 2. Cărtsăli suntu ti dghivăseari. 3. Aurica va nel. 4. Ficiorlji suntu tu cafe. 5. Tu ducheanea ari mushati paputsă.
- IV. Feata easti tu shopping. Legumi shi fructi. Discurmari dupu shopping
- V. 1. Vizitată; 2. Adusă; 3. Durnjită; 4. Faptă; 5. Cădzută
- VI. 1. Cântati; 2. Multi; 3. Alăvdată; 4. Căncăscută; 5. Pitricuti.
- VII. 1. Miha shi Toma au vizitată tsintsi metropoli până tora. 2. Voi avets avdzătă pirmifi mushati di paplu a mel. 3. Elji au telefonată la sculii? 4. Titsi nu avets vinită la sculii, aseara? 5. Noi nu avem calitirită multu.
- VIII. 1. Noi nu avem vizitată multi stati. 2. Eali u au vidzută aastă revii di modă. 3. Io am cântată cântits armăneshtsă. 4. Marusha ari apruceată oaspits acasă. 5. Tuts au tricută la examen.
- IX. Io nu am loată mari premii. 2. Tina nu ari avdzătă nău cântic. 3. Elji nu au ângrăpsită multi cărtsă. 4. Voi nu avets âncupărată multi video-giocuri. 5. Tini nu ai avută mari tihi la examenlu.

UNITA 7 TEHNOLOGHIA MODERNĂ: MOBIL, TABLET, INTERNET

I. 1. Internet, videuri, compiuter, proecti, prezentatsii, Comunicheadzã, emailuri, mesaj, Skype, navigari.

II. Aprindi-astindzi ; Dishclidi-ãnclidi; Ångrãpseashti-ashteardzi; Åncarcã-discarcã; Umpli-vearsã.

III. Tastaturã - easti parti di computer cu cari s-ãngrãpsescu texturi.

Umplitor - unã halati cu cari s-umpli laptoplu icã smartfonlu.

E-mail - un text ångrãpsit shi pitricut pit Internet.

Hard disk - unã di nai ma importantili pãrtsã di compiuter iu s-aflã tuti functsii a lui.

Printer - unã nau tehnologhii cu cari poati s-publicheadzã documentili dit compiuter.

V. 1. Cãntam; 2. Vizitam; 3. Avdzai; 4. Ahurhea; 5. Dipiseam.

VI. 1. Tanã, cãndu earats tu Turchii?
2. Cãti ori agiuca tenis?
3. Iu nirdzeats sãmbãtli dupu prãndzu?
4. Cari limbã u ånvitsats tu Sofii?
5. Cãndu Toma shi Steryia eara Bucureshti?

VII. 1. Earats; 2. Cãnta; 3. Yimnai; 4. Eara; 5. S-dutsea.

VIII. 1. Coli nu eara tu Americhii. 2. Dascala nu spunea pirmif. 3. Io nu nirdzeam la cãntari cafì gioi. 4. Nu ånvitsai multi limbi la sculii. 5. Toma nu eara la lalã-su Ohãrda.

UNITA 8 CAMPU DI VEARA TU ROMÂNII

I. Impresiili, Vizitãm, monumenti, expozitsii, shedintsa, campu di vearã, aproch.

II. 1. Sulina easti campu di vearã cari s-aflã tu Romãnii. 2. Cafì an, dit Machidunii unã grupã di sculari s-dutsi tu campul

di veara, Sulina. 3. Tu aestu campu ari sculari dit Albanii, Gãrtsii, Vãrgãrii shi Sãrbii. 4. A daua searã va s-organizeadzã defile cu portu traditsional. 5. Tuts tu campul zburãscu armãneashti.

III. 2. Tsi lai ghramã nibunã!

IV.

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>A</i>	<i>E</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>B</i>

V. 1. 3. Titsi vinish!
5. Noi nu vrem s-nirdzets tu Americhii.

VI. 1. Vini; 2. Eara; 3. S-dusi; 4. Vidzum; 5. Lucra.

VII. 1. Fui; 2. Vidzum; 3. Vindut; 4. Furã; 5. Avush.

VIII. 1. Noi nu avdzãm nali informatsii.
2. Scularlji nu purtarã multi cãrtsã. 3. Voi nu avdzãt cari vini. 4. Mini nu lucrai cu aeshtsã ficiori. 5. Tini nu ti agiucash cu computer.

UNITA 9 ALĂXERI ANVĂRLIGA DI NOI

I. Dominatsii - sum directsii xeană; cutrimburari a loclui - cându s-treambură loclu; apreasi – lji bagă foc; dateadză – di cari dată easti; Scupi - veacljea numă a căsăbălui Scopia.

II. 1. C; 2. A; 3. C; 4. A; 5. A.

III. 1. Machidunia eara sum dominatsia Otomană. 2. Căsăbălu a mel dateadză di multu. 3. Scopia ma multi ori eara apres. 4. Cutrimburarea a loclui di la anlu 1963 eara catastrofală. 5. Scopia s-featsi un not importantu di transportu.

IV. 1. Planlu al Costa ti ashtiptarea al Stelian easti multu bun. 2. Prota dzuă,

dixeara va s-ducă tu discoteca Midnight. 3. Sămbătă va li viziteadză: vecljul bazar, nai ma veclili monumenti shi Alju Panteleimon – Vodno. 4. Stelian, Scopia va s-armănă patru dzăli. 5. Stelian lipseashti s-fugă luna.

V. 2. Noi avem mari casă di tatălu a nostru.
5. Elji au multi premii.

VI. 1. Noi nu li avem ancupărată cărtsăli aesti. 2. El nu ari vinită cu pampori. 3. Lena nu ari amintată multi premii. 4. Io nu am avută multi exameni. 5. Tini nu ai bănată Crushuva.

UNITA 10 TU SONIA ANLUI SCULAR

I. 1. Cându va s-ahurhească programa culturală? - Ti ândau minuti va s- ânchisim!
2. Cu tsi noti va-l dipiseshtsă anlu scular?
- Nu shtiu exact ma, minduescu că va s-hibă buni.

3. Iu va vâ ângrăpsits la Facultati? - Noi him tuts bunj sculari shi putem s-nă ângrăpsim iu va s-vrem.

4. La cari univerzitati va ti ângrăpseshtsă?
- Mini voi s-nergu la Univerzitatea privată din Sărună.

5. Cu tsi va-s dipisească programa culturală?
- Tu soni ari ună revia di moda.

II. 1. Dă-iu ninti, nu ti aspari! 3. Mash curaj shi tut s-fatsi! 4. Nu ari frică di tsiva. 5. Io pistipsescu tu tini, curaj!

III. 1. Sculară, noti; 2. Grupa; 3. Orchestarlu; 4. Componeadză; 5. Aranjman;

IV. 2. Căliturindalui ânvitsăm ma multu.
3. Mita imna calea cântândalui. 5. Io cădzui mutrindalui dzeana.

V. 1. Lucrândalui; 2. Minduindalui; 3. Mutrindalui; 4. Ascultândalui; 5. Caftândalui.

VI. Imnândalui; 2. Lucrândalui; 3. Practicândalui; 4. Măcândalui; 5. Zburândalui.

VOCABULAR

VOCABULAR VOCABULAR

A

Acătsatā	зафатена	Ānlje	оживеа
Achicāsīm	разбравме	Anotedz	плива
Adecvatā	соодветна	Āntsercljeadzā	заокружи
Adets	обичаи	Anvārliga	наоколу
Adjectivi	придавки	Ānveastili	невестите
Admirari	воодушевување	Ānveatsā	учи
Adverbi	прилози	Apāndāsea	одговор
Aflai	најдов	Aprindem	палиме
Aghunjiseashti	брза	Aprindi	уклучи
Agiucām	играме	Aproachi	приближува
Agiunā	гладна	Apunti	мост
Agiutā	помага	Aratsi	ладен
Agiutām	помагаме	Arātsi	настина
Ahāndos	длабок	Arichim	грабаме
Ahurheashti	започнува	Arāhati	раат
Alāxāmintu	облекување	Armasi	остана
Alichitā	залепена	Arshini	срам
Aljumutrea	поинаку	Arulu	реката
Alumtatori	борци	Asādoari	пот
Alutusit	згрешивте	Asparsit	расипавте
Amabilitati	љубезност	Ascāldām	бањаме
Amānat	доцна	Ascāpām	се спасивме
Ampārmūt	на заем	Ascultātorlji	слушателите
Ampartā	делат	Ascultats	слушнете
Amplinj	полни	Aseara	вчера
Āncāciats	скарани	Aspāreats	уплашени
Āntheadits	сопки	Aspindzurā	закачува
Ānchisirā	тргнаа	Astindzi	исклучи
Āncupārarea	купувањето	Asuna	тропа, свире
Āndreadzi	подготвува	Atentsii	внимание
Ānflurats	расцветани	Aveari	богатство
Angatan	внимание	Avigljeari	сочувување
Ānghilicioasā	сјајна	Azboiru	летам
Āngreacā	тежи	Azvārnuit	срушен

B

Baltā	езеро	Binai	зграда
Bāneadzā	живее	Bitiseashti	завршува
Bea	пие	Bunacicā	добродушна
Biligicā	алка		

C

Cadi	паѓа	Calitureari	патување
Cadur	фотографија	Cāmeashi	кошула
Cādzu	падна	Cāmpu	поле
Cāftari	барање	Cānoashti	познава
Caftu	барам	Cāntic	песна
Cāliseashti	поканува	Cap	глава

VOCABULAR VOCABULAR

Carni	месо	Ciomagă	стап
Căsăbă	град	Cobanatori	сограѓани
Căsuri	замерка	Comertsii	трговија
Cătsut	нож	Comparari	споредување
Cercetari	истражување	Competitsii	натпревар
Cheari	губи	Completeadză	пополни
Chicută	капка	Comportamentu	однесување
Chimane	виолина	Comuni	заеднички
Chimatli	бранови	Comunitati	заедница
Chindisiti	украсени	Conselier	советник
Chiro	време	Cor	оро
Chischină	чиста	Creashti	расте
Chischini	чисти	Criscum	пораснавме
Ciăldăsii	се воодушевува	Cuibairu	гнездо
Cicior	нога	Cunushmai	познанство
Citia	покрив	Curau	каиш
		Cutrimburari a loclui	земјотрес

D

Dadă	мајка	Dipendă	зависи
Dascal	учител	Dipunj	симнуваш
Deadun	заедно	Discurmari	одморање
Dealieha	навистина	Dishelidi	отвори
Descriptsii	опис	Dishtiptari	будење
Dgheavăsi	литургија	Dixeara	навечер
Dignitati	достоинство	Dultseami	благо
Dimândai	порачав	Durnjim	спиеме

E

Editari	издавање	Examen	испит
Educatsia	образование	Experientsă	искуство
Eta	век	Expozitsii	изложба
Etaj	кат	Expresii	израз
Exacti	точни		

F

Fărmac	отров	Frămti	искршени
Featili	девојчињата	Frazi	реченици
Fimiridz	весници	Fronimă	мирна
Firidă	прозорец	Fructi	овошје
Foami	глад	Fumelji	деца
Foartica	ножици	Fundari	основање
Foc	оган	Fură	крад
Fortsă	сила		e

VOCAVULAR VOCAVULAR

G

Gardu	ограда	Giumitati	половина
Ghini	добро	Giunami	херојство
Ghinivinit	добредојдовте	Glărinj	gluposti
Ghinueari	поздравување	Greashti	повикува
Ghinueashti	поздравува	Gros	дебел
Ghiurdani	ланче	Gurã	уста
Giocuri	игри	Gushi	врат
Gionjlji	момчињата	Gustari	доручек

H

Hăiri	корист	Hărsescu	радувам
Harau	радост	Hir	конец
Hari	поклон	Hitsi	смокви
Harishi	симпатична, убава	Hlambura	знаме

I

Iarbã	трева	Interdis	забрането
Iholu	мелосот	Intrã	влегува
Imishi	овошје	Irinji	мир
Independentsã	независност	Ispeti	причина
Inshim	излегуваме		

L

Lăcărni	солзи	Ligari	поврзи
Lăcrător	работник, вреден	Lilici	цвеќиња
Lăndurã	ластовичка	Limbid	јасен
Lăngoari	болест	Liondar	лав
Leghislativi	законодавни	Lipseashti	треба
Legumi	зеленчук	Lucru	работа
Libertati	слобода	Lumachi	гранка
Librarii	книжара	Lunã	Месечина

M

Măcã	јаде	Minduits	размислете
Măcari	јадење	Minti	памет
Malãmã	злато	Mintimeni	паметни
Mãnã	рака	Mirminti	гроб
Mărdzeali	монистри	Moashili	бабите, старите
Martsu	мартинка	Mod	начин
Mascurlji	машките	Monumenti	споменици
Meari	јаболка	Mushatã	убава
Membru	член	Mutrescu	гледам
Mesi	половина		

VOCABULAR VOCABULAR

N

Nanăparti	настрана	Njelji	јагниња
Năpărtică	змија	Njică	мала
Năstritsem	надминуваме	Noaptea	навечер
Natală	родно	Noti	оценки
Neashtirea	раѓањето	Numir	број
Nel	прстен	Numiroasi	бројни
Niheam	малку	Nuts	ореви
Niputeari	болест		

O

Oaminj	луѓе	Obligatsii	обврска
Oarfână	сиромашна	Oclji	очите
Oaspits	гости	OptSIONal	изборен

P

Păduri	гора	Pom	дрво
Palmili	дланките	Popul	народ
Paputsă	чевли	Populară	народна
Părintsă	родители	Posibilitati	можност
Părmății	стока	Potisi	власт
Partitsipeadză	учествува	Prândzu	ручек
Pericoloasi	опасни	Prăvdză	стока
Picturi	слики	Prăxeashti	воспитува
Pidimadzlji	маките	Praxit	воспитан
Pidipsit	изморен	Preferită	обожавана
Piesă	претстава	Prezenteadză	претстави
Pirmif	приказна	Priimnă	шета
Pisin	базен	Primară	основно
Pistea	вера	Proclamari	прогласување
Pitreatsi	испрати	Productsii	производство
Plândzi	плаче	Putsân	малку
Ploai	дожд		

R

Rapid	брз	Răzbunari	забава
Raportu	извештај	Respect	почит
Raritet	реткост	Responsabilă	одговорна

S

Săcăldāsits	грижете	Sărbătoari	празник
Săhăts	саати, часови	Scamni	столчиња
Salut	здраво	Sclavilji	ропство
S-ampartă	сподели	Scumpi	скапи, вредни
Sănătati	здравје	Scumpu	скап
Sănătos	здрав	Seară	навечер
Sândză	крв		

VOCABULAR VOCABULAR

Seati	жед
Secol	век
Sheadi	седи
Shicăi	шега
Shoarie	глушец
Shteari	знаење
Shuiră	свири
Simplă	едноставна
Sinfun	согласни
Singură	сама
Soi	роднини
Sots	другари
Sotsială	општествена
Spiritual	духовно
Stafidză	суво грозје
Stămânj	недели
Stănga	лева

Stat	држава
Steali	свезди
Strada	улица
Stranji	алишта
Stur	столб
Străvăseashti	срекава
Străvăsim	срекаваме
Substantivi	именки
Sucuri	сокови
Suflit	душа
Sug	цицаат
Sulineadză	подвлечи
Surprizi	изненадување
Sustsănător	подржувач
Sutsamea	пријателство
Sutsată	друштво
Suxes	успех

T

Taifa	фамилија
Tehni	занаети
Tetradă	тетратка
Ti niagârsheri	незаборавна
Timpu	време
Tiniramea	младите
Tiniri	млади
Tinjii	почит
Tipusiră	испечатија
Tora	сега

Traducator	преведувач
Tradutsiri	превод
Trastu	торба
Tritsem	поминуваме
Trup	грб
Tser	небо
Tsină	вечера
Tucheashti	топи
Tufechi	пушка
Tusheadză	кашла

U

Ubor	двор
Ucazi	повод
Udadzli	собите
Ufiliseari	користење
Umbra	сенка

Umplitor	полњач
Urnimii	совет
Urută	неубава, грда
Uscăm	исушине

V

Vacantsa	одмор
Valoari	вредност
Vărtos	силен
Vătămăm	убиваме
Veacjii	стари
Veara	лето
Ver	братучед

Versuri	стихови
Vidzui	видов
Viniră	дојдоа
Violentsă	насилство
Vitsin	сосед
Vluyisească	благослови
Voami	повраќа

Y

Yinima	срцето
Yinitor	иднина
Yizmāciunj	септември

Z

Zārtsinj	корења
Zghearā	рика
Znjii	штета
Zori	тешко

